

Diss.
3133/3

3133 (3)
S. IRENAEVS
EVANGELICAE
VERITATIS CON-
FESSOR AC TESTIS,

A
RENATI MASSVETI
PRESBYTERI ET MONACHI BENEDICTINI E
CONGREGATIONE S. MAURI
PRAVIS EXPLICATIONIBVS VINDICATVS

AD
CELEBRANDAM SALVTARIS REFORMATIONIS MEMORIAM
ALTERO FESTO SECVLARI

A. M DCC XVII. Pridie Nonas Novemb.

IN B. LVTHERI PATRIA CLERI MANSFELDIACI
EXAMINI EXHIBETVR

A
SALOMONE DEYLINGIO,
S. S. THEOL. DOCT. COMITATVS MANS-
FELDIACI SVPERINTENDENTE GEN. ET
ISLEB. CONSISTORII PRAESIDE,

RESPONSVRO

M. IO. ERDMANNO BIECKIO,
ISLEB. DIAC. P. P. ET PAST. S. SP.

LIPSIÆ,
SVMP TIBVS HEREDVM LANKISIANORVM,
M DCC XVII.

VIRIS
MAXIME PLVR IMMQUE REVERENDIS,
AMPLISSIMIS, CLARISSIMIS DOCTISSIMISQUE
COMITATVS MANSFELDIACI
SYMMYSTIS

D N N. D N.

DECANO GENERALI
ET PASTORI MANSFELDIACO,
CONSISTORII ISLEBIENSIS ASSESSORI,
PASTORIBVS ISLEBIENSIBVS, CONSISTORII
ASSESSORIBVS,

DECANIS,

NEC NON

SINGVLIS AC VNIVERSIS VERBI
DIVINI MINISTRIS,

FRATRIBVS SVIS HONORATISSIMIS S. P. D.

ET

DISSERTATIONEM HANC HISTORICO - THEOLOGICAM
VETERVM MORE FORMVLAQVE

D. D. D.

D. SALOMON DEYLINGIVS.

VIRIS
MAXIME PLEBIS HONOREM REVERENDIS
COMITATVS MANSTEDDACI
SYMPTIS
D. N. D. N.

DECANO GENERALI
ET PASTORI MANSTEDDACO
CONSISTORII ISLEBENSIS ALESSORI
PASTORIBVS UTRECHTENSIBVS, CONSISTORII
PASTORIBVS

DECANIS
SINGULIS AC UNIVERSIS VERBI
DIVINI MINISTERIS
FRATIBVS SVIS HONORATISSIMIS S. P. D.
ET
DISSERTATIONEM HANC HISTORICO-THOLOGICAM
PETERO M. MORE FORMIDAVE
D. D. D.

D. SALOMON DEYLLINGVS

*MAXIME PLVRIMVMQVE
REVERENDI VIRI,*

FRATRES HONORATISSIMI.

VT publice VOS alloquar, exhibeamque VOBIS hanc Dissertationem, in signum & argumentum mei erga VOS amoris, temporis festivitas & commune gaudium Ecclesiæ Evangelicæ, in qua omnia nunc perstre-
punt apparatu ad alterum Jubilæum ritu solemni ce-
lebrandum, me movent. Ultimus enim mensis
Octobris dies proxime in orbem rediturus, in me-
moriâ nobis revocat perinsigne instauratæ religio-
nis beneficium, quo post Evangelium ab Apostolis
in universo terrarum orbe annunciatum, maius il-
lustriusque humano generi non est collatum. Hic
est ille dies, quo B. LUTHERUS noster divinitus ex-
citatus instructusque ducentis abhinc annis detesta-
biles indulgentiarum nundinationes, aliosque Ro-
manæ Ecclesiæ errores atque vitia primum impugna-
vit, cœlestemque doctrinam a fordibus, quas diutur-
nis temporum injuriis contraxerat, repurgare cœ-

pit. Hujus temporis solemnitas piorum animos
sincera voluptate ac perennilætitia complet, & nos
cumprimis excitat, qui cum MEGALANDRO
communem patriam habemus. Apud nos enim na-
tus est, primumque ingenii cultum cepit. Grave
religionis emendandæ negotium aggressus hanc su-
am patriam frequenter invisit, verba fecit pro sug-
gestu, & sacra præsens restituit, regendæque Ecclesiæ,
ac Gymnasii, & Consistorii constituendi rationem ac
modum, quem ad hæc usque tempora sequimur, præ-
scripsit. De alendis quoque Ecclesiæ ac Scholæ mi-
nistris, aliisque rebus sollicitus, cuncta duobus ante
beatum obitum diebus, quod memoratu dignum,
in hac urbe feliciter confecit. Quarum rerum me-
moriæ, nulla temporum diuturnitate delendam,
pie recoluerunt Majores nostri centum abhinc an-
nis, qui ILLUSTRISSIMORUM COMITUM ex-
emplo, atque mandato, literis item Consistorii no-
stri die VI. Octobris MDC XVII. signatis, excitati,
læta sanctaque animorum conspiratione, festi secu-
laris solemnia tres celebrarunt dies. Verbi Divini
præcones ingenti auditorum frequentia beneficii
magnitudinem exposuerunt. Univerſi hymnos in
DEI laudem decantarunt, actisque gratiis divino
Numini supplicarunt, & pro Ecclesiæ salute vo-
ta nuncuparunt, a nobis nunc solvenda. Theo-
logi & Juris Consulti de gravissimis argumentis pu-
blice

blice differuerunt. LEONARDUS RECHTEN-
BACHIUS Doctor Theologus, & sacrorum Antistes
disquisivit, *An Ecclesia Lutherana seipsas a Roma-
na Ecclesia sejungendo, a fide Christi ad perfidiam
Anti-Christi defecerint?* ADAMUS BOLFRASI-
US Jurium Doctor & Consiliarius Mansfeldiacus do-
cta oratione ostendit, *Quæ Consistoriorum Reforma-
torum Dignitas, Necessitas atque Auctoritas.* JA-
COBUS RITTERUS Comitatus Mansfeldiaci Can-
cellarius egit *de Conciliatione Periodorum vel Tem-
porum sub Papa Romano, & post Reformationem
B. Lutheri.* Tandem Decanus Generalis Mansfel-
diacus prodiit, & descripsit *Summam Dissimilitu-
dinem armorum Ecclesie, quam vocant, Luthera-
na & Pontificia in negotio religionis atque fidei.*
Præter Theologos ac ICTos plerique ordinis Scho-
lastici magistri, qui ingenii doctrinæque laude illo
tempore florebant, varii generis orationes tam Græ-
cas quam Latinas recitarunt. Illarum orationum
& sacrarum concionum exempla typis exscripta ho-
dientum prostant, & magna cum voluptate leguntur.
Æquum igitur & par est, ut Majorum nostrorum
vestigiis insistamus, eorumque pietatem ac indu-
striam hoc tempore imitemur. Hunc in finem exa-
mini Vestro exhibeo *Dissertationem Historico-
Theologicam, qua S. IRENÆI suffragiis multa
Evangelicæ Veritatis capita muniuntur, & peranti-*
quus

quus Lugdunensium Antistes ab errorum Pontificio-
rum suspicione liberatur, cum perpetua castigatio-
ne RENATI MASSUETI, qui Viro sanctissimo &
Apostolorum ætati proximo opiniones nuper affin-
xit, de quibus ille, & ejus temporis Ecclesia ne per
somnia quidem cogitavit. Nobis sane tertium
emendatæ religionis seculum auspicaturis aliquod
monimentum condendum, nec quidquam omitten-
dum videbatur, quod de pietate ac gaudio in omni-
um animis excitato, apud posteros testaretur. Quan-
tum enim est beneficium, Viri Fratres, quod disje-
cta superiorum temporum caligine, in plena Evan-
gelicæ doctrinæ luce versamur, ipsumque adeo So-
lem, nulla obducta nube, intuemur? Lætetur
proinde in Domino, & exsultemus, gratiasque aga-
mus maximas DEO CONSERVATORI. Suppli-
cemus præpotenti huic religionis patriæque Statori,
& votis ac precibus ejus auxilium efflagitemus, ut
procul erroribus, & profanis moribus, diviniorem
cœtum, tot hostium infidiis, & machinis undique
impetiturum, in communi hac temporum calamitate
potentissime defendat, & usque ad excidium univer-
si orbis saluum atque incolumem præstet ac tueatur.
Islebiæ, pridie Calendas Octobres, anno a nata
mundi salute M DCC XVII. qui Ecclesiæ
Evangelicæ secularis est.

S. IRE.

2. D. B. V.

S. IRENÆUS EVANGELICÆ VERITA-
TATIS CONFESSOR AC TESTIS A RENATI
MASSUETI PRAVIS EXPLICATIONI-
BUS VINDICATUS.

§. I.

Dissertationem Synodalem exhibitori, & secu-
lare emendatæ religionis festum in hac
DIVI LUTHERI patria celebraturi, bono
omine sistimus S. IRENÆUM, Evangelicæ
veritatis a Megalandro repurgatæ, & resti-
tutæ, peridoneum testem, & suffragatorem.
Hoc conciliatore composita est gravis con-
troversia, quæ inter Romanum & Asiaticos
Episcopos de celebrando Paschate olim exarsit. Utinam IRENÆI
pacificatoris consensu atque suffragio, quod pro veritate Evange-
lica tulit, adversariorum animi mitigarentur, & ad pacem con-
cordiamque ita flecterentur, ut abjectis erroribus Evangelicæ do-
ctrinæ assentirentur. IRENÆI enim testimonium tanto majoris
est auctoritatis, quanto antiquior propiorque Apostolorum ætati
fuit. Floruit quippe sub finem seculi secundi a nata mundi sa-
lute, & sacris Lugdunensium non solum, sed universis etiam
Galliis qua Christianarum partium erant, vel præcipuus, vel unicus,
A quod

quod magis consentaneum est, Episcopus præfuit. Ea enim tempestate Christiana religio minus altas firmasque radices in Galliis egerat. Perpauci certe, aut nulli, præter Lugdunensem, Episcopi illo tempore ibi fuisse videntur. Natales IRENÆO nostro dedit Asia inferior. Etsi ibi JOANNEM Apostolum non audivit, quemadmodum PARADINUS & STEVERTIUS, repugnante historia, & temporis ratione, asseruere, una diplomatis cujusdam fide nixi: JOANNIS tamen doctrinam, purissimosque sanctioris religionis latice excepisse censendus est. Ab ejus enim discipulis institutus est, singulatim a POLYCARPO, Smyrnenfium Episcopo, quem *πάνυγχαλέον*, proximumque martyrio, quod Anno Christi CLXVI. subiisse creditur, *ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ puer admodum* audivit. Veri igitur fit simile, anno circiter CXL. IRENÆUM natum esse, sub initia imperii Antonini Pii. Toto vicennio citius natum voluit NANUS TILLEMONTIUS. Ejus ortum sub Trajano, collocandum censuit HENR. DODWELLUS. Utriusque rationes excussit, nostramque sententiam confirmavit doctissimus Benedictini Ordinis sodalis RENATUS MASSUETUS. Admissa hac sententia vanitatis convincitur recentiorum quorundam conjectura, qua IRENÆUM Angelum illum esse putarunt, sive Episcopum Ecclesiæ Thyatirensis, in Apocalypsi Joannis designatum. IRENÆUS enim post multos demum annos a scripta Apocalypsi, & ipsa Joannis morte natus est. Post Martyrium POLYCARPI IRENÆUS PAPIAM adiit, alterum JOANNIS discipulum, ejusque disciplinæ se tradidit, ab eoque cum saniori doctrina novos nonnullos incaute adscivit, splendido traditionum Apostolicarum nomine deceptus. Huc referimus Chiliasmum opinionemque de Evangelio MATTHÆI Hebraice scripto. Post excessum ex ephebis, reliquit Asiam, ubi HALLOIXIUS eum inter sacros ministros adlectum, imo & Presbyteri munere a Polycarpo ornatum fuisse suspicatur, & in Gallias profectus est, Lugdunumque venit. Qua occasione, prorsus incertum est. Dotes animi confestim agnovit PHOTINUS, Lugdunensis Episcopus, eumque Ecclesiæ suæ, vindicavit.

Cui

Cui in Presbyteratus munere tantopere satisfecit, ut illum Romam a Clero ablegatum, martyres Lugdunenses, datis ad ELEUTHERUM literis, magnopere commendarent. Sæviebat illo tempore in Christi gregem persecutio. PHOTINO igitur cum multis aliis martyrio coronato, communi Cleri suffragio, martyrumque applausu sufficitur IRENÆUS. Qui Ecclesiam, profanorum hominum furore devastatam, restauraturus, & amplificaturus, plurima piissimi Zeli edidit specimina. Ut hostes domesticos, errorum monstra disseminantes, compesceret, eorumque artes ad corrumpendam doctrinam excogitatas, eluderet, egregia condidit ingenii pietatisque monumenta. Sed nullum antiquæ Ecclesiæ majori in pretio fuit, quam eximium illud opus, in quinque Libros divisum, quod Græce adversus Gnosticorum hæreses elucubravit. Dubium autem est, & difficulter definitur, an Presbyter aut Episcopus illos Libros conscripserit? Prius affirmant HENR. DODWELLUS, & JO. ERN. GRABIUS. Pro altera opinione pugnat MASSUETUS. Textum Græcum temporum edacitas nobis eripuit, præter nonnulla fragmenta, a Scriptoribus Græcis conservata. Latine interpretationis satis antiquæ auctor ignoratur. Græculum tamen fuisse, Latinique sermonis minus peritum, crebriores lapsus, rudiorque sermo indicant. In his IRENÆI Libris expurgandis ornandisque sub initium hujus seculi multum curæ studiique posuerunt duumviri illustres JO. ERN. GRABIUS, & RENATUS MASSUETUS, eruditissimus Ordinis Benedictini in Gallia monachus e congregatione S. Mauri. Ille S. IRENÆI Opera suis animadversionibus illustrata Anno MDCCII. Oxonii eleganter impressa edidit, ostenditque, sanctissimum Martyrem hodiernis Romanæ Ecclesiæ ritibus sæpenumero adversari. Hoc ægre tulit doctissimus MASSUETUS, qui æmulatione quadam accensus, Anno MDCCX. Parisiis novam IRENÆI curavit editionem, eruditissimis Notis, & Dissertationibus ornatam, ceterisque, quæ huc dum lucem adspexerunt, non immerito præferendam. Editor Parisiensis id sibi cum primis datum esse existimavit, ut Grabianas notas examinaret, Romanæque

Ecclesiæ causam IRENÆI consensu tueretur, & contra adversarii exceptiones vindicaret. Huc pertinet Tertia MASSUETI Dissertatio, quæ doctrinam IRENÆI ita proponit, ut parum a Romanæ Ecclesiæ placitis dissentiat. Si MASSUETO credis, agnovit S. IRENÆUS & illius temporis Ecclesia Scripturarum S. obscuritatem, supremam Ecclesiæ Romanæ jurisdictionem in omnes reliquas, hodiernas traditiones, confessionem auricularem, sacrificium Missæ, Transubstantiationem, & sexcenta alia errorum portenta eruditissimo GRABIO hinc inde impugnata in Notis. Neque tamen sibi silendum putavit Theologus Oxoniensis, cum Massueti animadversiones vidit. Exstat inter monumenta ipsius manu scripta adhuc *inédita*: *Irenæus revised and corrected with collections and references for a new edition, in which he designed to animadvert upon the learned Editor of the new Paris-edition of that Father MDCCX. in his own defence.* * Sed morte inopinata abreptus, neque vindicias perficere, neque novam IRENÆI editionem adornare potuit. Nos Grabianam causam, cui nequaquam defuturi sunt idonei defensores, non agemus, sed luculenta sanctissimi Antistitis Lugdunensis testimonia proferemus confutatisque MASSUETI argutiis, ostendemus, illum ab hodiernis Romanæ Ecclesiæ erroribus per alienum esse, & plurimis Evangelicæ veritatis capitibus suffragari. Provocabimus ad ejus Libros adversus Hæreses, & ad novissimam editionem Parisiensem. In medio relinquimus Fragmenta, ex codicibus manuscriptis Bibliothecæ Taurinensis nuper eruta, & Hagæ Comitum MDCCXV. a CHRISTOPH. MATTHIA PFAFFIO V. Cl. edita notisque illustrata, quippe quæ IRENÆO nostro vix videntur tribuenda. Vir illustrissimus SCIPIO MAFFEUS Marchio Veronensis, in Diario eruditorum, quod Italico idiomate Venetiis prodit, eorum *αὐθεντία* nuper in dubium vocavit, * argumentis usus haud facile refellendis.

§. II.

* Vid. D. HICKESII, *Account of Dr. Grabe and of his Manuscripts*, P. V. VI.

* Vid. *Giornale de Lettera di Italia* T. XVI. p. 229. & Tom. XXVI.

§. II.

Sacras Scripturas Vet. & Novi instrumenti Deum ipsum habere auctorem, & divini Spiritus afflatu exaratas esse, multis in locis profitetur IRENÆUS, fatente ipso MASSUETO, articulo *Primo* Dissertationis *Tertiae*, qua IRENÆI doctrinam enarravit. Idem tamen haud ita facile dictu esse putat, quam late IRENÆO patuerit Canon, quosve libros fuerit complexus. Nequaquam tamen dubitandum censet, quin Baruchum, sub generali Prophetæ nomine citatum, nec non Ecclesiasticum, libros Maccabeorum, Tobiae & Sapientiae, ac quatuor Esdræ volumina IRENÆUS pro divinis atque canonicis agnoverit, cum allegasse illos libros, certe alluisse & respexisse ad illos videatur. Quam infirma hæc sit conjectandi definiendique ratio, nemo non videt. Monuerat eruditissimus GRABIUS contra FEUARDENTIUM, canonicam alicujus libri auctoritatem ex sola citatione Patrum colligi non posse, quippe qui apocrypha scripta subinde allegarint. Hac vero responsione irritatus MASSUETUS, præfatusque, illa se nec terreri nec prosterni, *prodeat*, inquit, *adversus Grabium impius aliquis, qui aliquod e quatuor Evangeliiis, vel aliquas ex Epistolis Pauli, aliorumve Apostolorum, ex albo Scripturarum expungat; quo argumento hunc confutabit vir clarissimus? An ex continua Patrum & Conciliorum citatione probare posse putabit, sacra hæc Scripta ab omnibus Ecclesiis, aut maxima saltem Ecclesiarum, earumque insigniorum parte, tanquam Canonica habita semper fuisse? Invictum quidem ceteris est argumentum, sed Grabio prorsus infirmum & inutile. Nam statim occurret impius, hacque unica Grabiana responsione, apocrypha scripta patribus subinde allegari, totam vim argumenti facile infringet, Grabiumque ipsum ad imitatus rediget. Non igitur ex eo, quod quidam Patres apocrypha interdum scripta allegaverint, eorum illico elevanda fides est, cum librum aliquem velut Canonicum citant. At vero verissima est GRABII sententia, quod ex sola alicujus libri citatione in Patrum monumentis, vel allusione ad illum, nequaquam colligi possit Θεόπνευστος & Canonica illius Libri auctoritas. Nam præter ἐνδιαθέτης five ἐνδιαθέτης ac*

Canonicos libros veteris Ecclesiæ Doctores frequenter citarunt Scripturas Apocryphas, laudaruntque libros Ecclesiasticos, qui non ad confirmanda doctrinæ diviniore capitula, sed ad plebis duntaxat institutionem publice privatimque legebantur & commendabantur. In quam classem referri solebant Judithæ, Tobiaë & priores Maccabæorum libri, nec non Ecclesiasticus, & Sapientia, cum libello, qui dicitur Hermæ, aliique, quos tamen in Canonicas Scripturas Ecclesia antiqua non referebat. teste HIERONYMO *Epist. VII. ad Latam.* Videatur etiam RUFFINUS æmulus HIERONYMI in Expositione Symboli, quæ apud HIERONYMUM exstat. T. II. Opp. p. 66. Notatu digna sunt ejusdem HIERONYMI verba *Prefat. in Proverb.* *Sicut ergo Judith & Tobiam & Maccabæorum libros legit quidem Ecclesia, sed eas inter Canonicas Scripturas non recipit: Sic & hæc duo Volumina, Sapientiam scilicet & Siracidem legat ad edificationem plebis, non ad auctoritatem Ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.* Nec contigua Patrum & Conciliorum citatio alicujus libri tantam facit ejus auctoritatem, ut hinc divinitas illius certo dijudicari atque cognosci possit. Ejusmodi enim Ecclesiæ testimonium est argumentum tantum externum & pædagogicum ad divinitatem alicujus libri cognoscendam, nequaquam vero est γνώρισμα fidei divinæ productivum. Ipsa enim Ecclesia cum suis Doctoribus atque Conciliis nititur S. Scriptura ceu unico suo fundamento, Eph. II. 20. Perexigui est momenti hoc testimonium, quando alia, ac insita cum primis defunt κριτήρια, nimirum attestatio Spiritus S. in verbo loquentis, & hanc veritatem in animis lectorum vel auditorum obsignantis. Huc accedit, quod Patres & Concilia libros antea enumeratos nusquam, ut Canonicos & Θεοπνεύστους laudarunt, & commendarunt. Nam primitivæ Ecclesiæ Canon Vet. Test. non erat diversus a Canone Judæorum, quibus ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τῆς Θεῆς, Rom. III. 2. IX. 4. Ps. CXLVII. 19. 20. Libri autem Tobiaë, Esdræ Baruchi, Maccabæorum, Ecclesiasticus, & reliqui Judæis tanquam divini nunquam fuerunt concrediti, nec in perpetuum Ecclesiæ Canonem relati, nec a Christo, ejusque Apo-
stolis

stolis approbati, nec a MELITONE, Sardonio Episcopo, qui explorandi Canonis causa orientem peragraverat, cogniti & ad Onesimum perscripti, teste EUSEBIO H. E. L. IV. Cap. XXVI. f. 149. Exstat quidem in illo MELITONIS indice Librorum Canonorum V. T. ἡ σοφία tanquam liber Canonicus, sed per illam Sapientiam intelliguntur Proverbia Salomonis. Recte proinde hunc locum ex fide veterum codicum restituit HENR. VALESIUS in Notis f. 83. Legique voluit Σολόμωνος παροιμίαι ἢ καὶ Σοφία, atque vertit: *Salomonis Proverbia, quæ sūt Sapientia*. Veteres enim pæne omnes Proverbia Salomonis Sapientiam vocabant. Silet de divina istorum librorum auctoritate Concilium Laodicenum, quod Canone LIX. vel secundum BEVEREGIIUM, LX. omnes libros Canonicos recenset. Nec agnovit HIERONYMUS in Prologo Galeato, qui ple- risque codicibus Biblicis præfigi solet. Quis igitur credat, S. IRENÆUM istos libros pro divinis atque Canonicis agnovisse, præsertim posteriores Esdræ ac Maccabæorum, quem Ecclesia pridem pro spuris & rejectaneis habuit, rariusque codici Biblico inseruit tanquam ab Ecclesiastica lectione remotos. Et quamvis in Concilio Carthaginensi *Tertio*, cui S. AUGUSTINUS interfuit, Can. XLVII. vel secundum BEVEREGII Collectionem Can. XXVII. Libri Tobiae, Judithæ aliique apocryphi & dubii Canonicis accenseantur: facile tamen intelligitur, ἀκρίτως & late sumi Canonis notionem, catalogumque indicari librorum omnium, qui institutionis causa in Ecclesiis legebantur. Quam generalem Canonis acceptionem Concilii Patres non dissimulant submonentes, *bunc esse canonem, quem a Patribus in Ecclesia legendum*, non ad fidem confirmandam, *acceperint*. Videantur Scholiastæ apud BEVEREGIIUM *Pand. Can.* 549. Hoc sensu Canonici libri solis opponuntur fabulosis & adulterinis. Sed a Canonico ἐν πλάτει ad Canonicum κατὰ ἀκριβείαν N. V. C. Eodem sensu IRENÆUS Baruchi, Tobiae & Maccabæorum libros citavit, pro divinis autem non agnovit. Neque pro talibus agnosci possunt, quia characteres Θεοπνεύσεως deficiunt, continentque manifesto falsa, contradictoria, impia ac superstitiosa,

sa, quod prolixè ostendit FRID. SPANHEMIUS Pater *P. II. Disp. Theol. p. m. 121. - 230.* Baruch sigillatim, cui tantum tribuit MASSUETUS, ne quidem est auctor illius libri, qui sub ejus nomine circumfertur. Auctor enim dicit, se scripsisse in Babylonia Cap. I. 1. post everisionem Hierosolymæ. Sed Jeremias cum Barucho post devastationem in Ægyptum deductus fuit, Jer. XLIII. 6. 7. Vid. B. SCHERZERUS in *Anti-Bellarmino*, p. 78. 86. & CONRADI HORNEII Tractatus Theologicus de *Sacris & Divinis Scripturis Disp. III. p. 165. 168.*

§. III.

Sacras Scripturas, divina voluntate, & S. Spiritus afflatu exaratas, omnino perfectas esse, diserte docet IRENÆUS, quippe *a Verbo Dei, & Spiritu ejus dictas*, Libr. II. Cap. XVIII. n. 2. *His niti, inquit, firma est petra: his derelictis aliis niti quibuslibet doctrinis, est in effusa arena edificare, unde facilis sit everio bujusmodi edificationis* L. II. Cap. XXVII. §. 3. Et quemadmodum reliqui illius ætatis Doctores, CLEMENS ROM. IGNATIUS, JUSTINUS, CLEMENS ALEX. & TERTULLIANUS ad Scripturam Canonicam, tanquam sanioris doctrinæ normam, fontem, ac regulam provocant: ita IRENÆUS noster in eadem sententia fuit. Solis Scripturarum præsidiiis pugnat adversus hæreticorum catervam, ERASMO RODEROD. in Epistola nuncupatoria fatente. Scripturam S. appellat FUNDAMENTUM & COLUMNAM FIDEI NOSTRÆ, L. III. Cap. I. n. I. f. 173. Quia salutari DEI consilio in literas est relata, ut credamus & per fidem salutem æternam habeamus Joh. XX. 31. Lectorem attentum, & discendi cupidum, eruditum reddere possunt ad salutem, quæ est in Christo Jesu II. Tim. III. 15. 16. Hanc Scripturæ perfectionem sanctissimus Antistes subinde inculcat, & reprehendit hæreticos, qui *cum ex Scripturis arguuntur, in accusationem convertuntur ipsarum Scripturarum, quasi non recte habeant, neque sint ex autoritate & quia varie sint dictæ, & quia non possit ex his inveniri veritas ab his, qui nesciant Traditionem* Libr. III. Cap. II. §. 1. f. 174.

f. 174, Quibus verbis non tantum Gnosticorum, sed etiam hodiernorum Pontificiorum mores veteratorios egregie descripsit IRENÆUS, qui ibidem ita pergit: *Cum autem ad eam iterum traditionem, quæ est ab Apostolis, quæ per successiones Presbyterorum in Ecclesia custoditur, provocamus eos; adversantur Traditioni, dicentes, se non solum Presbyteris, sed etiam Apostolis existentes sapientiores, sinceram invenisse veritatem. Evenit itaque neque Scripturis jam, neque traditioni consentire eos.* Inde colligit MASSUETUS Art. III. f. CXIII. illud IRENÆI ævo certum fuisse, non satis esse Catholicam fidem, ut quis Scripturis consentiret, nisi insuper consentiret traditioni ei, quæ *per vivam vocem, non per literas tradita fuit ab Apostolis.* Et hinc etiam in confesso fuisse apud omnes, non Scripturas tantum, sed traditionem etiam regulam esse fidei nostræ: Neque enim ad Scripturas duntaxat provocatos fuisse hæreticos, uti provocari vellent recentiores heterodoxi, sed & ad traditionem, tanquam ad certissimam Christianæ & Catholicæ veritatis regulam. MASSUETO igitur si credimus S. IRENÆUS suffragatur Patribus Concilii Tridentini, qui traditiones non scriptas quales sunt v. g. *invocatio sanctorum, orationes pro defunctis, purgatorium, operum merita, enumeratio peccatorum sacerdoti facienda, necessitas satisfactionis, unctio chrismatis, indulgentiarum nundinatio, cœlibatus sacerdotum, mutilatio S. Eucharistiæ, delectus ciborum, cultus imaginum, & alia infinita, quæ nullo Scripturæ testimonio probari possunt, pari pietatis affectu ac reverentia cum verbo DEI scripto suscipiendas, venerandasque orbi Christiano obtruserunt.* Sed ab ejusmodi abusibus, & errorum portentis antiqua Ecclesia longe alienissima fuit.

§. IV.

IRENÆUS quidem, ne quid dissimulemus, magnificis encomiis passim celebrat traditionem Apostolicam. *Traditionem Apostolorum, inquit, in toto mundo manifestatam, in omni Ecclesia adest respicere omnibus, qui vera velint audire* L. III. Cap. III. n. 1. f. 175. & Cap. IV, n. 1. f. 178. *Non oportet adhuc querere apud alios verita-*

tem, quam facile est ab Ecclesia sumere. Cum Apostoli, quasi in depositarium dives, plenissime in eam contulerint omnia, quæ sint veritatis; uti omnis quicumque velit,umat ex ea potum vite. Hæc aliaque Traditionum encomia ex IRENÆO excerpta, quasi in triumpho ducit MASSUETUS Artic. III. §. 15. f. CXIII. conaturque ostendere ad solas Scripturas in constituendo doctrinæ certamine non esse provocandum. At vero longa alia IRENÆI sententia, aliaque ratio fuit, quando ad traditiones provocavit cum hæreticis disputaturus. Illi enim, cum viderent, se ex Scripturis perspicue & firmiter refutari, ipsas Scripturas impugnabant, & accusabant, quod non essent recipiendæ, nec recte se haberent, nec non quod tam varie essent dictæ, ut firma & certa sententia inde non possit colligi. Cumque non omnes Scripturas reciperent, sed quasdam tantum, neque tamen integras & criminarentur, ex solis Scripturis non posse inveniri veritatem, nisi adhibeantur traditiones, viva voce ab Apostolis traditæ, coge batur IRENÆUS perinde ac TERTULLIANUS provocare ad traditiones Apostolicas, ut hæreticos Scripturæ insufficientiam, & obscuritatem obiicientes, compesceret, evinceretque illam ipsam doctrinam in Scripturis patefactam esse unam illam & solam veritatem, quam Christus a Patre acceptam tradidit Apostolis, & quam hi ipsi reddiderint Ecclesiis, & quæ per successiones Presbyterorum custodita fuit. Et quia illo tempore in Ecclesiis Apostolicis fidei veritas & disciplinæ sanctitas adhuc vige bat, ad suavissimum Ecclesiarum consensum provocare & confidenter pronunciare poterat IRENÆUS, Libr. III. Cap. IV. n. 1. & 2. *Etiam si nulla relictæ fuisset ab Apostolis Scriptura*, ex illa tamen traditione, quam Ecclesia ab Apostolis acceptam, ad illa usque tempora sinceram conservaret, potuisse cognosci, quæ esset vera doctrina Apostolica. Ad illud enim tempus eadem doctrina, in Scripturis comprehensa sincere quodam traditionum traduce propagata fuerat, & incorrupte conservata. Quod de Pontificia Ecclesia dici nequit, cujus traditiones Scripturæ adversantur. IRENÆUS autem, & illius ætatis Doctores nullas laudant

runt

runt traditiones ἀγράφους & ἀντιγράφους cum Scripturis pugnantes, quemadmodum Pontificii solent, sed ad illas duntaxat provocarunt, quæ συμφωνίαν habebant cum Scripturis. Ita quando IRENÆUS noster apud EUSEBIUM H. E. L. V. Cap. XX. f. n. 188. sermones POLYCARPI ejusque doctrinam ab Apostolis acceptam, aliaque commemorat, addit, πάντα σύμφωνα τῶν γραφῶν omnia sacris Scripturis consona fuisse. Quæcunque igitur Apostoli tradiderunt viva voce, & quæ eorum discipuli repetierunt, illa omnia σύμφωνα consentanea fuerunt divinis literis. Hoc manifeste intelligitur ex ipso IRENÆO, qui ejusmodi intelligit traditionem L. III. Cap. III. §. 3. quæ annunciat unum DEum omnipotentem factorem cœli & terre, plasmatorem hominis, qui induxerit cataclysmum, & advocaverit Abraham, qui eduxerit populum de terra Ægypti, qui collocutus sit Moyse, qui legem disposuerit, & Prophetas miserit, qui ignem preparaverit Diabolo & Angelis ejus. Hunc Patrem Domini nostri Jesu Christi ab Ecclesiis annunciari, ex ipsa Scriptura, qui velint, discere possunt, & Apostolicam Ecclesiæ traditionem intelligere. Ergo eadem doctrina de DEo & ex Scriptura, & ex traditione Apostolica cognosci poterat, quod de traditionibus Pontificiorum dici nequit, quæ Scripturis nequaquam sunt consentaneæ. Talem denique IRENÆUS intelligit traditionem, qualem CLEMENS ROM. descripsit in literis ad Corinthios exaratis, in quibus de traditionibus Pontificiorum nihil continetur. Ita IGNATIUS ANTIOCHENUS apud EUSEBIUM At E. L. III. Cap. XXXVI. Ecclesias hortatus est ἀπὸ τῆς ἐκείνου τῆς τῶν Ἀποστόλων παραδόσεως, ut Apostolorum traditionibus tenaciter inhaererent; quas quidem ad certiore[m] posteritatis notitiam, testimonio suo confirmatas, scriptis mandare necessarium duxerit Epistolis ad Ephesios, Magnesios, Romanos aliosque exaratis, in quibus tamen nihil traditur aliud quam quod in libris Scripturæ Canonicis jam exstabat. Unde apparet, Apostolicam παράδοσιν IRENÆO & coævis Patribus nil aliud esse, quam verbum ἐγγράφον, & doctrinam Scripturæ s. consentaneam. Ob hanc συμφωνίαν cum Scripturis non immerito laudabantur illo tempore tradi-

tiones & hæreticis opponebantur ab Ecclesia Apostolica, quæ eas puras & intaminatas usque ad illud tempus conservaverat, quod de Ecclesia Romana hodierna dici nequit, quæ a pristina doctrinæ puritate defecit, & traditionem ab Apostolis acceptam fœde adulteravit, novosque fidei articulos excogitavit S. Scripturæ & antiquitati Apostolicæ ignotos, atque adversos, quemadmodum Cl. GRABIUS recte notarat. Hoc ipsum vero male habet MASSUETUM nostrum, f. CXVI. §. 23. cui mirum & portento simile videtur, Romanos Pontifices alios articulos tum falsos tum incertos Apostolicæ doctrinæ admiscuisse, eorumque disertam professionem ab omnibus stricte requisivisse; alias vero Ecclesias, quæ & ipsa traditionem Apostolicam per continuam Episcoporum successionem, illibatam apud se conservaverant, & interdum Rom. Pontificibus in iis, quæ ad disciplinam spectabant, acriter restiterunt, suaque iura peregrinis moribus violari conquestæ fuerunt; fidem tamen & traditionem Apostolicam ab iisdem adulteratam conquestas non fuisse, novæque & hætenus inaudita professionis jugum sibi impositum subire aperte non renuisse. An inimico homine seminante in agro Christi Zizania, sic dormiebant omnes patresfamilias, ut nullus omnino perciperet, nullus evellere Zizania niteretur? Vbi igitur Christi promissiones, se nusquam Ecclesia sua defuturum, defecturam nunquam Ecclesiam, nec fore ut adversus eam prævaleant inferni portæ? Sed cogitare debuisset MASSUETUS, Zizania ab inimico spargi dormientibus hominibus, & errores non uno impetu, sed sensim paullatimque invalescere, ut antea non animadvertantur, quam ubi jam nimis radices egerunt, & difficulter evelli possunt. Hoc non repugnat providentiæ & promissioni divinæ. Oportet quippe hæreses esse in Ecclesia, 1. Cor. XI. 19. Contra Ecclesiam universalem non prævalebunt portæ inferorum. Particularem vero Ecclesiam deficere & errare posse, luctuosum Corinthiacæ Alexandrinæ, Smyrnenfis, Constantinopolitane atque ipsius Romanæ Ecclesiæ exemplum proh dolor! docet. Adeundi legendique sunt contra Pontificiorum traditiones MARTINUS CHEMNITIUS in Exam. Conc. Trid. P. I. p. m, 109. 112. 116.

CHRIST,

CHRIST. KORTHOLTUS *in Disquis. Anti Bar* p. 212, DANHAUERUS *in Cbristeid de p. 938. & in Thes. Eccles. T. II. F. 578. § IV.* Unicum addimus, nimirum traditiones plurimas jam IRENÆI ætate dubias, incertasque, imo falsas fuisse. In famosa controversia de Paschatis celebrandi die dissentientes utrinque provocabant ad traditiones Apostolicas, teste ipsomet MASSUETO Dissert. II. §. 20. Asiani afferebant sui instituti auctores JOANNEM Apostolum, PHILIPPUM unum e septem primis Diaconis, POLYCARPUM Martyrem, MELITONEM aliosque præstantissimos viros, qui cum apud eos degerent, Pascha eorum more celebrarint die XIV lunæ, Romani e contrario afferebant PETRUM & PAULUM Romæ cum essent, Pascha nunquam, nisi die Dominica egisse. Inde nos colligimus, utriusque partis traditionem perincertam dubiamque fuisse. IRENÆUS noster L. II. Cap. XXII. probaturus, Christum iam senio-rem, hoc est, quadragenario majorem, immo prope quinquagenarium passum ac mortuum fuisse, confictam falsamque traditionem S. JOANNIS aliorumque Apostolorum allegat. Terrenum istorum cum Christo regnum post resurrectionem statuens provocat ad Traditionem PAPIÆ, qui fuerit Ἰωάννης μὲν ἀκρῆς, Πολυκάρπῳ δὲ ἐταίρῳ. Libr. V. Cap. XXXII. quam tamen traditionem cum Romana Ecclesia ipse MASSUETUS rejicit, referens eam inter nævos, quos contraxerit IRENÆUS ex nimia in Seniores illos, quos identidem citat, veneratione Diss. III. Art. XI. §. 122. Ob Fabulosam ARISTEÆ veterumque Patrum traditionem de versione LXX. interpretum Græca κατ' ἐπίπνοιαν τῆς Θεᾶς conscripta, quam IRENÆUS adoptavit, vanæ credulitatis non videtur arguendus MASSUETO, utpote qui sententiam amplexus fuerit, quam suo tempore, re nondum ad Criticæ leges exacta, Christiani omnes tuebantur l. c. Art. I. §. 9. f. CX. Quia in re nos facile habet suffragatores, nimirum traditiones Parrum ad leges Criticas exigendas esse, ut veritas earundem cognoscatur; Quod si igitur ne ad IRENÆI quidem tempus Apostolorum traditiones puræ & incorruptæ conservari potuerunt, & ipse IRENÆUS aliique

eiusdem ætatis Doctores manifesto falsas pro veris venditarunt, quid hodie, quæso, de traditionum Pontificiarum fide & auctoritate post tot secula sentiendum erit? Quis de earum divinitate certus esse poterit, quando præsertim præter & contra Scripturam afferuntur. Vid. Vir Cl. CHIST. MATTH. PFAFFIUS *in Notis ad S. IRENÆI fragmenta anecdota* p. 30, ubi recte castigat HENR. DODWELLUM, qui suis in IRENÆUM Dissertationibus sibi probandum sumserat, traditiones Apostolorum puras conservatas fuisse usque ad tempora S. IRENÆI, temere supponens, Episcopos Christianos usque ad Sec. II. Spiritu Prophetico, & inspiratione divina præditos fuisse.

§. V.

Nequaquam vero opus esse traditionum Pontificiarum assumento probat perfectio & perspicuitas S. Scripturæ quæ est *αὐτοφῶς* & lucerna pedibus ac lumen semitis nostris, Ps. CXIX. 105. Et si ipse sermo Propheticus *Βεβαιότερος* est oculari demonstratione, ac ipso lumine Thaborio illustrior, II. Petr. I. 19. quanto clarior erit Scriptura N. T. quæ *claritas claritatum* dicitur h. e. clarissima 2. Cor. III. 15. IV. 3. De hac Scripturæ perfectione testimonium perhibet IRENÆUS noster L. II. Cap. XXVII. f. m. 155. *universas Scripturas, & Prophetias, & Evangelia in aperto, & sine ambiguitate & similiter ab omnibus audiri posse.* Idem sub initium hujus Capitis inculcat IRENÆUS. Negat vero Cl. MASSUETUS f. CXI. claras & perspicuas esse Scripturas S. earumq; sensum cuilibet attento & studioso lectori facilem ac obvium esse vulgatumq; hunc Protestantium errorem IRENÆO temere a GRABLO affingi conqueritur, contendens, IRENÆUM non universe id asseruisse, sed dixisse, quædam esse aperte & sine ambiguo dicta in Scripturis, *quæ dedit in hominum potestatem DEus, & subdit nostræ scientiæ*, id est quæ DEus a nobis sciri & credi voluit, nimirum unum esse & solum Deum mundi conditorem & rectorem. Contra multa esse in Scripturis obscurissima, quæ explicari a nobis non possint, fusius doceri ab IRENÆO Cap. sequenti, ubi probet plures occurrere difficultates, quæ solvi

a nobis non possint. Ex S. Doctoris sententia, Scripturas nequaquam adeo perspicuas esse & apertas, ut interprete non indigeant, aut interpretatio earum cujusvis privati hominis judicio permitti possit. At vero MASSUETUS aut statum controversiæ minus intelligit aut de industria dissimulavit. Non quæritur, an *διονόητα*, & loca obscuriora in S. literis occurrant. Hoc enim Protestantes ultro fatentur. Sed de eo disceptatur inter nos atque Pontificios, an omnis doctrina, creditu ad salutem necessaria, tam evidenter in Scripturis sit proposita, ut Christianus homo, fufis ad DEum precibus pro mentis illuminatione, attenteque Scripturam s. legens, vel audiens lingua sibi familiari, verum sensum, quem Spiritus S. intendit, assequi possit? Hoc nos evidentissimis rerum argumentis confirmati affirmamus. Intelligimus igitur perspicuitatem non universalem, sed particularem, illorum videlicet locorum, ubi de moribus rite formandis, nec non de fide in Christum, & acquirenda salute agitur. Ordinatam intelligimus perspicuitatem & modificatam, quæ orationem, meditationem, & media hermeneutica non excludit. Talem Scripturæ S. claritatem docuit ipse IRENÆUS L. IV. Cap. XXIV. n. 1. f. 262. ubi eum, qui Scripturas legit, pro consummato discipulo habet, & similem esse dicit patrifamilias, qui de thesauro suo profert nova & vetera. Alibi ita legi vult Scripturam, ut inexplicabilia, & abscondita DEo relinquenda, & obscuriora per clariora exponenda sint. Videatur L. II. Cap. 28. n. 3. f. 157. & L. III. Cap. XV. n. 1, nec non MART. CHEMNITIUS *Exam. Conc. Trident.* p. m. 22.

§ VI.

Inde facile intelligitur, IRENÆUM nequaquam existimasse Christianos a S. Scripturæ lectione arcendos esse, quemadmodum Pontifex hodiernus nuper censuit, qui edita singulari Constitutione PASCHAS. QUENELLIUM vehementer reprehendit actantum non diris devovit, quod in Annotationibus ad V. T. lingua Gallica abs se editum, ac illustratum scripserat, *utile & necessarium esse omni loco, omni tempore & omni per-*

personarum generi, meditari mysteria S. Scriptura. Item lectionem S. Scripturae esse pro omnibus, & interdicere Christianis lectionem S. Scripturae, praesertim Evangelii, esse interdicere usum luminis filiis lucis. Hodierni igitur Pontificis sententia Scripturarum lectio supervacua & inutilis imo fidelibus damnosa & exitiosa est, contra veteris Ecclesiae praxin & sententiam, ac manifesta Spiritus S. testimonia Rom. XV. 4. Eph. VI. 7. 2. Tim. III. 15. Nam s. literæ ab ineunte ætate lectæ hominem erudiunt, instruuntque ut a Pseudo Prophetis sibi cavere Matth. VII. 8. *Spiritus*, hoc est doctrinam Doctorum, qua diviniore Spiritus afflatum jactitant, *examinare* I. Joh. IV. 1. I. Thess. V. 21. & ad Scripturam ceu Lydium lapidem, omnem doctrinam exigere possit, Esaia VIII. 20. Luc. XVI. 29. Gal. I. 19. exemplo Berroënsium, qui sermones Apostoli recipientes, quotidie scrutabantur Scripturas, an quæ Paullus dixerat, ita se haberent Act. XVII. 11. Nos *ὁμολογοῦντες* habemus S. IRENÆUM, qui S. Scripturae lectionem utilem, necessariam, & a Deo commendatam, omniumque fidelium usui destinatam, omnibusque concedendam esse persuasus, fideles Christiani nomen doctrinamque professos ad ejus lectionem serio cohortatur Libro IV. Cap. XXXIV. n. 1. f. 274, *Legite diligentius id, quod ab Apostolis & Evangelium nobis datum, & legite diligentius Prophetas, & invenietis universam actionem & omnem passionem Domini nostri predictam in ipsis.* Idem sensere CYPRIANUS, AMBROSIIUS, HIERONYMUS, CHRYSOSTOMUS, HILARIUS, & universa antiquitas, ac ipse Ecclesiae Romanae conditor Divus Petrus Scripturam appellans *Lucernam in loco caliginoso lucentem.* Quis igitur hujus luminis usum filiis lucis auferat, nisi doctrinae Petrinae desertor, qualis est Clemens XI, qui Petri videri vult successor, neque tamen Antecessoris vestigiis insistit, sed regnum tenebrarum in Ecclesiam inducturus lucernam Verbi Divini extinguere, certe occultare laborat. Quis non exclamet cum Theologis Parisiensibus in *Bulle Papalis Examine: Où est la religion, où est la prudence, où est la politique? Il faut nécessairement, qu'il y ait eu de la surprise, mais une surprise*

surprise d'ignorance, & que les Consultants mal habiles, qu'on a employés, n'aient pas reconnu les textes des saints Peres & leurs propres termes dans les propositions, qu'ils censuroient si temerairement. Conferatur JO. WOLFG. JÆGERI Hist. Eccles. & Polit. Sec. XVIII. Decennium primum f. m. 299. nec non JAC. USSERI Historia Dogmatica Controversiæ inter Orthodoxos & Pontificios de Scripturis, & sacris vernaculis, quam HENRICUS WHARTON Londini M. DC. XC. & Viri Celeb. JO. FR. BUDDEI eruditissima Dissertatio de omnibus concedenda Scripturæ S. lectione, Jenæ habita M. DCCXV.

§. VII.

Successionem Episcoporum legitime in Ecclesia Catholica ordinatorum Pontificii pro nota & infallibili veræ Ecclesiæ characterē habent. Hanc continuam successionem MASSVETUS f. CXIV, n. 16. medium ac veluti canalem esse putat, quo traditio Apostolica ad Ecclesiam Romanam fluxerit intemerata. *Neque enim quenquam Ecclesiis præfecerunt, præficique permiserunt Apostoli, nisi prius ea omnia, quæ ad fidem & mores necessario pertinent, apprime calleret, eorumque omnium, quæ credenda & agenda Ecclesiæ proposuerant, notitia solerter imbutus fuisset: ut nimirum eandem notitiam posteris transmitteret. Et hinc eam Episcoporum successionem tam acriter, tamque frequenter urget adversus hæreticos Irenæus; ratus videlicet, nihil efficacius esse ad retundendam omnem hæreticam pervicaciam. Paulo post §. XXI. triumphum quasi agit MASSVETUS, firmiter persuasus, vel solo argumento successionis Episcopalis, quæ deficiat in Ecclesiis Protestantium, confundi nos prosternique posse. Quod autem S. S. Patribus efficacissimum, & ineluctabile visum est ad confundendos omnes sui temporis hæreticos & schismaticos, non minus efficax esse debet ad prosternendos nostri temporis hæreticos, Lutheranos, Calvinianos, aliosque, quotquot ab Ecclesia Romana secessionem fecerunt. Hi quippe cum non minus, quam veteres, a principali successionē abstiterint, hoc ipso non minus, quam illi, decidisse a veritate convincuntur. E contrario in sola Ecclesia Romana occurrere legitimum ordinem successionis Apostolicæ: extra illam neque succes-*

C

sionem

sionem, neque veritatem, & legitimam Scripturarum expositionem inveniri. Hoc autem argumentum, quod MASSVETO nostro decretorium & ineluctabile visum, nobis est ficulneum omniumque infirmissimum. Non commemorabimus impræsens, quam incerta, dubia & confusa sit Romanorum Episcoporum successio. Nec enarrabimus, quantopere Pseudo-Papæ continuam successionem interruperint. Plurimi explendæ libidinis & avaritiæ causa, corruptis emendicatisque suffragiis, thronum occuparunt. Conqueritur ipse BARONIUS ad Annum C M XII. Sect. IIX. *turpissimarum meretricum arbitrio in sedem Petri, quod auditu horrendum & infandum, intrusos esse earum amasios Pseudo-Papas, qui non sint, nisi ad consignanda tantum tempora in Catalogo Romanorum Pontificum scripti.* Elegantem habes, mi lector, successionem, & Romana Ecclesia dignam. Hoc tantum exquiremus, cujus pretii sit successio loci, muneris & cathedræ sine successione doctrinæ Apostolicæ? Luci succedunt tenebræ, quæ tamen lucidæ non fiunt. Omnium credentium Patri, Abrahamo, ordine ac ipso natalium jure successerunt Doctores Judaici, & sacerdotes, quos tamen filios Diaboli appellat Servator, quia a doctrina, fide, & sanctitate Abrahami defecerant, Joh. VIII. 44. & 37. Quid prodest Romanis Episcopis successio loci & personarum, absque successione doctrinæ, & vitæ Apostolicæ? Eam demum veræ successionis notam esse censet GREGORIUS NAZIANZENUS *Oratione vicesima prima in laudem ATHANASII scripta f. m. 377.* quando quis eandem fidem profitetur. *Τὸ μὲν γὰρ ὁμολογῶντων καὶ ὁμολογούντων, qui eandem fidei doctrinam profitetur, ejusdem quoque throni socius est. Τὸ δὲ ἀντιδοξόν καὶ ἀντιθρόνον, qui autem contrariam sententiam tuetur, adversarius quoque in throno censeretur debet.* Καὶ ἡ μὲν προσήγορίαν, ἡ δὲ ἀλήθειαν ἔχει διαδοχῆς, atque hæc quidem nomen, illa vero rem ipsam & veritatem habet successionis. Neque enim successor habendus est, inquit idem Theologus GREGORIUS, ὁ τὰ ἀντία δοξάζων qui contraria dogmata tenet, ἀλλ' ὁ τῆς αὐτῆς πίστεως sed qui eadem fide præditus est. Nisi quis fortasse ita successorem dicat, quemadmodum morbum

bum sanitati, & tenebras luci, & tempestatem tranquillitati, & mentis alienationem prudentis succedere dicimus. Aurea verissimaque hæc est Nazianzeni Patris sententia. Quicumque fidem Apostolis contrariam profitetur, ille eorum adversarius etiam in throno censeretur debet. Atqui Episcopi Romani, & quotquot illis adhærent, fidem Apostolicæ doctrinæ contrariam amplectuntur. Ergo eorum adversarii in throno recte censentur. Sola successio in Apostolica doctrina, seu pura verbi divini prædicatio quam nos per DEi gratiam habemus, est veri Episcopi, & Apostolicæ Ecclesiæ nota. Videatur NICOLAI HUNNII *demonstratio Ministerii Lutherani p. m. 136.* Talem Episcoporum successionem in doctrinæ morumque sanctimonia IRENÆUS urget adversus hæreticos illius temporis, & tales intelligit Episcopos atque Presbyteros, *qui depositorii illius divitis, in quod plenissime contulerant Apostoli omnia, quæ sunt veritatis, fidei custodes erant, & dispensatores mysteriorum DEi* Libr. III. Cap. IV. n. 1. IRENÆUS gloriatur in successione non personali, sed doctrinali eorum, *qui & Apostolorum doctrinam custodiunt, & sermonem sanum, L. IV. 2017. n. 4.* seu, ut ibidem loquitur, *n. 2. f. 262. qui cum Episcopatus successionem charisma veritatis certum,* hoc est, veram Scripturarum intelligentiam, & universam doctrinam Evangelicam, *acceperunt, & incorruptam conservant.* Ubi B. DANNHAUERUS *in Christeide p. 941.* recte observat, **QUI** in his IRENÆI verbis, idem esse ac **QUATENUS** sensu reduplicativo. Quicumque autem Apostolorum successores doctrinæ veritatem deseruerunt & adulterarunt, illi ab IRENÆO pro veris Episcopis non agnoscuntur. Qua propter IRENÆI quidem tempore, quo doctrina ab Apostolis tradita falsis assumentis nondum corrupta erat, valebat hoc argumentum a continua Episcoporum, præsertim Romanorum, successionem petiti. Hodie vero nihil valet, neque nobis molestum est. Ad oculum quippe ostendi potest, sæpiusque a nostris Theologis ostensum est, Romanos Antistites ab Apostolica doctrinæ veritate descivisse. Videatur HEILBRUNNERI *Papatus Acatolicus f. m. 483.*

§. VIII.

Arenosis nititur fundamentis, quod MASSVETUS ex IRENÆI doctrina, descriptisque ejus testimoniis §. XXV. colligit, Apostolos in iis, quas fundaverunt, Ecclesiis singulos, qui iis præessent, Episcopos instituisse, Presbyteris jure divino, ac ex ipsa Christi institutione superiores. Provocat ad L. III. Cap. III. n. ubi S. IRENÆUS ait, *habemus annumerare eos, qui ab Apostolis instituti sunt Episcopi, & Successores eorum usque ad nos.* Apostolos instituisse Episcopos in illis Ecclesiis, quas fundarunt, nos non negamus, neque controversia est hac de re. Illud autem quærirur, an statim ab initio Episcopi, & jure quidem divino, Presbyteris majores fuerint, tum potestate ordinis, tum jurisdictionis? Hoc a Theologis nostris recte negatur, nec usquam id affirmavit IRENÆUS. Nam jure divino Presbyteri & Episcopi sunt æquales. Consuetudine equidem Ecclesiastica *εὐταξίας* & concordiae servandæ causa, sub medium seculi secundi Episcopis *ἡ πρωτοκαθεδρία* aut *προστασία* & superioritas quædam ordinis deferri cœpit, nequaquam autem *ὑπεροχή* jurisdictionis & dominii. IRENÆI enim ætate Episcopi cum Presbyteris, ut collegis, ut *συμπρεσβυτέρους, συλλειτουργοῖς, & συνεδρευταῖς*, Ecclesiam regebant, adscitis etiam in partem regiminis Ecclesiarum Diaconis, qui sequente adhuc seculo *συλλειτουργοὶ* dicebantur, quemadmodum constat ex Epistola Synodica in PALLUM SAMOSATENUM apud EUSEBIUM L. VII. Cap. XXX. In multis Epistolarum inscriptionibus, & alias, Diaconi adjunguntur Presbyteris, cum quibus & Episcopo, unum Collegium constituebant, atque Ecclesiam administrabant. Vid. FRID. SPANHEMII *H. E. Sec. II. T. I. Op. f. 631 & 635.* Quando autem IRENÆUS contestatur, se sigillatim recensere posse Episcoporum ab Apostolis institutorum successiones, nodum hunc esse ait MASSVETUS, quem nullus unquam dissolverit, feceritve BLONDELLUS, DALLÆUS aut SALMASIUS. Sed ad solvendum hunc nodum non opus est gladio Alexandri. Nam illi Episcopi ab Apostolis instituti, quorum successiones IRENÆUS in promptu habebat, Presbyteris non

erant

erant superiores dignitate & jurisdictione. Paulus omnes sacros ordines ex professo recensens, Eph. IV. II. omittit Episcopos, quia sub Pastoribus & Doctoribus continebantur. Presbyteri perinde ac Episcopi manus imposuerunt Candidatis, & Pastores ordinarunt 1. Timoth. IV. 14. Actuum Apost. Cap. XX. v. 17. & 28. οἱ πρεσβύτεροι τῆς Ἐκκλησίας dicuntur Episcopi. Quod argumentum MASSUETUS. f. CXVIII. ita eludere conatur, ut dicat, illos Presbyteros, quos Paulus Miletum advocaverat, fuisse tum simplices Presbyteros, tum Episcopos, & utrosque non ab Epheso tantum, sed & a proximis Asiæ civitatibus convocatos. Hoc quippe diferte asseri ab IRENÆO L. III. Cap. XIV. n. 2. At vero in citato Actuum Apostolicorum Capite XX. v. 17. Presbyteros dumtaxat Ecclesiæ Ephesinæ Apostolus advocasse dicitur. De singulari urbis Ephesinæ Episcopo, & reliquarum proximarum civitatum Episcopis, nihil ibi exstat. Et quamvis IRENÆO nostro credamus, illos Episcopos & Presbyteros in Mileto convocatos, *non tantum ab Epheso fuisse, sed etiam a reliquis proximis civitatibus*, inde tamen non sequitur, istos Episcopos Presbyteris fuisse superiores. Tales enim Episcopi admittendi sunt, quales habuit ætas Apostolica, nempe Presbyteris æquales.

§. IX.

His confectis ad articulum de Ecclesia accedit Cl. MASSUETUS, quem nos sequuti, monemus, solam prædicationem verbi puram, a qua legitima Sacramentorum administratio divelli nequit, esse externam & infallibilem veræ Ecclesiæ notam. Hoc caractere designavit Ecclesiam Apostolicam Spiritus S. Act. II. 42. Hanc notam genuinam esse asseverat Servator Joh. VIII. 31. dicens discipulis: εἰάν ὑμεῖς μένητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ. Oves Christi sunt, qui audiunt vocem Pastoris Christi Joh. X. 27. Suffragatur primitiva Ecclesia. Si ex IRENÆO nostro quæras, quo argumento & indicio cognita fuerit illo tempore Apostolica Ecclesia? Non aliunde, respondet, *quam quod solum verum Deum Doctorem sequebatur, ejusque sermones pro regula veritatis habebat*, L. IV.

Cap. XXXV. n. 4. f. 277. Cap. XXXIII. ejusdem Libri f. 272. n. 8. agnitionem doctrinæ Apostolicæ pro charactere veræ Ecclesiæ habet. Paulo post eandem sententiam confirmavit TERTULLIANUS pronuncians, *illas esse veras Ecclesias Christi, quæ tenent doctrinam ab Apostolis traditam*, Cap. XXI. *Præscriptionum*. Inde hæc conficitur ἀποδείξις nullis Sophistarum nebulis obscuranda: Quicumque cœtus pure prædicat verbum DEi, & manet in sermone Christi, DEumque sequitur Doctorem, & ejus sermones pro regula veritatis habet ille cœtus est vera & Apostolica Ecclesia. Atque Ecclesia Evangelico-Lutherana hoc facit. Ergo est vera, antiqua & Apostolica Ecclesia. Contra Ecclesia Pontificia, quæ in Sermone Christi non mansit, & doctrinam Apostolicam deseruit atque adulteravit, non est antiqua, Apostolica & vera Ecclesia Christi. Q. E. D. Sola enim illa societas vera Christi Ecclesia dici potest, quæ iisdem characteribus insignitur, quibus Servator, & pia antiquitas eam conspiciam esse voluerunt.

§. X.

MASSUETUS suo cœtui veræ Ecclesiæ laudem titulumque vindicaturus, ad quatuor illas Ecclesiæ notas provocat, quas Symbolo suo inseruere Patres Concilii Constantinopolitani, confitentes, Ecclesiam esse UNAM, SANCTAM, CATHOLICAM & APOSTOLICAM. Talem fuisse eam, cujus membrum erat IRENÆUS, & cujus fidem atque doctrinam tuebatur, MASSUETO facile largimur. Plerisque enim hisce characteribus non semel illam designavit Præsul Lugdunensis L. I. Cap. X. n. 2. Libr. V. n. 1. aliisque in locis. Nos tamen has notas commode revocamus ad characterem antea a nobis commemoratum, nempe ad puram verbi divini prædicationem. UNA dicitur Ecclesia ratione *formæ*, quia secundum Scripturam S. unum Dominum & unum DEum, unum caput, unam doctrinam, unam vitæ æternæ spem, unamque fidem habet Ephes. IV. 6, 15. Hæc unitas est interna & invisibilis. Ergo pro nota visibili, qua vera Ecclesia cognoscitur, obtrudi nequit. Ut palmitum in vite, ita fidelium in Christo est unitas, ratione fidei ex verbi

bi prædicatione hausta, quam vera Ecclesia *in universum mundum* disseminata, IRENÆO teste L. I. Cap. X. n. 2. *diligenter custodit, quasi unam domum inhabitans, & quasi unam animam habens ac unum cor, consonanter prædicat, & docet, & tradit, quasi unum possidens os, circa fidem, ejusque fundamenta. Regulam quippe veritatis habet DEi sermones,* secundum eundem Libr. IV. Cap. 35. n. 4. Idem IRENÆUS SANCTAM appellat Ecclesiam, ob sanctitatem verbi, quod Ecclesiæ est concreditum Rom. X. 8. nec non ob sanctitatem capitis, quod solus Christus est, Eph. V. 23. Joh. XVII. 19. *Super omnia quidem Pater, & ipse est caput Christi: per omnia autem Verbum, & IPSE EST CAPUT ECCLESIAE:* Siquidem *Verbum homo universa in semetipsum recapitulans est: uti sicut in supercælestibus, & spiritualibus & invisibilibus princeps est verbum DEi: sic & in visibilibus & corporalibus principatum habeat in semetipsum principatum assumens, & apponens semetipsum CAPUT ECCLESIAE, universa attrahat ad semetipsum apto tempore,* Libr. V. Cap. XVIII. n. 2. L. III. Cap. XVI. n. 6. Ita IRENÆUS præter Christum nullum aliud veræ Ecclesiæ caput agnovit. SANCTAM quoque appellavit Ecclesiam IRENÆUS a sanctitate vocationis atque doctrinæ 2. Timoth. I. 9. Joh. XVII. v. 17. quia *ei concreditum est lumen DEi,* Libr. III. Cap. XXIV. n. 1. quia *ubique prædicat veritatem, & quia ἐπὶ πάντας lucerna, Christi bajulans lumen.* CATHOLICAM Ecclesiam IRENÆUS nusquam dixit. Eo enim tempore de Ecclesia nondum usurpabatur hoc vocabulum, quod ab initio mere politicum erat, & a Constantino M. præfectis rationum, dari solebat. Primus illud Christianis imposuit Theodosius Imperator, anno a nata mundi salute CCCLX. propter Arrianos, edicens, *ut omnes, qui Trinitatem profitentur, vocarentur Catholici,* C. de S. Trinit. & Fide Catholica Tit. I. Ipse BELLARMINUS L. IV. de Ecclesia Cap. IV. ultra PACIANUM ascendere non audet. Videtur tamen sub initium seculi quarti primam occasionem dedisse schisma Meletianum. Vid. JOH. GERHARDUS Loco de Ecclesia §. CLV. Quamvis autem seculo demum quarto nomen *Catholicum* in Ecclesia usurpari coeptum contra

tra Arrianos: certum tamen jam IRENÆI ætate Ecclesiam appellari potuisse Catholicam ob doctrinam Evangelii ab Apostolis per universum Orbem usque ad fines terræ seminatam, L. I. Cap. X. n. 1. & ob Ecclesiam IRENÆI tempore in universum mundum disseminatam, atque per Germaniam, Hispanias, Gallias, Orientem, Ægyptum, Lybiam, & Judæam dispersam, & apud multas barbarorum gentes constitutam. Tandem quia ab Apostolis plantata & fundata, eorumque doctrina rigata erat, APOSTOLICA recte dici poterat.

§. XI.

Inde apparet quatuor istas veræ Ecclesiæ affectiones & notas in unico illo caractere antea a nobis laudato contineri, & percommode reduci posse ad puram verbi Divini prædicationem, quam nos pro certo & indubitato veræ Ecclesiæ signo habemus. Ubi igitur pura Verbi Divini prædicatio est cum legitima Sacramentorum administratione, ibi existit Ecclesia *una, sancta, Catholica, & Apostolica*. Atqui apud nos per Dei gratiam V. D. auditur pure & Sacramenta administrantur rite secundum Servatoris institutionem. Provocamus ad doctrinam & praxin nostræ Ecclesiæ. Nemo adversariorum huc dum probare potuit, nos in unico capite a verbi divini puritate recessisse. Unde necessario consequitur, nostram Ecclesiam esse UNAM illam SANCTAM, CATHOLICAM & APOSTOLICAM Ecclesiam. Q. E. D.

§. XII.

Nunc videamus, quantum causæ præsidium apud IRENÆUM invenerit MASSUETUS. Ex quatuor istis Ecclesiæ notis ab IRENÆO aliisque veteris Ecclesiæ Doctoribus agnitis, atque laudatis, duo colligit. *Primum est Ecclesiam esse visibilem. Alterum, Romanam Ecclesiam esse UNAM illam SANCTAM, CATHOLICAM & APOSTOLICAM Ecclesiam*, ab IRENÆO tantopere celebratam & commendatam.

§. XIII.

Veram Ecclesiam necessario debere esse visibilem, IRENÆUM

UM docuisse putat MASSUETUS, quia vineam appellavit non jam circumvallatam, sed expansam in universum mundum. Rideat proinde, MASSUETUS inquit §. 40. f. CXXIV, vel sui compos non sit necesse est, quisquis Ecclesiam tam longe lateque propagatam, visibilem ac conspicuam esse neget, & ad fictitium quendam & invisibilem electorum cætum coerceat. Ec qui latere possit, cujus lumen, prædicatio veritatis ubique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Quomodo ignota esse possit, quæ ubique prædicat veritatem, apud quam una & eadem salutis via in universo mundo ostenditur, quæ plantata est paradisus in hoc mundo, quæque ubique præclara est. Qui denique invisibilis esse queat, quæ est ἐπτάμυξ & lucerna, Christi bajulans lumen. Hæc facile diluuntur. Vera Ecclesia diverso respectu & visibilis & invisibilis dici potest. Ἐξωθεν & ratione existentiae considerata, omnino videri potest Visibilis, quippe hominum congregatio est, in qua Evangelium pure prædicatur, & Sacramenta recte administrantur. Hoc sensu Ecclesiæ, tanquam externæ societati, in hac vita impii, & hypocritæ sunt admixti, quemadmodum palea tritico. Sed impii viva & vera Ecclesiæ membra non sunt, quia Christus in illis non vivit, sed Diabolus. At enim vero ἑσωθεν & secundum Essentiam ac formam considerata Ecclesia invisibilis est sanctorum congregatio qui inter se, ac cum Christo suo capite per fidem veram, quæ in oculos nequaquam incurrit, uniuntur, & qui soli sunt vera ac viva Ecclesiæ membra. Propterea in Symbolo non videnda nobis proponitur Ecclesia sancta & Catholica. Fides autem est elenchus & βλεπομένων Ebr. XI. 1. h. e. earum rerum, quæ in oculos non incurrunt, nec a principio sensuali pendent. Quæ si recte expendere MASSUETUS, non ridebit, si mentis compos est, quod nos unam eandemq; Ecclesiam diverso respectu nunc visibilem nunc invisibilem appellamus. Videatur JO. GERHARDI Confessio Catholica f. m. 717. 718. Ipse IRENÆUS solos credentes in quibus Spiritus S. habitat pro veris Ecclesiæ membris agnoscit, L. III. Cap. XXIV. f. m. 223. Qui non participant Spiritum S. neque mamillis matris nutriuntur in vitam, ne-

que percipiunt de corpore Christi procedentem nitidissimum fontem, illos ait effugere fidem Ecclesiæ. Paulo post L. IV. Cap. XXXIII. n. 7. f. 272. IRENÆUS omnes illos, qui sunt extra veritatem, extra Ecclesiæ esse pronunciat. Arrige aures MASSUETE. Tu cum cœtu Romano es extra veritatem, quod nostrates Theologi centies demonstrarunt, & a nobis etiam confestim demonstrari potest. Ergo es extra Ecclesiæ, iudice IRENÆO.

§. XIV.

Alterum, quod auctoritate IRENÆI confirmare annitebatur MASSUETUS, concernit Ecclesiæ Romanæ dominatum in omnes Ecclesias universi orbis. Hic Rhodus, hic saltus. Hujus Ecclesiæ summam auctoritatem agnovisse videtur sanctissimus IRENÆUS, L. III. Cap. III. n. 2. inquit: *Ad hanc Ecclesiæ PROPTER POTIOREM PRINCIPALITATEM necesse est omnem convenire Ecclesiæ, hoc est, eos qui sunt undique, fideles, in qua semper ab his, qui sunt undique, conservata est ea, quæ est ab Apostolis traditio.* Inde colligit MASSUETUS, Romanam Ecclesiæ jam tum IRENÆI seculo omnium maximam existimatam fuisse ob amplitudinem auctoritatis, eandemque antiquissimam h. e. præcipuam ac principem διὰ τὸ ὑπέρτερον προτεῖν uti Græce ab IRENÆO scriptum esse, MASSUETUS suspicatur, h. e. *quæ principatus ac primatus jure omnibus dominetur, omnibus præsit omnesque sibi subditas habeat.* In illa denique Ecclesiæ conservatam esse eam, quæ est ab Apostolis traditionem. Recte igitur judicasse IRENÆUM, necesse esse, omnem Ecclesiæ convenire, & concordare in rebus fidei, ac doctrina cum Romana Ecclesiæ. Dici vix potest, quantos triumphos agat MASSUETUS f. CXXI. n. 32, & quam audacter pronunciet, importunissimi hujus loci pondus a nobis declinari non posse, SALMASIUM & GRABIUM Viros Cl. exagitans, quasi suis explanationibus causæ Protestantium parum profuerint.

§. XV.

Hæc controversia dirimi componique potest, distinctione facta inter primatum honoris, seu ordinis, & jurisdictionis, nec non inter

ter Ecclesiam Romanam antiquam, qualis IRENÆI ætate fuit & inter Ecclesiam Romanam hodiernam Anti Christianam & fœde corruptam. Ab initio Romana Ecclesia in magna celebritate erat. Apostoli Paulli ætate Romanorum fides in universo terrarum orbe prædicabatur, Rom. I. 8. Ex illa veluti fœcundo & communi seminario Occidentales Ecclesiæ efflorescebant. Roma præterea caput imperii erat, & COMMODO imperante salutaris Dei sermo complures & genere illustres, & rerum affluentia admodum locupletatos una cum omni familia & cognatione sua ad veri Dei cultum attraxerat, teste EUSEBIO H. E. L. V. Cap. XX. Cum præterea divinorum oraculorum, & doctrinæ ab Apostolis traditæ fida custos esset, quid mirum, pereximiam ejus fuisse laudem & auctoritatem, habuisseque POTENTIOREM aut quemadmodum MASSUETUS ex antiquissimo Codice Claromontano legere mavult, POTIOREM PRINCIPALITATEM (quæ tamen nullum in reliquis Ecclesiis dominatum infert) & reliquas Ecclesias ad eam, tanquam *commune occidentis oraculum*, uti CYPRIANUS Ecclesiam Rom. appellat *L. I. Epist. 3. ad Cornelium*, convenisse, & ab ipso IRENÆO Gnosticos ac Basilidianos hæreticos ad eam ablegatos esse, tanquam ad viciniorem, cum Antiochena, Corinthiaca, Hierosolymitana aliæque Orientis Ecclesiæ nimis remotæ essent, & multo rarius eo iretur, quam Romam, Imperii sedem, quo ob plurima negotia, in aula expedienda frequentissime excurrendum erat. Quid igitur mirum, habuisse Rom. Ecclesiam illius temporis *potentiores principalitatem*, ratione ordinis quia in principe & regina urbium florebat, & doctrinam, ab Apostolis acceptam incorrupte conservabat ac tuebatur. Conf. B. HÖPFNERUS noster *in Sax. Ev. p. 250.* B. DANHAUERUS *in Christeide p. 164.*

§. XVI.

Ex illa tamen potiore Romanæ Ecclesiæ principalitate exsculpi nequit, eam ceteris Ecclesiis universi terrarum orbis summi principatus ac dominii jure præfuisse. Per illustri ac memorabili exemplo contrarium testificatus est ipse IRENÆUS. Nam cum

VICTOR Papa in Asianas Ecclesias occasione controversiæ de Paschate Romano more celebrando dominatum exercere vellet & Antistites Asiatici contradicerent, tantum abest, ut Divus IRENÆUS, Asiaticas Ecclesias, Pontifici Rom. morem gerere detrectantes, redarguerit, ut potius increparit temeritatem VICTORIS, quod integras Ecclesias, morem a majoribus traditum custodientes e communione abscidisset, EUSEBIUS A. E. L. V. Cap. XXIV. Nonnulli Pontificii VICTORIS iram mitigaturi neve agnoscere cogantur, Papæ fulmen pro bruto habitum fuisse, negant, VICTOREM Ecclesias Asiaticas excommunicasse. In hac sententia sunt HENR. VALESIUS in Notis ad EUSEBII H. E. l. c. f. 105, & NATALIS ALEXANDER *Sec. II. Diff. V. Art. V. H. E.* ubi ne Nicolai I. quidem Rom. Pontificis auctoritate a sua opinione se dimoveri patitur. Rectius ex ipsis Pontificiis sentiunt PETRUS DE MARCA *de Concord. Sacerd. & Imp. L. III. Cap. IX.* nec non SCHELSTRATENUS *Antiqu. illustr. P. II. Diff. I. Cap. 3,* qui EUSEBII verba clariora esse censet, quam ut de solis minis explicari possint. Prius enim in literis ad POLYCRATEM minis rem tentaverat VICTOR. POLYCRATE vero rescribente, se nihil ejusmodi minis terreri, ipsam excommunicationis sententiam in Ecclesias Asiaticas VICTOR pronunciavit, animique impotentiam ac fastum satis declaravit. MASSUETUS hanc difficultatem sublaturus discrimen faciendum esse ait inter res quæ ad fidem pertinent, & inter eas, quæ ad Ecclesiæ diciplinam spectant. *Quis nesciat*, inquit, *totam illam de celebrando Paschate questionem ad diciplinam duntaxat, ad fidem nullatenus pertinuisse.* Qua in re ab aliorum Pontificiorum sententia recedit, qui asserunt, VICTOREM Ecclesias Asiaticas non propter ritus alicujus adiaphori diversitatem sed propter errorem, rectæ fidei adversantem, excommunicasse. Videatur B. nostri ITTIGII H. E. *Sec. II. p. m. 85.* Quidquid tamen ejus rei sit, hoc certum, & apud ipsumet MASSUETUM in confesso est VICTOREM Asiaticos ad Romanæ Ecclesiæ morem & diciplinam obstringere, dominiumque in illos exercere voluisse. Verum Ro-

mani

mani Pontificis jurisdictionem, & dominatum, non agnovere Asiatici Antistites, sed graviter contradixerunt, spreteque imprecationis sententia, a VICTORE pronunciata, inter se & cum aliis hac in causa dissentientibus communicarunt. Neque IRENÆUS, Romanæ consuetudini & disciplinæ addictissimus fervidum fastuosumque VICTORIS Zelum probavit, suo & Ecclesiarum nomine graviter monens, Asiaticos non sollicitandos, nec a communione abscindendos esse. Nugas agit, suavibusq; somniis indulget SFONDRA TA *Gallie Vindicate* auctor p. 278. fabulatus, IRENÆUM ea conditione VICTORI pacem cum Ecclesiis Asiaticis commendasse, si ipsius decreto obtemperarent, & Ecclesias Asiaticas, VICTORIS fulmine exterritas, Pontificis mandato sese accommodasse. Quo facto VICTOR pristinae consuetudinis potestatem, sublato excommunicationis fulmine, redditaque pace, illis indulserit. Locum SOZOMENI L. VII. H. E. Cap. 19. cui SFONDRA TA hanc fabulam superstruxit, manifeste corruptum esse B. docet ITTIGIUS *H. E. Sec. II. p. 86.* Non minus fallitur MASSUETUS, quando putat hanc ipsam historiam adversus nos feliciter retorqueri posse. Nisi enim Victori Papæ jurisdictio in Orientales Ecclesias fuisset, *nunquam certe commisisset, ut iis imperaret, ac Ecclesie suæ morem sequi juberet.* Cur enim Romanus Episcopus Ephesinum, & non Ephesinus Romanum hic sibi subditum ac obsequentem habere vult? Cur Romanus Episcopus Ephesinum, & non Ephesinus Romanum a communione abscindere præsumit. Nos respondemus, illam a VICTORE in Asiaticas Ecclesias tentatam jurisdictionem, latamque excommunicationis sententiam *facti* fuisse, non *juris*, & POLYCRATEM, Ephesinum Episcopum VICTOREM Romanum propterea sibi subditum ac obsequentem habere noluisse, quia modestior erat, & a dominandi libidine alienior, quam Episcopus Romanus, qui impotentioris animi erat & fastuoso hoc ausu Anti-Christo in Romana cathedra aliquando sessuro non obscure prælusit. Quam VICTORIS arrogantiam & superbiam *πληκτικώτερον* *acerbe satis* notarunt, & represserunt Ephesinus, & ceteri Asiæ Episcopi apud EU-

SEBIUM *H.E. f. n. 192.* Neque reliquæ Ecclesiæ Romanorum Pontificum jurisdictionem & dominatum agnoverunt, & satis diu eorum arrogantia restiterunt, ut apparet ex controversiis de summo provocationum jure seculo *quinto* inter Papas Romanos, & Ecclesias Africanas agitatis. Tantum abest ut Afri dominium Romanorum Pontificum agnoverint, ut potius Canone Africano XXXIX. diserte prohibuerint, quenquam primæ sedis Episcopum appellari *Principem Sacerdotum, aut summum Sacerdotem.* Quem canonem Codici Ecclesiæ Universæ inseruit DIONYSIUS EXIGUUS *f. 349. Bibliotheca Juris Canonici Veteris* a GUILIELMO VOËLLO, & HENRICO JUSTELLO editæ. In literis monent Afri, nihil competere Romano Episcopo, nisi quod esset canonibus præscriptum, non repugnante FAUSTINO, Legato Romano, qui tantum urgebat, Nicænos canones, eorumque constitutionem, & receptam consuetudinem conservandam esse. Idem Afri Pontificem rogant, ne deinceps rebus transmarinis sese immiscet, aut clericos executores, qualis FAUSTINUS fuerat, in Africam mittat, *ne fumosum typhum seculi in Ecclesiam Christi inducere viderentur.* Videantur EL. DU PIN *Diss. II. de Antiqua Ecclesiæ Disciplina p. 184. 185.* & FR. SPANHEMIUS *H.E. Sect. V. f. 984. 985. Tom. I. Op.* Cum autem nequidem *quinto* post Christum natum seculo extra controversiam fuerit Romani Pontificis suprematus ac jurisdictio in ceteras Ecclesias, quantam putabimus ejus auctoritatem seculo secundo fuisse? Nunquam certe inducet MASSUETUS ut credamus, *Asiaticos Victoris Romani auctoritatem & dominium non negasse, quin potius jubenti, ut per totum orientem Synodos habeant Episcopi, hos confestim morem gesisse, Pontificemque eorum, quæ in Conciliis suis definierant, ea qua par erat reverentia, certiore fecisse.* Ex historia Ecclesiastica constat, sub finem seculi secundi in controversia Paschali varias Synodos fuisse celebratas. An vero VICTOR Romanus ejusmodi Synodos per universum Orientem, tanquam Ecclesiarum princeps indixerit. & Asiatici obtemperarint Pontificis mandato, de eo altum est silentium in genuinis antiquitatum monumentis.

tis. Illorum enim Conciliorum pleraque ante latam a VICTORE excommunicationis sententiam celebrata fuerunt, & cum VICTORE ac Synodo Romana circa tempus celebrandi Paschatis consenserunt, cujus rei causam HENR. DODWELLUS *Dissert.* 17. ad IRENÆUM p. 473. novis Romanorum civium coloniis ab Hadriano Imperatore post immensam Judæorum stragem deductis, tribuit, quas Ecclesiæ suæ ritus aliis intulisse suspicatur. POLYCRA- TES tamen Ephesinus, & reliqui Asiæ Episcopi morem pristinum tuebantur, JOANNIS & PHILIPPI Apostolorum, nec non POLYCARPI, THRASEÆ, aliorumque sanctorum martyrum exemplo confirmati. Qua fronte igitur affirmare potuit MASSUETUS, *ne illos quidem, quibuscum Ecclesiæ Romanæ gravissime intercedebant controversiæ primatum illius, auctoritatem, & jurisdictionem negare ausos fuisse.* Nam quod de IRENÆO ait, illum, teste EUSEBIO H. E. L. V. Cap. XXIV. προσηκόντως *decenter* monuisse VICTOREM, ne integras Ecclesias a communione abscinderet, id non arguit VICTORIS potestatem, & dominium in Ecclesias Asiaticas, quemadmodum MASSUETUS opinatur sed indicat tantum IRENÆI modestiam, pacisque ac decori studium, quod Papa Rom. imprudenter negligebat, recte propterea & ΠΡΟΣΗΚΟΝΤΩΣ, *quemadmodum decebat*, ab IRENÆO reprehensus. Videatur J. A. RENOULTII *Historia Variationis Ecclesiæ Gallicæ*, ubi Epistola XII. & XIII. de Papæ potestate differens, ostendit, illam ad seculum usque *quintum* Gal- lis omnino ignotam fuisse, adeo ut LEONI rudia quædam domina- tus sui fundamenta posituro & VALENTINIANI Imp. lege adiuto HILARIUS Arelatensis mascule se opposuerit.

§ XVII.

MASSUETUS IRENÆI suffragio evincere conatur Eccle- siam Romanam solam esse veram Ecclesiam, & ad illam convenire debere, qui veræ Ecclesiæ membrum, & pars esse velit. Cum hac quippe Ecclesia IRENÆUM, sanctissimum virorum Apostolicorum discipulum, individua communionis societate vinctum, ad mor- tem usque perseverasse, Porro si Romana Ecclesia ideo fuerit secundo
seculo

seculo vera Ecclesia Christi, quia sola prædictis vera Ecclesiæ characteribus ac notis insigniebatur, necesse est eandem & solam, postremis etiam hisce seculis, veram esse Christi Ecclesiam cum in eam solam conveniant illi characteres. Quisquis enim, sepositis tantisper præjudiciis, Sectas omnes quæ jam corpus Christi misere lacerant percurrere voluerit, e vestigio deprehendet Ecclesiam Rom. solam esse, quæ sit unius fidei, unius oris, ac labii, quæque secum ubique consentiat in rebus fidei ac morum communi Pastorum sententia definitis; aliis omnibus sectis in tot fere sententias, quot capita, divisis. Solam Romanam Ecclesiam sanctam esse, quod sola nihil nisi sanctum doceat præcipiatque, in ea sola resideat Spiritus S. gratiarum omnium & charismatum fons, qui plures etiam nostris diebus ad eximium sanctitatis gradum perduxerit, verorumque miraculorum gloria illustrarit: Cum aliæ omnes Sectæ a vera sanctitatis laude procul desciverint, nulla peccantibus freno injicere valeant, eaque doceant absurditatis plena dogmata, quibus fidei morumque sanctitas funditus evertantur, quale est illud peccatores sola fide veram justitiam consequi posse, neminemque justum a vera, quam semel consequutus est, justitia excidere unquam posse; quæ fuerint ipsissima Gnosticorum exitiosissima principia quibus latissimum ad scelera omnia aditum pandi contendit. Solam Ecclesiam Romanam APOSTOLICAM esse ac continua Episcoporum Pastorum suorum successione ab Apostolis derivatam, fidemque & traditionem, quam ab iis accepit, illibatam custodiisse. Solam denique Romanam Ecclesiam CATHOLICAM esse, & Universalem per totum mundum propagatam ubique perspicuam & insignem aliis omnibus sectis in angulo orbis, intra certarum regionum fines conclusis, longeque minus sollicitis de novis Christo gignendis filiis, quam de veteribus pervertendis.

§. XVIII.

His convitiis, mendaciorumque plaustris Ecclesias Protestantium foedari, Romanamque exornari, ac fuce obducto pro vera & antiqua obtrudi posse, MASSUETUS putavit. Verum ad singula & universa breviter strictimque respondeamus, facto initio

tio a *Catholicismo*, quo titulo Romana Ecclesia superbit. Antea no-
 tavimus, hoc vocabulum *ἀγκαθολος*, & ante seculum *quartum* Ecclesiae
 non tributum esse. Nam ætate Constantini nomen mere civile
 erat. Procuratores, qui Cæsaris nomine Præfectorum vice funge-
 bantur, rationesque totius Provinciæ examinabant vocabantur
 ΚΑΘΟΛΙΚΟΙ. Vid. CL. SALMASIUS *de Primatu Papæ* p. 214. Tem-
 pore Theodosii Augusti illi appellabantur Catholici, qui Arriano-
 rum errores averfabantur. Hoc sensu Lutherana Ecclesia omnino
 est Catholica, quia mysterium S. S. Trinitatis credit, & Arrianorum,
 aliorumque hæreticorum errores damnat. Cum autem hoc no-
 men neque a Christo, neque ab Apostolis Ecclesiae impositum da-
 tumque neque a Patribus antiquis priorum seculorum usurpatum
 sit, non apparet, qua ratione Catholicismus pro veræ Ecclesiae nota
 venditari possit, præsertim si *catholicum* dicatur, *quidquid ab omni-
 bus, ubique & semper creditum est* secundum regulam VINCENTII
 LERINENSIS, qui FAUSTI Rhegiensis socius, & Massiliensium er-
 rore infectus fuit. Talem amplitudinem & universitatem nec anti-
 qua, nec Romana Ecclesia unquam habuit. Neque externus ejus-
 modi catholicismus, ratione temporis, locorum & personarum con-
 sideratus, essentialis atque perpetuus Ecclesiae veræ character esse
 potest, quia illi non semper competit. Ecclesia interdum est grex
 exiguus, & obscurus, Zeph. III, 12. 1. Corinth. I, 25. Es. I, 8.
 Matth. X, 28. Luc. XII, 32. Esaiaë LIV. v. 4. 10. Quomodo
 autem MASSUETUS ex Scripturis Prophetis & Evangelicis
 probabit, *universitatem & amplitudinem, proprium esse, essentialem,
 & perpetuum illius qualem Christus constituit, Ecclesiae characterem.*
 Nos clara & perspicua Scripturarum loca allegavimus, quibus asser-
 tio nostra solide confirmatur. Internus Catholicismus qui doctri-
 nam complectitur, verbo divino consentaneam, & ab Apostolis in
 universo mundo prædicatam, nostræ multo rectius, quam Romana
 Ecclesiae competit, quæ plurima verbo DEI contraria docet. Hanc
 ob causam Rom. Ecclesia dici nequit Apostolica, quia Doctrinam
 ab Apostolis traditam adeo foede adulteravit, ut inter antiquam Ec-
 clesiam

clesiam Romanam adhuc virginem, & inter Rom. curiam hodiernam quæ in Thaidem impuram degeneravit, & a pristina fide defecit, maximum sit discrimen, quidquid demum dicat MASSUETUS de continua Episcoporum Pastorumque suorum successione, quæ absque successione in Apostolicæ doctrinæ veritate ac integritate nullius est momenti. Inde nemini obscurum esse potest, quid sentiendum sit de sanctitate Ecclesiæ Romanæ. In illa quippe nec sanctitas doctrinæ, sive plura V. D. prædicatio, nec sanctimonia vitæ invenitur, quippe quæ neque cum divinæ veritatis corruptione, & blasphematione, neque cum imputatæ sanctitatis Christi repudiatione, consistere potest. Prudenter causæ suæ consuluit MASSUETUS, quod Rom. Ecclesiæ sanctitatem noluit inde derivare, quod omnia ejus membra a peccato immunia sint. Obiici enim poterat non membrorum tantum, sed ipsius imprimis capitis detestabilis foeditas, & execranda plerorumque Paparum nequitia, conquerente ipso BARONIO ad A.Ch. DCCCC. Sect. III. *in sedem Angelis reverendam intrusa esse monstra, visu horrenda.* Conf. Hottingeri H. E. Cent. X. p. 39. & CALIXTUS Sen. *Responsione ad Valerianum M. p. 61.* Nunquam probabit MASSUETUS nos a vera sanctitatis laude procul descivisse, eaquæ docere absurditatis plena dogmata, quibus fidei morumque sanctitas funditus evertatur. Quale illud esse ait, peccatores sola fide veram justitiam consequi posse, neminemque justum, a vera, quam semel consecutus est, justitia excidere unquam posse. Nam posterius hoc assertum Ecclesiæ nostræ improbant & in Reformatis damnant. Prius autem recte admittunt, & tuentur, docentes, sola fide in Christum hominem justificari, & a peccatis absolvi, absque meritis operum. Hanc doctrinam Scriptura inculcat Rom. III, 23. 28. IV, 3. 5. Psalm. XXXII. 2. Gal. II, 16. 21. Eph. II, 8. 9. Suffragatur IRENÆUS noster L. III. Cap. XIX. f. 211. §. 7. nostram justificationem soli obedientiæ, & merito Christi adscribens: *Quemadmodum per inobedientiam unius hominis, qui primus de terra rudis plasmatus est, peccatores facti sunt multi, & amiservunt vitam: ita oportuit & per obedientiam unius hominis, qui primus de virgine natus est, justificari multos, & percipere salutem.* Idem IRENÆUS L. IV.

L. IV. Cap. XXI. f. 257. fidem nostram, qua justificamur, eandem cum fide Abrahami, in eaque præfiguratam esse ait. Conf. L. IV. Cap. V. §. 4. f. m. 233. Abraham autem non justificatus est ex operibus, sed ἐπίστευσε Ἰῶ Θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, docente Apostolo Rom. IV, 2. & adsentiente Divo IRENÆO. Illi soli, qui ex fide sunt, sunt filii Abrahæ Gal. III, 7. Docent itaque Ecclesiæ nostræ, quod Paulus Apostolus docuit, quod Abrahamus credidit, & IRENÆUS aliique veteris Ecclesiæ Doctores suis suffragiis confirmarunt. De miraculorum gloria quam modernæ Romanæ Ecclesiæ tribuit MASSUETUS, rectius siluisset. Olim in Ecclesia *plantanda* fiebant miracula vera, vigeantque adhuc ætate IRENÆI, qui L. II. Cap. XXXI. & XXXII. ad illa provocat, & refert, *in fraternitate sæpissime propter aliquid necessarium, ea, quæ est in quoquo loco, Ecclesia universa postulante per jejunium & supplicationem multam, reversum esse Spiritum mortui & donatum esse hominem orationibus sanctorum; pluresque mortuos sic resurrexisse, ut perseverarint nobiscum, inquit, annis multis.* Commemorat dæmones passim ex obsessorum corporibus expelli, infirmos per manuum impositionem curari, sanosque restitui, ac multos in Ecclesia videri, qui præscientia futurorum, visionibus, dictionibus Propheticis, dono linguarum, aliisque charismatibus conspicui essent. Vid. L. V. Cap. VI. n. I. L. II. Cap. XXIII. n. 4. & MASSUETUS §. 39. f. CXXIV. Hæc vero miracula desierunt in Ecclesia *plantata*, nec veræ Ecclesiæ characteres esse possunt, quia hæretici & Anti Christus ipse miracula faciunt, in iisque gloriantur, 2. Thess. II, 9. 10. Præterea incerta & sublestæ fidei sunt illa miracula, quæ in Romana Ecclesia vulgo jactantur, & celebrantur. Gentium barbararum conversio a Pontificiis Missionariis tentata, rectius dici potest perversio. Doctrinam Christianam Jesuitæ apud Chineses cum idololatræ CONFUCII cultu commiscuerunt, aliosque profanos ritus in recens conversis tolerarunt facientes ex illis Candidatos gehennæ, quale judicium de Phariseorum missionibus Servator olim tulit Matth. XXIII, 15. Tandem vanissima sunt, quæ MASSUETUS de Romanæ Ecclesiæ caractere,

decantat, *quod illa sola sit unius fidei ac labii, quæ secum ubique consentiat in rebus fidei ac morum.* Nam unitas interna cum Christo Ecclesiæ capite per veram fidem, veræ Ecclesiæ formam constituit, non visibilem notam. Unione externa Romana Ecclesia dici potest UNA, quatenus membra Pontifici devota & addicta inter se, & cum capite, Pontifice Rom. uniuntur. Sed talis unio apud hæreticos quoque invenitur, sodales Anti Christi, apud latrones, & in ipso inferno inter Diabolum & Angelos ejus Luc. XI, 18. Ergo ejusmodi unitas pro caractere veræ Ecclesiæ non potest obtrudi. Nec tanta est in Ecclesia Romana unio, quantam vir doctissimus describit. In Babelica confusione majorem forte invenias consensum, & unitatem, quam in Ecclesia Romana. Provocamus ad historiam superioris seculi. Quantæ dissensiones sunt inter Dominicanos & Franciscanos, Jesuitas & Jansenistas? Quantæ lites de immaculata B. Mariæ conceptione in tumultus periculosos in nonnullis locis erupturæ? Quantæ hodiernum aluntur contentiones de Auxiliis gratiæ. Quantæ controversiæ de gravissimis Christianæ doctrinæ capitibus inter Præsules Gallicanos hodie agitantur, ut spreta Pontificis auctoritate, in perpetuum Schisma videantur abituræ. Ubi igitur est illa tantopere celebrata unitas Romanæ Ecclesiæ?

§. XIX.

MASSUETUS rei veritate & evidentia convictus, §. 29. f. CXIX. negare non potuit, in Romana Ecclesia, quæ unitate tantopere gloriatur, gravissimas interdum oriri contentiones, acerrimasque controversias. Sed observari vult, *eo veram Christi Ecclesiam a ceteris quibuscunque societatibus discriminari, quod in his nulla sit finendarum controversiarum regula; in illa vero certus sit quarumcunque contentionum componendarum modus, auctoritas videlicet ejusdem Ecclesiæ per Episcopos suos, vel in Conciliis Generalibus, loquentis, judicantis, ac definientis, vel unanimi consensione quidpiam aut probantis, aut respuentis.* Ut vero unitas inter tot Episcopos, totque singulares Ecclesias tam longe a se invicem distantes foveri omniumque consensus facilius explorari posset, primam aliquam inter omnes Eccle-

siam

fiam constitutam esse, quæ ceteris omnibus præset & invigilaret. Cognita igitur primæ hujus Ecclesiæ sententia, ceterarum omnium fatis ut plurimum cognitam esse. Unam enim omnium cum ea Ecclesia fidem atque doctrinam; hanc ceterarum caput, cui arctissime adhærere teneantur omnes. Hoc autem unius Romanæ Ecclesiæ privilegium esse, ut primum inter ceteras omnes honoris, dignitatis atque auctoritatis gradum obtineat, aliasque omnes sibi inferiores habeat, tam clare & aperte docuisse IRENÆUM, quippe probaturum *primo* in singulis Ecclesiis Apostolicis continuam semper perseverasse Episcoporum ab Apostolis successionem; *Deinde* omnes illas Ecclesias in eandem sententiam conspirare, non adiisse singulas Ecclesias, ut successionis catalogos in Archivis earum asservatos, evolveret, & singularum sententiam exploraret, sed unius Romanæ Ecclesiæ traditionem consuluisse, & illos omnes confudisse, *qui quoquo modo, vel per sibi placentia, vel vanam gloriam, vel per cecitatem, & malam sententiam, præterquam oportebat, collegerint*, L. III. Cap. III. num. 2. Hæc MASSUETUS habet §. 30. f. CXIX. & CXX. breviter strictimque a nobis examinanda & confundenda.

§. XX.

Falsum est, apud nos nullam finiendarum controversiarum regulam exstare. Habemus divinam summi Judicis vocem, S. Scripturam, quæ infallibilis, *αὐτόπιστος*, & perspicua regula est, & in fide ac moribus homines perfecte instruit, & quid credendum, agendum, omittendumve sit accurate docet, Psalm. XIX, 5. Rom. XV, 4. Gal. VI, 16. 2. Tim. III, 15, 17. Quidquid autem fidei ac morum norma est, illud omnium controversiarum componendarum regula quoque ac judex est. *Qui rejicit me, ait Servator Joh. XII, 48. nec accipit verba mea, habet, qui JUDICET eum. Sermo, quem locutus sum, ille JUDICABIT eum.* Confer Ebr. IV, 12. Apud nos non judicant Theologi de controversiis fidei, sed Spiritus S. judicium ex Scripturis depromunt, divinamque sententiam de dubio & controversæ cœlestis doctrinæ capite indicant. Tale *αὐτόπιστος*

privilegium, & judicandi definiendique auctoritas, neque Conciliis, neque Doctoribus antiquæ Ecclesiæ, multo minus Romanæ Ecclesiæ aut Pontifici competit, nec usquam in divinis monumentis ei tribuitur. Hoc autem vice plus simplici declaratur, illos falli non posse, qui Scripturam ubique sequuntur, tanquam regulam & normam, Esaia VIII, 20. Lucæ XVI, 31. Gal. VI, 16. Romana autem Ecclesia omnimodam ab errandi periculo immunitatem non est nacta, quippæ quæ Ecclesiæ universalis privilegium est, sed defectioni, & erroribus non minus est obnoxia, quam reliquæ Ecclesiæ particulares *Hierosolymitana, Antiochena, Corinthiaca, Ephesina, Smyrnenfis*, quæ defecerunt, etsi ab Apostolis ipsis plantatæ & constitutæ erant. Vid GERHARDI Conf. Cathol. L. II. Cap. III. Act. V. f. 1102. Ita Romana Ecclesia ab IRENÆO laudata, olim orthodoxa, & veritatis ab Apostolis acceptæ custos fuit, sed postea descivit, divinam veritatem adulteravit, & Anti Christiana facta est. Nulla igitur ratione idoneus controversiarum finiendarum iudex esse poterit, quando quidem gravissimis erroribus ipsa contaminata est & partium iniquiorum studio laborat. Hanc ob causam Pontifex, & curia Romana a maxima Ecclesiæ Gallicanæ parte pro iudice non agnoscitur in Controversia Quenelliana. Meliorum partium Antistites aliique cordatiores Viri ex ordine sacro, rejecta Pontificis sententia, spretisque ejus minis, provocarunt nuper ad Concilium Generale, ob insuperabiles difficultates nunquam forte congregandum. Certe Galli intelligentiores spontaneo promptoque animo nunquam sententiæ Pontificis suffragabuntur, nisi tyrannica recte sentientium oppressio, & brachii secularis violentia accedant. Qua ratione in Belgio oppressus est CORNELIUS JANSENIUS, Episcopus Iprensis, AUGUSTINI doctrinam, a Jesuitis, recentioribus Pelagianis, corruptam, repurgaturus. Quod si Gallis sanioribus idem fubeundum infortunium, imposterum non jactabunt consensum cum Ecclesia Pontificia, sed Curia Romanæ tyrannidem veritatis jacturam, suamque miseriam ac turpem servitutem deplorabunt.

§. XXI.

De venerando S. S. Trinitatis mysterio recte sensit IRENÆUS noster. Ejus sententiam exposuerunt, & contra Socinianorum, calumnias vindicarunt GEORGIUS BULLUS, Presbyter Anglicanus in *Defensione fidei Nicæne*, & DOMINUS NICOLAUS LE NOURRY in *Apparatu ad Bibliothecam Max. Veterum Patrum Tomo II. Diff. VI. Cap. 17. §. 2.* nec non B. TH. ITTIGUS noster H. E. Sec. II. p. 215. & ipse MASSUETUS *Artic. V. Dissertat. Tertia*, qua IRENÆI doctrinam exponit. Cum igitur viri isti eruditissimi hunc laborem jam occuparint, otiumque nobis fecerint, non erimus prolixi, in enarrandis IRENÆI testimoniis, quæ ad hoc argumentum pertinent. Sunt quidem nonnulla loca, ubi IRENÆUS subordinationem in S. S. Trinitate agnovisse videtur. Soli enim Patri scientiam dei novissimæ ita adscribit, ut excludi credas Filium. Videatur SAM. CLARKII, *Doctrina Scripturaria de Trinitate* sermone Anglicano conscripta P. I. Cap. II. Sect. V. n. 830. p. 157. Alibi IRENÆUS ait, Filium Patri ministrasse, & hunc illi præcepisse. Hæc aliaque veterum Patrum dicta in perversum sensum trahuntur a novo Arrianorum Patrono in Anglia GUIL. WHISTONO in *Prim. Christ. Revived* P. IV. Art. VII. IX. X. quæ tamen commoda explicatione leniri, & ex clarioribus IRENÆI verbis explicari debent, quibus æternam Filii DEI divinitatem docet, atque contra adversarios propugnat. Valentiniani variis Christi & Verbi nominibus, quæ in Scriptura occurrunt, abusi, male distinguebant inter *Unigenitum Filium, Verbum, Christum Jesum Salvatorem & Demiurgum*; atque negabant Verbi DEI æternitatem, fingentes, neque a Patre, neque ab ejus Verbo immediate conditum esse adspectabilem hunc mundum, sed a virtute aliqua valde inferiori ab illo, & ignorante Patrem. Hæc commenta refellit IRENÆUS L. I. Cap. IX. n. 3. L. II. Cap. XIII. & II. n. 4. docetque unum DEum universa tam visibilia, quam invisibilia condidisse, non per organa & instrumenta a se diversa, & alterius a se naturæ sed per semetipsum, h. e. per Verbum filium suum, & Sapientiam suam, idest, Spiritum

S, uti

S. uti ipse explicat Libro IV. Cap. XX. n. 1. Utrumque & Verbum & Spiritum S. rebus omnibus creatis præextitisse, ac Patri coeternum & consubstantialem, ejusdemque cum eo naturæ & substantiæ esse, docet L. II. Cap. XXX. n. 9. f. 163. SEMPER AUTEM COEXISTENS FILIUS PATRI, *olim & ab initio semper revelat Patrem.* Cap. XXV. n. 8. rationem redditurus, cur plurima sint, quæ rationis humanæ captum superant, & curiosius a nobis non sint investiganda, ait, Dei solius a quo facta sunt omnia, proprium esse omnia nosse, hominem vero *esse in infinitum minorem Deo.* Non enim *infectus es ô homo, neque SEMPER COEXISTEBAS DEO, sicut proprium ejus Verbum.* Verbum æternamque divinitatem Jesu Christi demonstraturus Lib. III. Cap. IV. n. 1. inde petit argumentum, quod Dominus Spiritus S. & Apostoli in Scripturis eum definitive & absolute Deum nominant. Nam *neque Dominus, neque Spiritus S. neque Apostoli eum, qui non esset Deus definitive, & absolute Deum nominaissent aliquando, NISI ESSET VERE DEUS; Neque Dominum appellassent aliquem ex sua persona, nisi qui dominatur omnium, Deum Patrem & Filium ejus, qui dominium accepit a Patre suo omnis conditionis seu rerum conditarum omnium.* Hæc est IRENÆI sententia de Christo. Unde manifestum est, virum sanctissimum ab Arianorum & Socinianorum impietate longe abfuisse, & cum Niceno ac Constantinopolita Concilio Verbi & Spiritus S. *divinitatem & ὁμοσίαν* non modo agnovisse, sed etiam contra hæreticos propugnasse. Ex clarissimis hisce verbis explicari & illustrari debent reliqua loca, ubi λόγος vocabulo *obscure & perplexe* videtur usus quemadmodum CENTURIATORES MAGDEBURGENSES Centur. II. Cap. X. notarunt, perinque propterea a MASSUETO reprehensi, §. 63. f. CXXXIV.

§. XXII.

De cultu religioso nulli creaturarum, sed soli Deo Patri, Filio & Spiritu S. debito, & a veteri Ecclesia exhibito, plurima veterum testimonia, sigillatim JUSTINI MARTYRIS, THEOPHILI ANTIOCHENI, TATIANI, ATHENAGORÆ, CLEMENTIS ALEX. TERTULLIANI, ac ipsius IRE-
NÆI

NÆI nostri, aliorumque, collegerunt & vindicarunt B. BEBELIUS noster, JO. DALLÆUS aliique. Hoc notamus contra Pontificios, qui præter Deum sanctos demortuos religiose colunt eosdemque ad latus divinum collocant, vel saltem inferiorum Deorum loco habent, paganorum apotheosin imitati. Alia stetit mens veteri Gallorum Ecclesiæ, quam a demortuorum invocatione alienissimam fuisse contra BOSSUETUM Episcopum Meldensem docuit J. A. RENUCCIUS ex Romanarum partium homine strenuus Religionis Reformatæ propugnator Epistola *quinta Historia Variationis Ecclesiæ Gallicæ* p. 75. 80. provocans ad testimonium IRENÆI nostri, qui solum Dei cultum admiserit. Ubi erudite monet, veteres aliter sentire non potuisse, quia plerique eorum de beatis demortuis, ipsis etiam Apostolis vel Martyribus, docuerint, quod, coelo usque ad extremum judicium exclusi, in loco quodam subterraneo asserventur, & quod pro iisdem preces fundendæ sint. Antiquæ Ecclesiæ regula erat notante JUSTINO MARTYRE *Ap. II. ad Anton. p. 60.* τὸν Θεὸν μόνον δεῖ προσκυνεῖν *Deum solum colendum esse secundum Servatoris mandatum Κύριον τὸν Θεὸν σὺ προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.* Illud tantum scrupulum animo injicit, quod IRENÆUS Mariam τὴν Θεοτόκον dixit CAUSAM SALUTIS & sibi, & universo generi humano factam, nec non EVÆ ADVOCATAM L. III. Cap. XXII. n. IV. f. 220. n. I. f. 316. Quorum verborum argumento IRENÆUS MASSUETO nostro id credidisse videtur, quod Maria mater Dei facta, nostra salutis prima post Filium mediatrix evaserit: Quo conciliatricis & advocatæ munere non aliter fungatur, quam Deum fide & obedientia placando, humanum genus in gratiam cum Deo reducendo, hunc precibus sollicitando, pro susceptis in tutelam clientibus interpellando, deprecando, preces fundendo, ut Dei accersat opem, ac beneficentiam eliciat. Hæ illius, qui apud Deum pro aliis advocatum agit, partes, hoc munus §. 65 f. CXXXV. & §. 68. f. CXXXVIII. JO. ERN. GRABIUS, Vir Cl. suspicatus, IRENÆUM Græce scripsisse παράκλητον, advocatam h. l. consolandi significatione exponit, & concludit, consolatricem Evæ,

& totius humani generis ab IRENÆO dici B. Virginem, quia Deo obediens, secundum Adamum Salvatorem mundo pepererit; sicut Eva Diabolo aures præbens, primum Adamum deceperit, indeque posteris fuerit exitii causa. Quam explicationem MASSUETUS vehementer exagitat, & refellit. Nostra sententia rhetoricatur IRENÆUS, & instituta in Evam & Mariam comparatione, licentius & improprie tribuit Mariæ, quod alibi multo rectius illius Filio Christo adscripsit L. III. Cap. XVIII. f. 211. dicens, *Christum nobis sua morte salutem præstitisse, per obedientiam inobedientiam persolvens, & per suam obedientiam justificans multos, nec aliter salvari homines ab antiqua serpentis plaga, nisi credant in Christum* L. IV. Cap. II. n. 7. f. 239. Hac salutis impetrandæ ratione, per fidem in Christum, nullæ Mariæ mediatricis partes relinquuntur. Commoda igitur interpretatione lenienda sunt duriora verba IRENÆI, qui rectius sensit, quam scripsit, aut ejus interpretes, qui *Latina mala facit, alienosque sensus auctori suo non semel asinxit*, ipso met MASSUETO fatente Dissert. II. §. 53. f. C.I. Græca verba reddidit. Quidquid tamen sit, certe ad cultum sanctorum, & ad invocationem Mariæ hæc IRENÆI verba, contra auctoris mentem iniquissime trahuntur. Si lector, ait B. MARTINUS CHEMNITIUS noster, *rem ipsam consideret, sententia plana erit. Maria enim annis ferme quater mille post Evæ lapsum & nata est, & concepit Christum. Quis igitur vel per febrim somniabit, Evam tunc, cum esset virgo, invocasse Mariam advocatam suam, quæ nondum nata erat. Et Mariam in cælo apud Deum advocatam fuisse Evæ virginis, id est, priusquam illa ab Adamo cognosceretur, cum Maria tunc nondum nata nedum assumpta esset? Hoc certe quam absurdum sit, quilibet sanus indicare potest. Nequaquam igitur hoc sensit IRENÆUS, sed confert hæc duo inter se, quantum mali per Evam virginem mundo illatum, & quantum boni per Mariam virginem, eo quod Christum peperit, mundo collatum sit. Et in hac collatione, atque in hanc sententiam Mariam nominat Evæ advocatam, quod IRENÆUS sine dubio Græce significantius dixit. Interpretes enim ejus & obscurus, & infelix fuit, Exam.*

Conc.

Conc. Trid. P. III. p. m. 322. ubi erudite solideque ostenditur, invocationem sanctorum post Apostolorum tempora diu ignotam fuisse Ecclesiæ primitivæ & ante ORIGENEM nulla istius abusus vestigia invenire. Conf. B. DANHAUERI *Christeid.* 934. Hoc certum, & extra dubitationem esse putamus, saltem nec veterem Ecclesiam, nec ipsum IRENÆUM talem Mariæ cultum exhibuisse, qualis ei a Gallis & universo Romanensium cœtu hodie deferri solet, quando Christo fere ipsi præfertur, iisdemque elogiis, quæ Servatori in Scripturis tribuuntur, oneratur magis quam ornatur, & redemptrix generis humani salutatur fusis ad eam precibus quotidie, & per totum annum. Provocamus ad Psalterium Marianum & ad librum novissime Parisiis editum ab Abbate BRIGVETO, cui titulum fecit: *Elevation & Prières à la Sainte Vierge pour tous les jours du mois, avec un Calendrier de ses miracles, de ses fêtes, & des Eglises consacrées sous son nom dans les quatre parties du Monde, à Paris 1717.*

§. XXIII.

Ad poenitentiae & Eucharistiae Sacramenta progressus doctissimus MASSUETUS *Artic. VII. f. CXXXVIII.* lectori persuadere conatur, antiquissimum esse in Ecclesia illius Confessionis usum, qua quis omnia ac singula post Baptismum admissa peccata lethalia distincte, & sigillatim coram eis, qui Ecclesiæ præsunt, enunciat. Quod adeo certum & extra controversiam esse putat, ut ipsimet Protestantes, & sigillatim Cl. GRABIUS in suis Observationibus ad IRENÆI L. I. Cap. IX. id fateantur. *Et si quis negaret, errorem illico revinceret IRENÆUS suisque verbis demonstraret, & Confessionem Sacramentalem, & piaculares poenas pro delictorum gravitate majores aut minores, publicas aut privatas, a delinquentibus repetitas, jam ab ipso ævo Apostolico, ex Christi proinde lege atque instituto, tanquam necessaria ad eluenda peccata remedia usitari cœpisse.* Adeo suæ causæ confidit MASSUETUS, ut ex institutione Christi, ac disciplina Apostolorum repeti, & sanctissimi IRENÆI testimoniis ὁφθαλμοφανερῶς probari posse peraudacter pronunciet, illam Confessionem quæ ex INNOCENTII TERTII decreto apud adversari-

os invaluit, qua quilibet Christianus utriusque sexus minimum semel quotannis apud suum sacerdotem se sistere, omniaque peccata profiteri ac dinumerare tenetur, nisi suæ salutis jacturam facere, & vivens ab Ecclesiæ ingressu ac communione arceri, & moriens Christiana, honestaque sepultura carere velit. Hanc conscientiarum torturam & singulorum peccatorum enumerationem ac confessionem tanquam partem, quam ad Pœnitentiæ Sacramentum summe necessarium requirunt Pontificii, testimoniis veteris Ecclesiæ defendi posse, desperavit illustris PERRONIUS, Romanæ Ecclesiæ Purpuratus, quo non fuit alius ex universa adversariorum turba antiquitatum peritior, callidior versutiorque disputator. Sibi enim satis esse dicebat quod defendat, *veterem Ecclesiam sensisse, peccata apud Pastorem distincte vocaliterque necessario confidenda esse, ut eorum remissio obtineatur*, JOANNEM DALLÆUM de *Sacramentali sive Auriculari Latinorum Confessione* L. III. Cap. p. n. 193. Noster autem adversarius PERRONIO multum audacior, Innocentianæ Confessionis originem a Christo & Apostolis repetendam putavit, lectoribus insidiosè ac fraudulenter persuasurus, clara illius Confessionis exempla apud IRENÆUM exstare, quia *Confessionis* atque *exomologeseos* semel iterumque fecit mentionem.

§. XXIV.

Fraudem facile notabunt, & agnoscent illi, qui intelligunt, quæ veteris Ecclesiæ sententia fuerit de *Confessione* & *Exomologesi*, quæ voces frequenter apud IRENÆUM, CYPRIANUM & TERTULLIANUM aliosque occurrunt, nec unam eandemque significationem ubique habent. Varii quippe confitendi modi apud veteres in usu fuerunt. Probabat antiqua Ecclesia non tantum peccatorum confessionem apud Deum, qua quis agnito delictorum reatu ac gravitate coram Deo humiliter deprecatur, sed illam quoque confessionem, tanquam utilem laudabat & commendabat qua fratres fratribus, aut Pastoribus, tanquam Medicis ulcera & vulnera sua detegebant, eorum consilia, solatia, precum opem implorantes, aut de delictis interrogati, fatebantur ac reprehensi, non dissimula-

mulabant illa. Quin & illud confessionis genus apud veteres in usu fuisse fatemur quo peccata publicis Ecclesiæ canonibus notata & descripta, pastoribus non tantum interrogantibus, sed & nescientibus illa, ultro revelanda, & confitenda erant, ut suscepta ex eorum præscripto *Exomologesi*, delinquentes & Ecclesiæ ædificationi confulerent, & suæ ipsius salutis, quæ absque ejusmodi satisfactione, offensæ Ecclesiæ præstanda, & absque publico ejusmodi poenitentiae specimine, periclitari videbatur. Quæ disciplina ad peccatores coercendos, & offendicula tollenda, illo tempore non inutilis erat. De his confessionis generibus inter nos atque Pontificios nulla est controversia, sed illud in disquisitionem venit, an singuli Christiani omnia peccata mortalia, etiam occultissima, sacerdoti in Confessione necessario, & de jure divino, ac sub æternæ damnationis reatu, enarrare teneantur, quemadmodum Synodus Tridentina *Seff. IV. Cant. IV. IV. & VII.* sub gravi imprecatione edixit? item an IRENÆI ætate ejusmodi Confessio in Ecclesia usurpata, & ab illo laudata, & descripta fuerit? Hoc affirmat MASSUETUS. Nos vero strenue negamus, certi confirmatique, ejusmodi dinumerationem omnium peccatorum in Scripturis nusquam requiri, nec necessariam esse ad impetrandam remissionem peccatorum Matth. IX. 2. Luc. VII. 45. XV. 18. nec fieri posse Psalm. XIX. 3. nec in veteri Ecclesia usitatam, multo minus ab IRENÆO nostro descriptam & commendatam esse, quippe quam antiquitas ignoravit. Legatur B. MART. CHEMNITII præstantissimum opus, in quo Concilii Trid. decreta examinavit, & confutavit *Part. II. p. 341.* & JO. DALLÆI Disputatio de Confessione *Latinorum l. c. p. 194. 196.*

§. XXV.

MASSUETUS auricularem Romanæ Ecclesiæ Confessionem IRENÆI ætate usurpatam fuisse probaturus, provocat ad Cap. VI. L. I. §. 3. ubi sanctissimus Antistes refert, *quosdam e Valentinianis clam eas mulieres quæ discunt ab eis doctrinam hanc, corrumpere: quemadmodum, ait, multa sæpe ab eis suasa, post converse mulieres*

ad ecclesiam DEI, cum reliquo errore & HOC CONFESSÆ SUNT. Memorat IRENÆUS mulierum corruptarum confessionem. Qua autem ratione auricularis Romanæ Ecclesiæ confessio, & singulorum peccatorum dinumeratio, inde adstrui & probari possit, nos non videmus. *Ecce vero, inquit, MASSUETUS, mulieres ab hæreticis non palam, sed clam nullisque mortalibus, nisi reis solis testibus, & consciis corruptas, quarum proinde crimen si quod aliud, occultum erat. Hoc tamen ad Ecclesiam conversæ cum reliquo errore confitentur. Cur ita? Nisi quia ex Ecclesiæ fide atque doctrina intelligebant ejusmodi Confessionem sibi necessariam esse ad eluendam peccatorum maculam.* Recte negavit eruditissimus GRABIUS Confessionem Auricularem ex his IRENÆI verbis colligi posse. Magnum quippe est discrimen inter confessionem antiquam & Romanam hodiernam. Hæc est arcana, veterum publica erat libera, ac quorundam duntaxat peccatorum plerumque & fiebat semel in tota vita. Contra Romanensis ab utriusque sexus fidelibus sub æternæ mortis reatu Confessionem singulorum peccatorum, semel minimum quotannis necessario edendam coram sacerdote requirunt, exiguntque. Antiqua Ecclesia ab ejusmodi violentia & coactione abhorrebat. Quærenti MASSUETO, quid illas mulieres, quas præ ceteris afficit verecundia, impulerit ad occulta crimina tanto cum famæ & honoris dispendio redeunda? respondemus, illas ad flagitia publice confitenda impulisse exquisitiores conscientiæ dolores, cum seria ac salutari poenitentia conjunctos. Hæc enim est ratio ac consuetudo hominis serio resipiscientis, ut crimina nequaquam occultet aut excuset, sed manifestet, publiceque deploret, ac detestatur. Qualia exempla ne in nostris quidem Ecclesiis, quæ grave Pontificiæ Confessionis jugum excusserunt, adeo rara sunt, quemadmodum MASSUETUS opinatur.

§. XXVI.

Alius exstat locus apud IRENÆUM nostrum Cap. XIII. ejusdem Libri n. 5. ubi narrat, Marcum præstigiatores philtis aliis-

aliisque veteratoriis artibus, mulieribus insidias struxisse, plurimumque demum corporibus contumeliam irrogasse. Illas ad DEi Ecclesiam redeuntes confectas esse, se ab eo contaminatas fuisse, miroque istius amore exarsisse. Huic historiæ parum præsidii inest ad probandam Pontificiæ Confessionis antiquitatem. Resipiscentes mulieres flagitia antea perpetrata detestata, & confectæ sunt, sed cui, & qua ratione? An sacerdoti in aurem? An coactæ, & dura necessitatis lege, quasi non aliter peccatorum remissionem consecuturæ? De his nihil exstat hoc in loco. Ergo plane alienus est ab hac disputatione, nec usquam apparet, mulieres crimen illud poenitentia publica a sacerdotibus imposita, eluere satagisse, quemadmodum censuit MASSUETUS. Qui hoc ipsum confirmare conatur ex iis, quæ addit IRENÆUS n. 7. Marci discipulos multas in regione Lugdunensi *seduxisse mulieres quæ cauterizatas conscientias habentes, quadam quidem in manifesto exbomologesi faciunt, quadam vero reverentes hoc ipsum, in silentio sensim semetipsas retrahunt, desperantes a vita DEI.* Ex hoc loco poenitentiam publicam in prisca Ecclesia usitatam fuisse, collegerunt BILLIUS & FEUARDENTIUS, Viri sua laude non defraudandi. Cl. GRABIUS & Confessionem publicam quandoque factam exinde demonstrari putavit. Sed quid inde? Num ex publica poenitentia aut confessione in veteri Ecclesia usitata, firmiter probari potest confessio Pontificiorum sacramentalis? In hac sententia versatur MASSUETUS, contendens, *utrique & Poenitentia & Confessionis publicæ prævisse confessionem privatam, qua quis coram legitimo Pastore vel Sacerdote huic muneri præfecto peccatorum tum occultorum, tum publicorum, si quæ erant enumeratione facta ea postmodum publice confitebatur, quæ palam evulgari posse, ac debere, nullo cum confidentis discrimine, servatisque prudentiæ ac charitatis legibus censuerat Sacerdos.* Utramque vero confessionem seu privatam, seu publicam, Sacramentalem fuisse opinatur §. 75. Hæc ita se nunc habent in Ecclesia Romana. An autem IRENÆI ætate idem auricularis Con-

Confessionis Sacramentum in usu fuerit, quemadmodum Pontificii contendunt, illud non tantum incertum dubiumque, sed manifeste falsum est. Certe ex IRENÆO nostro nihil afferri potest, quod tantam Pontificii Sacramenti antiquitatem probet. Uxor Diaconi Asiatici a MARCO corrupta, postquam diu ei adhæserat, resipuit, & τὸν ἅπαντα χρόνον ἐξομολογημένη διέτέλεσεν πενθῆσα, καὶ θρηνηῖσα. VETUS INTERPRES recte vertit: *Omne tempus in exomologesi consummavit.* Hæc EXOMOLOGESIS non notat arcanam & auricularem omnium delictorum confessionem & enumerationem, quemadmodum BARONIUS, BELLARMINUS, FEU-ARDENTIUS, PAMELIUS, & MASSUETUS noster, qui istos erroris duces imprudenter secutus est, censuerunt: sed publicam significat manifesti criminis detestationem in luctu & squalore, nec non liberam ac ultroneam interni doloris declarationem. Εξομολογῆσαι idem hoc in loco est, quod Latini veteris Ecclesiæ Doctores TERTULLIANUS, & CYPRIANUS dixerunt, *exomologesi facere.* Quo ritu exteriori illa poenitentiae pars significabatur, quo delinquentes squalore, jejuniis, fletu, gemitu, luctu, aliisque externis actibus, animi mœrorem, doloremque ob admissa peccata coram Ecclesia publice testabantur. Hoc dudum viderunt & observarunt ex Pontificiis ERASMUS ROTERODAMENSIS, BEATUS RHENANUS, DIONYSIUS PETAVIUS, RIGALTIIUS, alique. Ex instituto autem magnaue industria hoc argumentum explicarunt & vindicarunt JO. DALLÆUS, vir antiquitatis Ecclesiasticæ peritissimus p. m. 206. illius Disputationis, qua Auricularem Pontificiorum Confessionem examinavit, & qui primo loco nominari debuisset, GABRIEL ALBASPINÆUS Præsul Aurelianensis longe doctissimus, *Observationum S. Libro II. Cap. XXVI. f. m. 153.* docens, Patres hanc vocem *Exomologeseos* semper adhibuisse, cum significare vellent ritus exteriores, ut pote flendi, ingemiscendi, jejunandi, seipsum incusandi, & id genus alia poenitentibus usitata. Monet, prioribus seculis poenitentes longa admodum & laboriosa defunctos esse poenitentia, per quam assiduis fletibus seipsum conficerent, pro
vesti.

vestibulis ædium sacrarum starent, ad testandum publici erroris suum dolorem: quin & humi jacentes Episcoporum pedibus, martyrum genibus advolverentur, ceterorum quoque fidelium unumquemque orantes identidem, ut sibi apud DEum deprecator adesset, operi sacco, horrore, squaloreque prorsus obsiti. Peracta pœnitentia Episcopus eos ex aditu in medium templi deductos, coram Presbyteris, Diaconis, viduis populo sistebat, ubi rursus humi procumbebant, crimina sua detestabantur, ubertim flebant, omnium se precibus commendantes, nec unquam eodem se relapsuros sancte dejerantes. Hic ritus EXOMOLOGESIS a Patribus nuncupabatur, quod in se plurimos actus haberet, dolorem admissæ culpæ præferentes. TERTULLIANI sententia, *Exomologesis prosternendi, & humilificandi hominis disciplina est, conversationem injungens misericordie illicem.* Idem ex CYPRIANO probat illustris ALBASPINÆUS, cujus sententiam sequi debuisset MASSUETUS, quam tamen, partium studio occupatus, fraudulenter dissimulavit. Nec apud IRENÆUM quidquam occurrit, quod communi Pontificiorum errori de arcana hac confessione patrocinetur. Nam CERDO & Diaconi uxor, qui exomologesin fecerunt, & in exomologesi consummaverunt, suam de admissis peccatis pœnitentiam ac dolorem solemni publicoque ritu testati sunt. Errat HENR. VALESIIUS in *Notis* ad SOCRATIS LV. Cap. XIX. negans, *publicam confessionem unquam obtinuisse ex Ecclesie moribus.* Contrarium docuere RIGALTIIUS, ALBASPINÆUS, SIRMONDUS, alique. Recte etiam observat FRID. SPANHEMIUS *H. E. f. 625. T. I. Op.* primis duobus seculis *ἐξομολόγησιν* nullam nisi publicam obtinuisse. Tale publicæ pœnitentiæ genus hodiernum apud nos in usu est, cui facinorosi & impuri antea solent subijci, quam in sinum Ecclesiæ recipiuntur.

§. XXVII.

IRENÆUS & universa illius temporis Ecclesia realem corporis & sanguinis Christi præsentiam in S. Eucharistia agnovit. Nec contradixerunt profligatissimi hæretici MARCIONITÆ & VA-

LENTINIANI, quos sanctissimus Antistes argumentis, ab Eucharistiæ mysterio petitis, refellit Libro V. Cap. 2. Istorum vesanorum hominum opiniones erant, mundum hunc adspectabilem, a supremo Deo & Patre conditum non esse, sed vel ab altera quadam potestate, ut delirabat MARCION, vel labis & ignorantiaë passi Æonis fructum esse, ut blasphemabant VALENTINIANI. Inde novi manabant errores. Nimirum carnem vel mali principii opus, vel ignorantiaë fructum, interitui sic obnoxiam esse, ut semel dissoluta nunquam resurgat. Dein SERVATOREM nostrum a MARIA non accepisse veram carnem, nec vere hominem factum fuisse. Hæc hæreticorum deliria exagitat IRENÆUS loco citato, ostenditque, illa cum Eucharistica doctrina, quam ipsi hæretici profitebantur, pugnare. Nam si admittantur illorum deliria & opiniones, constare non posse, *eum panem in qua gratia acta sunt, corpus esse Domini sui, & calicem esse calicem sanguinis ejus.* Quomodo enim quærit IRENÆUS Cap. XXXIII. n. 2. L. IV. f. 270. *juste Dominus, si alterius Patris existit, hujus conditionis quæ est secundum nos accipiens panem, suum corpus esse confitebatur, & temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit?* Recte. Quia enim ratione illis, qui Christo verum corpus & sanguinem adimunt, negantque, Dominum nostrum esse mundi fabricatoris filium, & Verbum Patris unigenitum, constare potest in Eucharistia adesse verum ac substantiale corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi? Quod tamen utrinque certum erat tum hæreticis impugnatis, tum IRENÆO impugnanti, qui alibi diserte affirmat, Eucharistiam duabus partibus constare, terrena & coelesti. §. XXVIII.

Alterum hæreticorum errorem confutaturus, & resurrectionem corporum ad vitam incorruptibilem adferturus L. IV. Cap. XLIX. n. 5. novum instaurat argumentum a S. Eucharistia petitum. Recitabimus verba notatu dignissima, additis ex Græco, quæ in Latina interpretatione desiderantur: *Quomodo autem rursus dicunt carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ corpore Domini & sanguine alitur?* Ergo aut sententiam mutant, aut ab-
stine-

stineant offerendo, quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiae, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt ejus congruenter communicationem, & unitatem, (κοινωνίαν καὶ ἑνώσιον) prædicantes, (καὶ ὁμολογῶντες σαρκὸς καὶ πνεύματος & ἑγερσιον, & confitentes resurrectionem) carnis & Spiritus. Quemadmodum enim qui est a terra panis, percipiens invocationem DEi, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti: sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Sententia IRENÆI hæc est: Caro nostra, quæ corpore & sanguine Christi alitur, percipit vitam. Ergo in corruptionem devenire non potest. Cl. PFAFFIUS p. 73. Notarum in S. IRENÆI Fragmenta Anecdota conqueritur, se non percipere hujus argumentationis vim. Recte tamen monet argumenta Patrum ad vivum resecari non posse. Quidquid sit, nobis impræsens satis est, IRENÆUM hoc modo argumentum, realem & substantialem corporis, & sanguinis Christi præsentiam in S. Eucharistia asseruisse, & credidisse. Nam si per carnem & sanguinem Christi tantum figuram corporis & sanguinis Christi intellexisset, excipere potuissent VALENTINIANI, ita etiam non nisi figuratam resurrectionem corporum futuram esse. At vero ex S. Eucharistia probaturus IRENÆUS, carnem nostram ita dissolvi non posse, ut nunquam reviviscat, quia corpore & sanguine Christi nutriatur & augeatur, arctiusque cum Christo hæreat, & membrum ejus sit, omnino supponit, in Eucharistia esse verum ac proprium Christi corpus, verumque ac proprium ejus sanguinem. Qui enim fieri potest, ut caro ipsius vitæ corpore & sanguini pasta atque nutrita, capax non sit donationis DEi, quæ est vita æterna? Nec minus illud notatu dignum est, quod IRENÆUS in S. Eucharistia agnoscit ἑνώσιον & κοινωνίαν, Apostolum secutus 1 Cor. X, 16. Eodem sensu IGNATIUS in Epist. ad Philadelph. §. 4. dixit ἐν ποτήριον εἰς ἑνώσιον ἡ αἵματος χριστοῦ. Duæ igitur res igitur res in S. Eucharistia uniuntur, & communionem inter se habent, nempe corpus & sanguis Christi cum pane & vino. Eandem sacramentalem unionem

& præsentiam corporis & sanguinis Christi realem probat veterum ἐπίκλησις in consecratione adhibita, qua DEUS invocabatur, ut e cœlis demitteret Spiritum S. qui proposita dona, DEO oblata, sanctificaret, corpusque & sanguinem Domini in iis præsentia redderet. Quam ἐπίκλησιν ad hæc usque tempora Ecclesia Græca conservavit.

§. XXIX.

Quando IRENÆUS carnis nostræ substantiam ipso Christi corpore ac proprio ejus sanguine NUTRIRI, & AUGERI affirmat, manducationem ORALEM statuisse censendus est. Ubi tamen B. ITTIGIUS noster recte observat *H. E. Sec. II P. 219*, non physicam & crassam corporis nostri nutritionem in Eucharistia IRENÆUM agnovisse, quæ fit per conversionem in substantiam communicantis, nec tamen mere spirituales, sed secundum indolem comestitionis sacramentalis, quæ corpus Christi non solum animæ, sed corpori etiam unit.

§. XXX.

Hanc sententiam verbis IRENÆI inesse, negarunt JO. JOHNSONIUS, & JO. ERN. GRABIUS. Ille in libro Anglicano idiomate edito *de sacrificio incruento Cap. II. p. 188*. ratus, τὸ ἐπαινον, quod alteram Eucharistiæ partem IRENÆUS facit, esse *virtutem Spiritus*. Quod probare conatur ex *L. V. adversus Hæreses Cap. IX.* ubi tamen, observante CI. PFAFFIO l. c. p. m. 463, neque de Eucharistia sermo est, nec virtus Spiritus, sed ipse Spiritus memoratur. Doctissimus GRABIUS affirmare ausus est, panem & vinum in Eucharistia ex IRENÆI sententia haud alia ratione fieri Christi corpus & sanguinem, quam quia Christi corporis & sanguinis virtute imbuuntur. At vero hoc effugium & interpretamentum IRENÆI consilio, scopo, argumento, ac ipsis verbis adversatur, nec conciliari cum illis potest, illæsis sanæ interpretationis legibus. Clara enim sunt IRENÆI vtrba: *Christum calicem suum sanguinem confectum esse: constare eum panem in quo Gratia acta sint, corpus esse Domini nostri & calicem sanguinis ejus esse calicem. Temperamentum calicis, id est cali-*

calicem aqua temperatum more antiquo, & populis versus orientem sitis usitato, *suum sanguinem confirmasse* L. IV. Cap. XVII. n. 5. XVIII. 4. XXXIII. 2. Idem cum IRENÆO senserunt non tantum CYRILLUS HIEROSOLYMITANUS, & GREGORIUS NYSSE-
NUS, sed etiam JUSTINUS MARTYR, aliique Concilio Nicæno antiquiores Patres de quorum consensu circa præsentiam realem GRABIUS dubitavit, sed præter rationem & causam. Plurima enim veterum Patrum testimonia præsentiae realis passim prostant, nec defunt illarum particularum exempla, quibus nos hanc doctrinam explicare solemus, docentes IN, CUM & SUB pane ac vino verum Christi sanguinem exhiberi. Nobis præiverunt Patres TERTULLIANUS Libro de *Oratione* Cap. VI, ait *corpus Christi in pane censetur*, & L. IV. adversus MARCIONEM XL. *Sanguinem suum IN vino consecravit.* HILARIUS L. VIII. de *Trinitate*: *Naturam carnis suæ SUB Sacramento nobis communicandam admiscuit.* CHRYSOSTOMUS *Sermone III. de Sacerdotio*: *CUM illis rebus, quæ videntur, simul adesse creditur Corpus & Sanguis Domini.* CYRILLUS HIEROSOLYM. *Cateches. IV. p. 237.* EN τὸ πρῶτον ἄρτος *sub forma panis* Christi Corpus exhiberi dixit & sub vino consecrato Christi sanguinem, ἵνα γένῃ σὺσσωμος καὶ σὺναιμος αὐτοῦ.

§. XXX.

Etsi autem IRENÆUS cum antiqua Ecclesia realem ac substantialem corporis & sanguinis Christi præsentiam in S. Eucharistia agnovit, alienus tamen fuit a Pontificiæ Transubstantiationis commento, quod serius in Ecclesiam invehiri cœpit. Altum de illo silentium est apud IRENÆUM nostrum, qui illud dogma non tantum ignoravit, sed illi etiam graviter contradixit, *calicem Eucharistiæ appellans COMMUNICATIONEM sanguinis Christi, & panem, quem frangimus, COMMUNICATIONEM corporis ejus*, Libr. V. Cap. II. §. 2. f. 293. quæ ipsissima Pauli Apostoli verba sunt I. Cor. X, 16. Quod neque ab IRENÆO neque ab Apostolo dici potuisset; nisi in Sacramento corpus ac sanguis Christi una cum panis ac vini substantia adessent & distribuerentur. Nam κοινωνία & ἐνότης est in-

ter duo extrema inter se unita. Communio repugnat Transubstantiationi, quæ est panis & vini destructio, atque interitus. Quod si vero panis ac vinum interirent, non unirentur cum corpore ac sanguine Christi. Destructa panis & vini substantia nihil est. Quomodo ergo cum corpore & sanguine Christi possunt uniri? Et qua ratione panis in nihilum redactus, potest esse communicatio corporis Christi? Quemadmodum vero mediante pane, qui distribuitur, corpus Christi nobis communicatur, ita panis & vinum revera manent. Nam si externa Symbola interiissent & prorsus mutata essent, idem per idem esset exhibendum, & communicandum, quod absurdum.

§. XXXI.

Alius apud IRENÆUM exstat locus, cum 'Transubstantiationis doctrina irreconciliabilis Libro IV. Cap. XVIII. n. 5. f. 251. ὡς γὰρ ἀπὸ γῆς ἄρτος προσλαμβάνομεν τὴν ἐκκλησίαν Ἰᾷ Θεῷ, ἐκείνῳ κοινὸς ἄρτος ἐστίν, ἀλλ' Ἐυχαριστία, ἐκ δύο πραγμάτων συνεσηκῦία, ἐπιγεία τε καὶ ἑρρανία· ἕτως καὶ τὰ σώματα κ. τ. λ. *Quemadmodum enim qui est a terra panis, percipiens invocationem DEI, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex DUABUS REBUS CONSTANS, TERRENA & COELESTI: sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia.* Quid, quæsumus, dici potuisset Evangelicæ doctrinæ magis consentaneum? Nostrates docent, materiam, ex qua S. Eucharistia constat, esse rem terrenam & cœlestem. Terrenam esse panem & vinum, cœlestem esse verum ac substantiale Christi corpus, & verum ac substantialem ejus sanguinem. Quæ verba tam exacte consentiunt cum oratione IRENÆI, ut ex illo exscripta videantur. Diserte enim affirmat, Ἐυχαριστίαν ἐκ δύο πραγμάτων συνεσηκῆναι, ἐπιγεία τε καὶ ἑρρανία· Ἐπίγειον vocat τὸν ἀπὸ γῆς ἄρτον. ἑρρανιον vero τὸ σῶμα Ἰᾷ Κυρίου, quod mediante ἐκκλήσει, vel ἐπικλήσει superveniat. Nam secundum veteris Ecclesiæ sententiam, illa ἐπικλήσις & invocatio Spiritus S. operabatur & efficiebat, ut inter duo illa extrema, nempe inter τὸ ἐπίγειον, & τὸ ἑρρανιον fieret κοινωνία, &

& ἐνώσις, seu unio & communio Sacramentalis, quam ab universa Ecclesia ἀπαγγελλέσθαι *annunciari*, & *predicari* IRENÆUS ait, certo persuasus, panem consecratum verum panem esse, etsi non κοινὸν ἄρτον. *panem communem*, sed cum corpore Christi sacramentaliter unitum. Quo clariora hæc verba sunt, eo maiorem adhibet industriam MASSUETUS, & nullum non movet lapidem, ut caliginem illis offundat, sententiamque IRENÆI depraver, §. 84. f. CXLIII. & in *Notis* ad L. IV. Cap. XVIII. f. 251. Contendit, *rem illam terrenam*, ex qua Eucharistiam constare dixit IRENÆUS, nil aliud esse, nisi corpus & sanguinem Domini, quibus ali carnem nostram mox dixerat IRENÆUS. Ea vero rem terrenam vocari, ut hinc hæreticos confutet, negantes, Christum quidquam sibi terreni corporis adscivisse: deinde, quia ex terreno pane & vino, in Christi corporis & sanguinis substantiam vere conversis, & transmutatis fiat verum Domini corpus, verusque sanguis. Rem vero cœlestem non aliam dici, nisi Verbum divinum, filium Patris unigenitum, cuius paulo ante facta sit mentio, quem creatæ Jesu Domini nostri naturæ vere ac substantialiter unitum fuisse noluerint hæretici. Nimis subtilis & prolixa est MASSUETI ratiocinatio, & interpretatio, quam ut adferri integra & refelli a nobis mereatur. Examinavit eam & confutavit Cl. PFAFFIUS, aliquoties a nobis laudatus, l. c. p. 76. Textum IRENÆI & orationis seriem intuentibus, obscurum, dubiumque esse nequit, quin ἐπιγεῖον illud, quod IRENÆUS in Eucharistia esse dixit, sit ὁ ἀπὸ γῆς ἄρτος, panis terrenus, quæ verba proxime antecedunt. Similiter per τὸ ὑψάνιον nil aliud intelligere potuit, quam corpus Christi, cœlesti ἐπισκιασμῷ formatum, in quo πλήρωμα τῆς Θεότητος Col. II, 9. habitabat. Hanc IRENÆI sententiam agnoverunt doctissimi Auctores libri *de la Perpetuité de l'Eglise Catholique* Tom. III. Cap. II. p. 13. judicantes, nullo eum iudicio præditum esse, qui negaverit, rem terrenam & cœlestem apud IRENÆUM ad verba præcedentia referenda esse. Quemadmodum res terrena manifeste panem respiciat, ita rem cœlestem de corpore Christi necessario intelligendam esse. MASSUETUS igitur iudicii

dicii defectu laborat, secundum sententiam horum auctorum, quia a communi & obvia interpretandi ratione discessit, & opinionem attulit, quæ IRENÆO nunquam in mentem venit. Negare tamen nolim, eruditissimos istius libri auctores utpote Romanis ritibus addictissimos non *Panis* substantiam sed ejus tantum Accidentia intelligi voluisse. Hæc quippe aliorum Pontificiorum est sententia, sigillatim NICOLAI NOURRII in *Apparatu ad Bibl. Max. Vet. Patrum* L. II. Diff. VI. F. 603, ac ipsius Cardinalis BELLARMINI, qui *per rem terrenam* ACCIDENTIA SENSIBILIA *panis* ab IRENÆO designari opinatur, de *Eucharist.* L. II. Cap. 6. F. m. 573. At verò hæc explicatio ab IRENÆI mente abhorret, quippe qui diserte negat, Accidentia extra subjectum subsistere posse. Hunc enim in modum philosophatur L. II. Cad. XII. §. 2. F. m. 128. *Neque aqua sine humectatione, neque ignis sine calore, neque lapis sine duritia, (unita enim invicem hæc) & alterum ab altero separari non potest.* Vanissimum igitur est BELLARMINI ac NOURRII efugium, atque ab animo & Philosophia S. IRENÆI prorsus alienum.

XXXII.

Ne tamen quis dubitat, Transubstantionem antiquæ Ecclesiæ cognitam fuisse, provocant MASSUETUS ad ἐπίκλησιν veterum, in primis ad testimonium CYRILLI HIEROSOLYMITANI, qui affirmat, ἐπίκλησεως γενομένης *facta invocatione panem fieri corpus Christi.* *Nostre opinionis ex hac veterum ἐπίκλησι* realis quidem, corporis & sanguinis Christi præsentia in S. Eucharistia probari ostendique potest, veteres eam credidisse, nequaquam autem per illam mutatio substantialis panis & vini, sive μετασία, indicatur. Eandem ἐπίκλησιν veteres usurpabant in consecratione chrismatis, & aquæ baptismalis. Nemo tamen eorum de Transubstantiatione harum rerum unquam cogitavit, nec aliam mutationem docuit, nisi moralem. Videantur GREGORIUS M. in *Libro Sacrament.* p. 73. AMBROSIUS L. II de *Sacrament.* Cap. V. L. I. Cap. V. BASILIUS de *Spiritu S.* ad AMPHILOCHIUM Cap. 27 dicens: εὐλο-
γούμεν

γέμεν καὶ τὸ ὕδωρ τῷ βαπτίσματι & nec non EDM. ALBERTUS Lib.
 I. de *Sacramento Eucharistiae* L. I. Cap. V. f. 18. Nec causæ præsi-
 dium invenit MASSUETUS in additamento hoc μεταβαλὼν τῷ
 πνεύματι τῷ ἁγίῳ, quod in Liturgiis BASILII & CHRYSOSTOMI legi-
 tur. Non urgebimus impræfens, hæc verba esse inscitia & expun-
 genda, quia in multis codicibus non exstant. Recentius illa in Co-
 dicem Liturgiarum a Græcis invec̃ta fuisse, P. GOARUS conjecit,
 illudque probavit ex libris manuscriptis, a quibus absunt. Nec in-
 scite suspicatus est, eosdem Græcos ex præconcepta opinionis suæ
 de formula consecrationis informatione, hanc pericopen contex-
 tui Liturgico adjecisse. Consentiant LEO ALLATIUS, *Exercit.*
 XXV. in ROBERTI CREYGHTONI *Apparatum, Versiones, & No-*
tas ad historiam Concilii Florentini scriptam a SYLVESTRO SYRO-
 PULO p. 519. & RICHARTUS SIMONIUS *Not. uber. in Apologiam*
 GABRIELIS REVERI p. 147. Hanc interpolationem innumeræ
 varietates, in vetustis Liturgiis observatæ, non improbabilem red-
 dunt. Sed missa hac responsione, notamus, voce μεταβολῆς,
 & μεταβάλλειν non indicari semper & ubique mutationem sub-
 stantialem. CLEMENS ALEXANDRINUS *Libr. I. Pæ-*
dag. F. m. 122 & 124. Edit. Oxoniensis a JO. POTTERO nuper cu-
 rata, discrimen facit inter μεταβολὴν τὴν κατὰ ποιότητηα, & κατ' ἐσίαν,
inter mutationem quoad qualitatem, & quoad essentiam. Inde apparet,
 veram μεταβολὴν fieri posse absque substantiæ conversione. Vide-
 antur illustris POTTERI *Nota ad b. l. Num. 6.* Melitenses viden-
 tes Paulo ex morfu viperæ nil mali evenire, μεταβαλλόμενοι *immutati*
 dicebant, illum esse Deum, Act. XXVIII, 4. Ubi tamen judicii
 duntaxat & sententiæ, nequaquam autem substantiæ mutatio in
 Melitenfibus indicatur. Idem pronunciandum est de vocibus
 μεταμορφώσεως & μεταμορφῶσθαι, μεταποιεῖσθαι, *transfigurationis con-*
versionis, & similibus, quibus veteres frequenter utuntur, ad asse-
 rendam realem corporis & sanguinis Christi præsentiam in S. Eu-
 charistia, nequaquam autem ad docendam panis atque vini Trans-
 substantiationem, cujus barbaræ vocis origo & usus sequiorem &

barbaram ætatem satis prodit. Antiqui enim Ecclesiæ Doctores ab ista opinione, perinde ac ab ipsa voce, abhorruerunt, nec usquam *Transubstantiationis* aut μεταστώσεως vocem adhibuerunt, quam Græci recentiores, ac λατινίφρονες confinxerunt, ut Pontificiis placerent. Nullam igitur causam habebat doctissimus MASSUETUS, cur vocem μεταβαλὼν ex vetustis Liturgiis tantopere urgeret. μεταβολὴν GREGORIUS NYSSENUS *Orat. Catechet. Tom. III. p. 108.* usurpavit de *Renovatione*, eandemque cum ἀνακαινισμῶ conjunxit. Paulo post memorat τὴν διὰ τῆ βαπτίσματος πρὸς τὸ πρεῖτον μεταβολὴν, *mutationem in melius per Baptismum*, quæ nequaquam est substantialis. Simili ratione Christus μετεμορφώθη *transfiguratus est* coram discipulis in monte Matth. XVII, 2, ita tamen, ut substantia humanæ naturæ non interiret, sed ita tantum, ut facies ejus resplenderet, sicut Sol, & vestimenta ejus fierent candida, sicut lux. Ejusmodi *Transfigurationem* intellexit divus AMBROSIIUS de *Fide* ad GRATIANUM L. IV. Cap. V. docens, *Sacramenta*, sive symbola consecrata, & a fidelibus sumta, *per sacra orationis mysterium in carnem TRANSFIGURARI & sanguinem Christi.*

§. XXXIII.

Nec aliud sensere sequentium seculorum Doctores. Equidem GREGORIUS NYSSENUS, JO. CHRYSOSTOMUS DAMASCENUS, BARLAAMUS, aliique mutationem panis & vini in Eucharistia appellarunt μετασχιεῖσιν, μετατύπωσιν, & μεταποίησιν, sed addita semper ἐπεξηγήσει, non interire substantiam, & naturam panis sed manere, & usum duntaxat, habitum, & respectum mutari. Ita Græcis μετασχιεῖσθαι dicuntur personæ, mutato corporis habitu, statura, animique conditione ex carnali in spiritualem. Quæ mutatio accidentalis & moralis est. Misiss Patrum testimoniis, quæ ubivis prostant, unicum ac illustre Evangelicæ veritatis suffragium proferemus ex JO. CHRYSOSTOMI Epistola tempore secundi sui exilii scripta ad CÆSARIUM Monachum, familiarem suum, quem in APOLLINARIS, & συνσυνασῶν erro-

rem

rem prolapsam esse audiverat. Illa Epistola, ex codice Florentino primum descripta, & laudata a PETRO MARTYRE, ab eoque in Anglicam delata, & apud THOMAM CRAMERUM, Præsulem Cantuariensem, deposita, cum universa ejus relibraria, MARIA sæviente, periit. Superiori tamen seculo eam, in Bibliotheca Dominicanorum Florentina denuo repertam, ex eodem codice descripsit EMERICUS BIGOTIUS, proxima occasione illam editurus, nisi impedivissent Parisienses quidam Theologi, librorum censores, qui Transubstantiationis dogmati consulturi, illam supprimendam censuerunt. Sed paullo post STEPHANUS LE MOINE in Variis sacris & JAC. BASNAGIUS, viri de orbe literato præclare meriti, accepto exemplari Bigotiano, illam Epistolam, diu desideratam, typis exscriptam publicarunt additis BASNAGII editioni eruditissimis Dissertationibus & præfatione EMERICI BIGOTII, cum fragmentis Græcis. In illa Epistola CHRYSOSTOMUS, Apollinarem, qui corpus Christi a divinitate animatum esse dicebat, ita ut humana natura esset facta consubstantialis divinæ naturæ, confutaturus, inter alia clavis verbis, PANIS NATURAM in S. Eucharistia post consecrationem INTEGRAM PERMANERE affirmat, *quamvis, divina sanctificante gratia, mediante sacerdote, corporis Dominici appellatione, dignus habeatur.* Videantur ACTA ERUDIT. LIPS. 1683. p. 25, & Anno 1687 p. 563, FRID. SPANHEMII H. E. f. m. 844 Tom. I. Op. Hoc testimonium, nostræ doctrinæ prorsus consentaneum, vehementer vexavit & exercuit doctissima ingenia inter Pontificios. Plerique integram Epistolam pro supposititia habuerunt, donec a BIGOTIO ederetur. GAMACHÆUS illam non JO. CHRYSOSTOMO, sed ELEEMOSYNARIO tribuendam, illumque excusandum putavit, quod Transubstantiatio illo tempore non ita perspicue tradita fuerit. JO. HARDUINUS non solum pro genuina agnovit, & ex veteri Latina versione cum fragmentis quibusdam Græcis edidit, notisque illustravit, sed etiam adjecta Dissertatione, & verbis in alienum sensum detortis, illam in Romanæ Reli-

gionis favorem interpretari, & *μετὰ σίλας* Pontificiæ argumentum atque suffragium ex ea sumere ausus est. Dominus de VIGNEUL-MARVILLE, HARDUINI vestigiis insistens, in *Melanges d'histoire & de Litterature p. m. 298.* hanc CHRYSOSTOMI Epistolam itidem pro genuina habet, sed Protestantibus illam contra Transubstantiationem favere, negat. Novissime P. MICHAEL LE QVIEN, Dominicani ordinis sodalis editis JO. DAMASCENI operibus Parisiis 1712. præmissaque de hac Epistola Dissertatione, quæ III. est, Nestoriano cuidam homini eam adscribit, ut veritatis suffragium enervet, contenditque, illam post Concilium Chalcedonense demum scriptam esse, hoc usus argumento, quod ante illum conventum ejusmodi locutiones *ex duabus naturis, & in duabus naturis*, nondum fuerint usu receptæ. Quo argumentandi genere nihil infirmius esse potest.

§. XXXIV.

Nobis certum exploratumque est, doctrinam Transubstantiationis non fuisse dogma fidei ante Concilium Lateranense anno 1215. celebratum, quod candide fatetur SCOTUS alter Scholasticorum princeps apud ROB. BELLARMINUM *L. III. de Eucharistia Sacramento Cap. XXIII. f. m. 767. & 768.* Cœpit hic error sub initium seculi *noni* a Doctoribus in Ecclesia spargi, tradique & a Pontificibus Rom. foveri, ita tamen ut eodem seculo JO. SCOTUS monachus Benedictinus, & BERTRAMUS, vel RATRAMMUS, nec non seculo *undecimo* BERENGARIUS tam acriter illi resisterent, ut in alterum extremum prolapsi negarent substantialem corporis & sanguinis Christi præsentiam in S. Eucharistia. Quibus ita confectis haud difficulter judicari ac definiri potest, quid de malis *μετὰ σίλας* fructibus, nempe de propitiatorio missæ sacrificio, de S. Eucharistiæ mutilatione, de panis consecrati adoratione, solemnique ejus circumgestatione in areis & plateis sentiendum sit? De his omnibus altum in antiquitate genuina est silentium. Recentioris quippe sunt instituti, & pravi Transubstantiationis inter Articulos fidei jam receptæ fructus, observante & ample docente JOANNE FORBE-

SIO in *Instructionibus Historico-Theolog. Libr. XI, Cap. XIX. f. m. 610.* Sigillatim Papistarum processiones a profanis gentilium ritibus ortum traxisse videntur, quales in cultu Molochico institui solebant, Amosi V, 26 Baruchi XVII, 3. De Ægyptiis memoriae prodidit CLEMENS ALEX. *Stromat. VI. f. 456.* quod ejusmodi processiones frequenter instituerint, habuerintque X. libros, quibus doctrina *περὶ πομπῶν καὶ ἐορτῶν* inserta erat. Apud Græcos sacra Eleusinia in Cereris & Bacchi honorem pompaticè celebrabantur, quod Græci auctores appellant *πομπέειν, πομπήν πομπέειν, πανήγυριν ἄγειν.* Inde sunt μέλ^α *πομπικόν, πομπὰ λαμπρά ὁδός, πομπικὴ* aliaque ex HESYCHIO nota. Mirtinus *ἀδωνιασμόν, ὁ φαλλαγωγίαν* castis mentibus auditu horridam indignamque. Adeundus legendusque est de his gentium pompis atque festis JO. SPENCERUS de *Legibus Hebr. Ritual. L. III Diff. I. Cap. VIII. f. m. 599. Edit. Cantabrigiæ.* Silet de antiquo processionum usu, & mutilatione S. Coenæ MASSUETUS, non ignarus, hæc aliaque recentissimæ esse institutionis. Nonnulli Pontificii processionum antiquitatem ex TERTULLIANI Libro de *Præscript. Cap. XLIII.* probaturi, turpiter se dederunt, nec modicam ignorantiam prodiderunt. Provocamus ad GABRIELEM ALBASPINÆUM, Episcopum Aurelianensem, qui in Notis ad TERTULLIANI *Librum de Uxore p. m. 448.* recte observavit, PROCEDERE apud TERTULLIANUM, aliosque Patres, nihil aliud significare, quam *visitare fratres.*

§. XXXV.

IRENÆI ætate utramque S. Eucharistiæ speciem laicis exhibitam fuisse, adeo certum est, ut ipse MASSUETUS non dubitare videatur. Sane sanctissimus Præsul non obscura recti moris vestigia in Libris suis reliquit. Ita Libro V. Cap. 2. f. 294. *ex mixto calice, & facto seu consecrato pane fieri, & exhiberi dixit Eucharistiam sanguinis, & corporis Christi.* IRENÆUS proinde arbitratus est, absque calicis consecrati distributione, & bibitione S. Eucharistiam nec integram percipi, nec sanguinem Christi distribui & sumi. Ibi-
dem calicem Eucharisticum vocat *communicationem sanguinis Christi.*

sti. Quotquot igitur calicis usu privantur, illi secundum I R E N Æ I sententiam, Servatoris institutione nixam, & Apostolorum perpetua praxi confirmatam, non accipiunt sanguinem Christi. Idem Lugdunensis Præsul semel iterumque docet, *carnem* fidelium ad vitam æternam resuscitandam, *a carne & sanguine Domini ali*, sive ut explicatius reddit, *calicem, quem Christus sanguinem suum confessus est, augere corpora & nutrire*. De eadem fidelium carne dicit, quod de calice, qui est sanguis ejus, nutriatur, & de pane, qui est corpus ejus, augeatur. Non disquiremus impræsens, quomodo hæc verba explicanda sint, quæ non parum difficultatis habent. Sufficit, I R E N Æ U M existimasse, fidelium in vitam sempiternam aliquando revocandorum carnem, non minus sanguine Christi, seu consecrato calice, quam carne Christi nutriri atque augeri debere. Laicis igitur illa ætate calix consecratus non minus, quam panis benedictus exhibebatur. Diaconi quippe, teste JUSTINO MARTYRE, distribuiebant unicuique præsentium, qui participabant ἀπὸ τοῦ εὐχαριστήριου ὁσίων καὶ ὁσίων καὶ ὕδατος. Utrumque igitur τῶν εὐχαριστήριων calix æque ac panis consecratus, non uni saltem ex clero, sed unicuique fidelium, qui aderant, dispensari a Diaconis, & ad absentes deferri solebat. Quem morem, Servatoris institutioni consentaneum, diu retinuit Ecclesia, quemadmodum testantur omnium seculorum scriptores, a JO. DALLÆO *de Cultibus Latinorum Religiosis Libr. V.* a Capite quinto usque ad Caput XXV. laudati & veteres Liturgiæ tantum non omnes, quæ BASILII, CHRYSOSTOMI, PETRI, JACOBI, MARCI, GREGORII & CYRILLI, aliaque nomina præferunt, nec non aliquot Missæ ab HUGONE MENARDO, viro doctrinæ & diligentiae laude præstantissimo, ex vetustis libris descriptæ exhibitæque ad calcem Gregoriani Sacramentorum operis. Consentunt Acta Conciliorum Hispaniæ & Galliæ, a GARSIA ac SIRMONDO edita. Nec dissentit Liturgia Gallicana, quam JO. MABILLONIUS illustravit, & Gothica, seu Mozarabica, quod nomen sortita est, ex quo Hispanias invaserunt Arabes, quasi *Mixt-Arcabia* dicta, cujus breve duntaxat compendium a Latinis adornatum possidemus.

XXXVI.

Hanc communionem sub utraq; specie Ecclesia constanter tenuit usque ad seculum a nata mundi salute duodecimum, & ultra. P A-
 S C H A L I S II. Romanus Pontifex in Epistola ad Abbatem Clunia-
 censem, quæ XXXII est, præcepit, utramque speciem S. Eucharistiæ
 separatim porrigendam, nec panem vino intingendum, qualis ritus
 apud Cluniacenses invaluerat. Ubi tamen excipiuntur infantes &
 ægroti, qui panem difficulter deglutire poterant. Novissimus Histo-
 riæ Ecclesiæ conditor, C L A U D I U S F L E U R I U S, qui Regi Gal-
 liarum Ludovico XV a confessionibus est, *Hist. Eccles. Tomo XIV. p.*
m. 224. inde probat, infantum communionem hoc tempore adhuc
 usitatam fuisse in Ecclesia Romana. Nostra autem opinione inde
 non minus clare probari potest, ineunte seculo XII laicis calicem
 sacrum adhuc indultum exhibitumque fuisse. Ab illo autem tem-
 pore *ποτηριονκλεια*, ex Concomitantia & Transsubstantiationis erro-
 re, metuque, ne Christi Servatoris sanguis effunderetur, orta, sen-
 sim paulatimque introduci cœpit. Qua in sententia ex ipsis Ponti-
 ficiis suffragatores dabimus ac testes omni exceptione majores J O.
 M A B I L L O N I U M, & Cardinalem B O N A M, Viros rerum
 Ecclesiasticarum peritissimos, Quorum hic *Libro II. Liturgicorum*
Cap. XVIII, hæc habet: *Semper enim & ubique ab Ecclesia primor-*
diis, usque ad seculum XII. sub specie panis & vini communicarunt Fi-
deles, cœpitque paulatim ejus seculi initio calicis usus obsolescere. Ad-
dit, consentire omnes tam Catholicos, quam sectarios, nec negare posse,
qui vel levissima rerum Ecclesiasticarum notitia imbutus sit. Idem can-
 dide confitetur J O. M A B I L L O N I U S, qui in *Musæi italici Tomi*
II. Commentario prævio de Communionem sub utraque, adnotavit,
 ante annum 1020. Communionem sub utraque specie ab Ecclesia
 immutabiliter fuisse retentam, postea verò paulatim ob varias caus-
 sas nullo decreto prævio contrarium usum invaluisse. Nonnullas
 tamen Ecclesias communionem sub utraque diutius servasse. Re-
 fert quoque ex Epistola *Idem URBANI VI. electione,* quam D A-
 C H E R I U S Tomo IV, *Spicilegii* vulgavit, URBANUM hunc,
 post

post suam in Vaticana Basilica coronationem, omnes Diaconos Cardinales sua manu pretioso corpore, & sanguine Christi communicasse, quod A. Ch. 1378 factum est. Idem ex ODORICO RAYNALDO narrat, quod CLEMENS VI. JOANNI, Nortmanniæ Duci, ejusque coniugi, utriusque speciei communionem, modo privatim fieret, concesserit, quemadmodum eandem quoque Regi & Reginae Francorum indulserat. Tandem subiungit MABILLONIUS, nonnullis ex singulari privilegio communionem sub utraque concessam esse. Inaugurationis die Regibus Francorum, nec non Diacono & Subdiacono Ecclesiæ S. DIONYSII prope Parisios in Dominicis, & diebus solemnibus, ut & ministris altaris apud Cluniacum singulis Dominicis & festis utrumque symbolum exhiberi. Olim sese res aliter habebat. Omnes quippe fideles tam laici, quam clerici utramque speciem accipiebant, nec singulare Romani Pontificis privilegium illis opus erat. Inde simul patet, hodiernam Ecclesiam Gallicanam Romano Pontifici subjectam, ab antiqua, qualis tempore IRENÆI fuit, longius abiisse, & in Sacramento Eucharistiæ insigniter variasse. Quod vir doctissimus J. A. RENOULTIUS ex Romanarum partium homine religionis Reformatæ strenuus propugnator, lucide monstrat in *Historia Variationis Ecclesiæ Gallicæ*, Amstelodami 1703 Gallico idiomate impressa, Epistola IX. X. XI, observatis, contra BOSSUETUM, Episcopum Meldensem, ante seculum decimum quintum communionem, quam sub una vocant, universam Galliam non approbasse. Eandemque Transubstantiationis dogma ad seculum usque undecimum repudiasse; S. Cœnam sacrificium quidem sed precum & symbolorum, non corporis & sanguinis Christi vocasse; adorationem verò & circumgestionem ejus tardissime recepisse. Unde nemo non intelligit, Gallos hodiernos perinde ac reliquos Pontificios, antiquæ, & Apostolicæ doctrinæ desertores esse.

XXXVII.

MASSUETUS f. CXLIX §. 96. lectori persuadere conatur, antiquos omnes Patres non solum existimasse, Eucharistiam esse

esse verum sacrificium, sed iisdem liquidum exploratumque fuisse, idem illud corpus, quod cruci affixum est, verè ac substantialiter sub speciebus panis & vini præsens in eo sacrificio offerri, ac incruenta ratione immolari. De IRENÆI consensu ne dubitare quidem videtur, respiciens ad L. IV. Cap. XVII. §. 5. ubi IRENÆUS affirmat, veteribus sacrificiis novum sui corporis ac sanguinis substituisse Christum toto orbe nomini Domini offerendum, his verbis: *sed & suis discipulis dans consilium primitias DEo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint, cum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & novi Testamenti novam docuit oblationem; quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in universo mundo offert DEo, ei qui alimenta nobis præstat, primitias suorum munerum in novo Testamento de quo in duodecim Prophetis MALACHIAS sic præsignificavit Cap. I. versu 10. II. Hunc revera insignem & apertum locum pro sacrificii Eucharistiæ firmamento esse putavit FEUARDENTIUS in Notis p. 249. Cumque in illa versaretur opinione, præter IRENÆUM nostrum reliquos Ecclesiæ antiquæ Patres, sigillatim CYPRIANUM, TERTULLIANUM, CLEMENTEM ALEX: JUSTINUM MARTYREM aliosque, incruentum sacrificium missæ agnovisse & docuisse, furiose invehitur in GALLASIUM, & CENTURIATORES MAGDEBURGENSES, qui id negarunt, hæc eructans verba ex ore impurissimo: *Nullis igitur execrationibus ac diris satis detestari, nullis flagris, & dignis satis suppliciis quis pro meritò castigare posset Gnosticorum posteriorum prodigiosum simul, & perniciosum illud mendacium, quo primorum seculorum Ecclesiasticos Patres, corporis Domini in Eucharistia oblationem non agnovisse garriunt impudenter: cum etiam sempiterna, eademque gravissima quaque gebennæ supplicia commereantur.**

XXXVII.

Nos rerum argumentis confirmati, arbitramur sacrificium Missæ propitiatorium, quod regni Pontificii prora & puppis est,

nullum habere in scripturis & genuina antiquitate fundamentum. In institutione S. Coenæ Servator de oblatione, aut sacrificio repetendo nihil memoravit. Semel Christus seipsum obtulit in cruce, æterna redemptione inventa. Ubi autem remissio peccatorum, ibi *ἐκ ἑνὶ προσφωρᾷ περὶ ἁμαρτίας*, Ebr. X, 12, 14, 18. Eucharistia igitur sensu Biblico dici nequit oblatio & sacrificium. Nec veteres propitiatorium sacrificium in Eucharistia agnoverunt. JUSTINUS MARTYR, IRENÆO coævus, *Apologia prima pro Christianis p. 124. Edit. Oxon.* Eucharistiæ celebrationem, ejusque ritus prolixè accurateque exponens, de propitiatorio sacrificio alte silet. Nec ullum ejus vestigium in CLEMENTE ROMANO, IRENÆO, aliove Doctore invenitur. OBLATIONUM equidem frequenter faciunt mentionem. IRENÆUS, ut vidimus, OBLATIONEM NOVAM a Christo institutam esse putavit. Hæc vero aliaque Patrum testimonia, ad probandum Missæ sacrificium perinque rapiuntur. Fideles olim diebus dominicis & festis raro ad altare sine donis & muneribus accedebant, nisi res angustior obstaret. Illa dona vocabantur OBLATIONES, quarum præter IRENÆUM meminere CYPRIANUS, ORIGENES, AUGUSTINUS, alique. Satis diuturna fuit hæc Ecclesiæ consuetudo. Sexto enim seculo Synodus II. Matisconensis decrevit, ut viri & mulieres omnes singulis diebus Dominicis panem ac vinum, ut particulae & Symbola ad S. Eucharistiam administrandam de iis sumi possent, ad altare deferrent. Illa *ἀρχιερέα* & dona a fidelibus allata, sacræ mensæ, a sacerdote in altari paullo ante sacra, DEO offerebantur, docente GABRIELE ALBASPINÆO *L. I. Observat. V. p. 28.* qui monet, partem earum sacris usibus destinatam, reliqua pauperibus atque ministris Ecclesiæ cessisse, aliquas tamen ex illis particulas in Ecclesia fuisse distributas, ut significaretur, omnes fideles sub uno eodemque capite, & de eodem corpore esse, ut omnes comederent de eodem pane. Nonnunquam etiam ex his oblationibus consecratis *Eulogias*, cum per parochias mittendæ essent, sumi consuevissent. Unde communio per *Eulogias* de qua *Observ. VIII. p. 39.* agit. Conferatur HU-

GO MENARDUS in *Notis* ad Appendicem Gregoriani Libri de Sacramentis p. m. 371. In Synodi Gangrensis Canone VII. illæ oblationes nuncupantur καρποφοραὶ Ἐκκλησιαστικαί. Alias dicebantur προσφοραὶ, τὰ δῶρα, τὰ ἁγία καὶ προκείμενα δῶρα, τὰ καρπώματα, Latinis dona & munera. TERTULLIANUS in Apologetico *deposita pietatis* appellat p. m. 67. edit. Commel. Et quamvis ejusmodi oblationes a sacrificiis proprie sic dictis plurimum differrent, in eo tamen cum illis conveniebant, quod illa munera, pauperum ac clericorum usibus destinata, ipsi DEO offerri credebantur. Sub initium seculi tertii TERTULLIANUS, Spiritu Montani jam corruptus, libello, quo a secundis nuptiis dehortatur, OBLATIONES pro mortuis ANNUAS commemorat, hoc est, singulis annis die sanctorum emortuali repetendas. Nam si quis fidelium obdormiverat in Domino, ejus familiares, parentes, conjux, liberi, nomine defuncti, perinde ac si adhuc in vivis esset, more consueto, dona ad altare offerebant, in argumentum & testimonium, defunctos ecclesiasticæ communionis participes decessisse. De placanda DEi ira, aut mitigandis mortuorum poenis & redimendis animabus ex purgatorio, veteres ne cogitarunt quidem. Illa enim dona, pro mortuis ad altare delata, & ab Ecclesia accepta, publici erant testimonii instar, mortuum in Ecclesiæ communione pie decessisse. Quemadmodum viventium oblationes certum documentum erant, offerentem in Ecclesiæ communione esse, si acceptarentur, & ILLIUS NOMEN OFFERRETUR, quæ veterum formula erat. Quod fiebat, quando sacerdos illius nomen, qui munera obtulerat, in ipsis Eucharistiæ sacris privata oratione commendabat, notante ALBASPINÆO l. c. Obs. VII. n. 4. p. 36. Impiorum enim munera non acceptabantur, quod idem ALBASPINÆUS erudite probat. Unde manifestum fit ex OBLATIONUM & προσφορῶν nomine probari haudquaquam posse, quod veteres Christiani sacrificium propitiatorium in S. Eucharistia agnovissent. Quando S. Eucharistiam προσφορῶν & SACRIFICIUM appellarunt, aut de sacris oblationibus locuti sunt, aut preces & gratiarum actiones, piosque animi motus, quibus DEO se offerunt, qui rite

Eucharistia S. utuntur, intellexere aut ideo Eucharistiam sacrificium appellarunt, quod per eam sacrificium mortis, & passionis Christi exhibetur, nobisque revocetur in memoriam. Id quod celeberrimi nominis Theologus JO. FRANC. BUDDEUS in eruditissima Dissertatione, qua demonstrat CLEMENTEM ROMANUM, atque IRENÆUM *Misse Pontificia non favere* §. XXI. cum per se manifestum esse, tum ex luculentis EUSEBII, CHRYSOSTOMI, CYRILLI, THEODORETI, AUGUSTINI, aliorumque testimoniis comprobari posse putavit. Conferatur PETRUS MOLINÆUS in *Novitate Papismi* p. 989. qui liber Cardinali PERRONIO oppositus Gallica & Germanica lingua exstat.

§. XXXVIII.

Revertimur ad IRENÆUM, qui S. Eucharistiæ sacramentum *νέα προσφορά*, *novam oblationem* nuncupavit. Quæ verba de oblatione corporis & sanguinis Christi DEO Patri facta in propitiationem, ab adversariis perperam exponuntur. Tribus enim prioribus seculis panis dumtaxat vinumque ante consecrationem, *εὐλογία* quædam, & precibus consecratoriis, offerri solebant. Pars enim donorum, a fidelibus mensæ sacre impositorum, ad celebrandam S. Eucharistiam adhibebatur, Deoque offerebatur cum gratiarum actione. Huc procul dubio respexit IRENÆUS L. IV. Cap. XVIII. quando scribit: *offerimus autem ei non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi ejus, & sanctificantes creaturam*, hoc est, panem & vinum in corporis & sanguinis Christi sacramentum consecrandum. Hanc ob causam Cl. PFAFFIUS in *Notis ad Fragmenta IRENÆI* p. 54. hanc NOVAM OBLATIONEM nihil aliud esse ait, quam *εὐλογία* Symbolorum Eucharisticorum, qua fateamur, nos hæc dona a Deo accepisse, qua pro ipsis gratias agamus Deo Creatori, eademque ipsi precibus nostris offeramus, atque dedicemus, rogantes insuper, ut ista in usus nostros sancta reddere, atque virtute sua omnipotente Corpus & Sanguinem Filii sui Jesu Christi præsentia nobis in iis sistere dignetur. Hæc expositio cum IRENÆI scopo, & orationis serie pulcre con-

consentit. Sub initium Cap. XVII. ostendit, Deum veteribus sacrificiis ac typicis oblationibus non indiguiffe, neque per ea homines veram justitiam consequi potuisse, provocans ad illa Vet. Test. loca, in quibus Judæi externo sacrificiorum opere confisi, reprehenduntur. Inde ad N. Test. progressus docet, Servatorem discipulis mandasse, ut *primitias*, vel illud quod præcipuum est, DEO ex creaturis suis offerrent. Hac ratione NOVAM OBLATIONEM N. T. Christum tradidisse censuit IRENÆUS. Quæ tamen oblatio non propria & propitiatoria est, sed spiritualis tantum & impropria, secundum sententiam ipsius IRENÆI. Quod patet ex loco MALACHIÆ I, 10. 11. ad hoc institutum accomodato, ubi IRENÆUS *incensum divino nomini ubique offerendum* explicat ex Apocalypseo Cap. V. versu 8 *de orationibus sanctorum*. Capite sequente IDEM diserte affirmat, illam oblationem præcipue in gratiarum actione consistere, aut cum ea vel maxime conjunctam esse debere. Manifestum proinde est, præcipuam partem, & animam quasi *oblationis novæ*, quæ in N. T. secundum IRENÆUM fit, preces esse, quibus dona offerebantur. Præterea, quale MALACHIÆ est incensum, tale est sacrificium, seu oblatio ab eodem memorata. Atqui secundum IRENÆUM incensum est improprium & spirituale. Ergo ejusdem MALACHIÆ oblatio & sacrificium alterius generis esse nequit. Sacramentum igitur Eucharistiæ proprie loquendo non est oblatio & sacrificium. Figurate tamen, & *συνενοούμενοι* veteres ita appellarunt, & totum Eucharistiæ ritum a præcipua quadam ejus parte, oblatione nimirum panis ac vini, quæ Consecrationi præmittebatur, denominarunt, pro sacrificio autem vero ac propitiatorio non agnoverunt.

XXXIX.

Dissentit a nobis Vir illustrissimus SCIPIO MAFFEJUS Marchio Veronensis eruditissimus, qui Epistola ad BENEDICTUM BACCHINIUM, Abbatem S. Mariæ de Lacroma O. S. B. Congregat. Casinensis scripta, quæ Tomo XXVI. *Diarii Italici eruditorum* exstat, & qua CL. PFAFFIO nostro respondit,

negat, veteres priorum trium seculorum Doctores panis dumtaxat
 vinique oblationem in S. Eucharistia agnovisse. Quam sententi-
 am ut falsitatis convincat, provocat ad testimonium IRENÆI qui
 S. Eucharistiam appellavit OBLATIONEM NOVAM. Unde
 sequatur, illam in Veteri Oeconomia non fuisse usitatam, nec in
 nuda oblatione precum, panis & vini consistere potuisse, quippe
 quæ res a Judæis etiam fuerint oblata. Ergo statuendum esse, IRE-
 NÆUM oblationis novitate ad corporis & sanguinis Christi obla-
 tionem respexisse, quæ nova sit & in Vet. Test. inusitata. Neque
 testimonia ex tribus prioribus seculis deesse putat, quibus idem ad-
 strui probarique possit, quamvis tanta copia non prostant, quemad-
 modum seculo IV. & deinceps, nec adeo clara & manifesta sint, quia
 illo tempore de hoc argumento nondum fuerit disputatum. Nam
 in *Constitutionibus Apostolicis* Consecrationem præmitti oblationi.
 Idem intelligi ex CYPRIANI Epistola LXXV, ubi illa mulier, per
 præstigias ac fallacias Dæmonis multa ad deceptionem fidelium mo-
 lita, invocatione non contemptibili antea sanctificavit, & consecra-
 rit, quam obtulerit. Et Eucharistiam ibi dici *sacrificium*. Alibi ab
 eodem CYPRIANO appellari *victimam*. Simili ratione a
 JUSTINO in Dialogo cum TRYPHONE Eucharistiam *sacrifi-
 cium* diserte vocari. Consentire S. IGNATIUM in Epistola ad
Philad. §. 4. Svadentem, S. cœnam una in uno loco usurpandam
 esse, quia ἐν θυσιαστήριον, ὡς εἰς ἐπίσκοπος. Unde illustr. MAFFE-
 JUS colligit, S. Eucharistiam IGNATIO sacrificium proprie di-
 ctum fuisse, quia nusquam nisi in altari potuerit celebrari. S. CLE-
 MENTEM Epistola priori ad Corinthios §. 40. προσφορὰς καὶ λειτουργίας
 ad S. cœnam respiciendo commemorasse, & §. 36. Jesum Chris-
 tum appellasse τὸν ἀρχιερεῖα τῶν προσφορῶν ἡμῶν. Oblationes igitur
 ministerio sacerdotum peragendas nudo pane fieri non posse. O-
 RIGENEM quoque L. VIII. contra CELSUM dixisse, Christum
 orandum esse, ut tanquam sacerdos Patri offerat καὶ εὐχὰς, καὶ τὰς θυ-
 σίας. Nec Christum dici posse putat in N. T. æternum sacerdotem,
 nisi victimæ & sacrificia adhuc essent offerenda. Tandem non so-
 lum

lum ad incertam & interpolatam CHRYSOSTOMI *Homiliam* provocat, ubi S. Eucharistia vocatur ΘΕΟΣΦΑΓΙΑ *macatio Dei*, sed inprimis ad CYRILLI HIEROS. *Catech. Mystag. V.* qui dixerit: *Χριστὸν ἐσθλασμένον ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων προσφέρομεν.* Videatur *Novæ Bibliothecæ Halensis Pars LVIII. p. 595. & 618.*

XL.

Hæc aliaque, quæ a dissentientibus obiici solent, haud difficulter diluuntur. Locus *Constitutionum Apostolic.* obscurior ex clarioribus explicari debet, singulatim ex Libr. VIII. Cap. XII ubi Consecrationi præmittitur Oblatio, quæ tamen cum illa tam arcte cohærebat, ut utraque una eademque precatione absolveretur. Quid igitur mirum, eas non ubique & semper tam accurato ordine describi & distingui. Voces *λατρυγία* & *λατρυγῆν*, in *Apologia Aug. Confess.* a PHIL. MELANCHTHONE pererudite explicatæ *Art. XII. p. 270.* nihil minus probant, quam sacrificium Missæ. Late enim patent, & universum cultum publicum notant. Ignorantiam & malæ causæ studium prodiderunt Pontificii, inprimis DIONYSIUS AMELOTUS, qui in *Versione Gallica N. T.* quam jussu cleri Gallicani sub finem superioris seculi adornavit, verba Actor, XIII, 2. *λατρυγῆσαν αὐτῶν* de sacrificio Missæ exposuit his verbis: *Pendant qu'ils offroient le sacrifice au Seigneur.* Idem aliis Pontificiis est. Videantur EDM. MACLOTUS in *Historia N. T. p. m. 524.* nec non FR. FEUARDENTIUS in *Annotat. ad S. IRENÆI L. IV. Cap. XXXII. f. 161.* & CÆSAR BARONIUS ad A. Ch. XLIV. Num. 83. Rectius hunc locum de munere & functione docendi exposuerunt CHRYSOSTOMUS & OECUMENIUS, *λατρυγῆσαντων* explicantes per *κηρυττόντων*. S. IRENÆUS Eucharistiam vocat OBLATIONEM NOVAM, quia oblationibus Vet. Testam. multo erat præstantior, & novo ac inaudito antea exemplo instituta a Christo. Τὸ *Θυσιαστήριον* ab IGNATIO memoratum & ex Hebr. XIII, 10. petitum, quod *Θυσίαν* seu sacrificium, unde nomen accepit, adversariis supponere videtur, non notat altare proprie dictum N. T. Apostolus enim

versu

versu 9. ritus Mosaicos, tanquam abolitos & inutiles diserte rejicit, & vetat τῇ σκηνῇ λατρεύειν, monetque *versu 13.* exeundum esse ἐξω τῆς παρεμβολῆς, ubi nullum altare nec sacrificia proprie dicta. Nec dissentit IGNATIUS, cui impropria hujus vocis significatio non insolens. In Epistola ad TARSENSES §. 9. honestas viduas appellat altare DEi, Τιμάτε, inquit τὰς ἐν σεμνότητι χήρας, ὡς Ουσιασῆριον τοῦ Θεοῦ. Alibi in Epistola ad TRALLIANOS §. 7. & ad EPHESIOS §. 5. per Ουσιασῆριον intelligit Ecclesiam, quæ JO. CHRYSOSTOMO est Ουσιασῆριον ἐμψυχον, vel personas regimini ejus præfectas. Alibi tamen IGNATIUS noster Ουσιασῆριον intelligit τὴν τράπεζαν τὴν ἁγίαν, *mensam sacram* in medio collocatam, supra quam dona, a populo oblata, disponebantur, *Epist.* ad MAGNESIANOS §. 7. S. Eucharistia olim προσφορά oblatio *victima* Ουσία, & sacrificium dicebatur, non quod sacrificium proprie sic dictum, propitiatorium & Missaticum esset, sed vel κατὰ χρησικῶς propter symbola panis & vini in usum Eucharisticum a populo oblata: Ita ipsæ CONSTITUTIONES APOSTOL. Lib. VIII. Cap. XII. προσφέρειν explicant per προσάγειν τὰ δῶρα τῷ ἐπισκόπῳ πρὸς τὸ Ουσιασῆριον & ibidem L. II. Cap. 25. docetur quod Vet. Test. ἀπαρχαί, & decimæ nunc in N. Test. dicantur, προσφορά, αἱ διὰ τῶν ὁσίων ἐπισκόπων προσφερόμεναι Κυρίῳ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ χριστοῦ. Vel voces illæ μετωνυμικῶς notabant commemorationem veri sacrificii. Christus enim offerri dicitur, cum passio ac mors ejus celebratur, & in memoriam revocatur. Unde Ουσία ἀναμνήσεως, & ἀναιμάκτος, sacrificium commemorativum, & incruentum. Vel μεταφορικῶς ita dicebatur ob preces, gratiarum actiones, & oblationes spirituales. Unde Ουσία νοητὴ, πνευματικὴ, ἀκαμνη, ac precum Ουμιάματα & προσφορά Patribus antiquis sæpius laudatæ. Quibus observatis dubia ab illustrissimo MAFFEIO objecta facile diluuntur.

XLI.

A nobis dissentire videtur Vir eruditissimus JO. ERN. GRABE, qui Annotationibus ad L. IV. IRENÆI Cap. XXXII. f. 249. certam

tum esse ait, IRENÆUM, ac omnes, quorum scripta habemus, Patres, Apostolis sive coævos, sive proxime succedentes, S. Eucharistiam pro nova legis sacrificio habuisse. Atque hanc non privatam particularis Ecclesie vel Doctoris, sed publicam universalis Ecclesie doctrinam, atque praxin fuisse, quam illa ab Apostolis, Apostoli ab ipso Christo edocti acceperunt. Diserte hoc doceri ab IRENÆO, & JUSTINO MARTYRE partim in *Apologia prima* ad ANTONINUM, clarius verò & prolixius in *Dialogo* cum TRYPHONE Judæo. Cujus ut & S. CYPRIANI verba tam a Pontificiis, quam a doctioribus Protestantibus, crebrò allegata, describere non necesse putavit. Adductis tamen CLEMENTIS ROMANI verbis ex eius ad CORINTHIOS Epistola, vix ullum dubitandi locum relinqui ait, ab ipsis S. Apostolis hanc de sacrificio Eucharistiae doctrinam promanasse, ac proinde omninò tenendam esse, licet nullum pro ea dictum ex ipsis Prophetarum & Apostolorum scriptis adduci posset. GRABIO gratulatur MASSUETUS noster *f. CXLIX.* lætaturque vehementer, tantum virum agnovisse, Patres Apostolis sive coævos, sive proxime succedentes, S. Eucharistiam pro vero ac proprie dicto novæ legis sacrificio habuisse § 96. idem maximum gaudii argumentum præbuit Patribus Ignatianis in Gallia, qui Trivoltenses Commentarios rei literariæ inserturos, adornarunt anno Christi M. DCC III. *mensē Majo p. 353.* Disimulari nequit, esse in Anglia præter eruditissimum GRABIIUM Theologos, qui de oblatione Eucharistiae differentes, eandemque commendantes, illam sacrificium Eucharistiae verum, proprium, atque propitiatorium nuncuparunt. Provocamus ad testimonia OVERALII, GVIL. LAUDI. Præsulis Cantuariensis, MEDI, TAYLORII, HEYLINI, BRAMHALLII, THORNDICKII, POTTERI, BEVEREGII, STLLINGFLEETI, GEORGII BULLI, H. DODWELLI, aliorumque, collecta a GEORGIO HICKESIO in *his second Collection of controversial letters, and the Christian Priesthood asserted*, qui ipse hoc de argumento cum HANCOCKIO, WISIO, aliisque disputavit, accedente tandem ad pugnam hanc

Theologicam Reverendis. Antistite Norvicensi TRIMNELLIO, cui post Anonymum, qui de *Oblatione propitiatoria Eucharistia* scripsit, respondit Vir Cl. JO. JOHNSONIUS in Tractatu Anglicano de *Sacrificio incruento*, quemadmodum nos edocuit Vir præstantissimus CH. M. PEAFFIUS Dissert. de *Oblatione Veterum Eucharistica* §. XI. II. p. 344. Qui recte observavit, illud Eucharistia sacrficium quod statuunt Theologi quidam Anglicani diversissimum omnino esse a sacrificio Missæ. Hoc enim in sacrificio corporis & sanguinis Domini repetito; illud vero consistit in oblatione panis & vini, quæ secundum Reformatos illos Theologos mysticum Christi corpus sunt, verumque tantum representant. Nam Anglicani isti Theologi cum Patribus Tridentinis nequaquam docent, Eucharistiam tale sacrificium propitiatorium, & quidem incruentum esse, ut corpus & sanguis Christi sub speciebus panis & vini DEO Patri offeratur, & incruente immoletur: sed illud duntaxat propugnandum sibi sumserunt, panem vinumque, quibus Eucharistia conficitur, Deo consecrandum, precibusque offerendum esse. Et quamvis contendant, hanc oblationem a Christo primum factam esse, dum pane accepto Deo gratias egit, ac primitivam Ecclesiam hanc oblationem continuasse, quin & illam sacrificium dicant proprie dictum ac propitiatorium, quia precibus, cum oblatione conjunctis, propitiatio per Christum facta nobis applicetur; nemo tamen eorum sacrificium missaticum probat, quin potius vehementer ab illo abhorrent. Ipse doctissimus GRABIUS a sacrificio Missæ alienus est, & Transubstantiationem, præsentiamque corporis & sanguinis Christi realem in S. Eucharistia negat, ratus, firmiterque persuasus, quod in nullius IRENÆO coevi, aut Nicæno Concilio antiquioris Patris monumentis aperte tradita legatur Romana de præsentia reali, & Transubstantiatione doctrina, sicut nec postea universaliter in Ecclesia fuerit recepta, sed ab aliis Patribus, præsertim Africanis, contrarium assertum, p. 327. in notis ad IRENÆI Librum quintum. GRABIUS B. LUTHERUM nostrum atque CALVINUM, ob abrogatum veteris Ecclesiæ sa-

crificium reprehendens, non intellexit sacrificium Missaticum, a quo quoad vixit, abhorruit, sed vetustos oblationis ritus, ac ἐπικλησιν Spiritus S. restitui, ipsamque oblationis vocem in precibus memorari voluit. Et quia credebat, hos ritus pernecessarios esse, idcirco S. Eucharistiæ sacramentum accipere solebat ab EDUARDO STEPHENS, sacerdote Londinensi, qui Liturgiam adhibebat veteris Ecclesiæ Liturgiis magis respondentem, teste GUIL. WHISTONO in præfatione libri 1713. Londini editi: *The Liturgy of the primitive standard*. Illam Liturgiam, quæ doctissimum GRABIUM in usu S. Eucharistiæ tantopere oblectavit, EDUARDUS STEPHANI Londini edidit 1696. sub titulo *Liturgia veterum representata*, haud multum diversam a Liturgia Scoticis Ecclesiis præscripta a GUIL. LAUDO & A. M. DC XXXVII. Edimburgi edita, sed in Synodo Glasgoviensi postmodum rejecta. Liturgiam a JO. ER. GRABIO Græce confectam ad normam veterum a GEORGIO HICKESIO accepit Cl. PFAFFIUS, eandemque Latina versione donatam, ac notis illustratam, Fragmentis IRENÆI nuper editis adjunxit p. 501.

§. XLII.

Ex recentioribus Philosophis multi, Atheis prolusuri, animæ immortalitatem negarunt. TH. HOBBIUS in *Leviathane* cap. XLIV, p. m. 294. diserte affirmat, *animam nusquam legi immortalem, & animas fidelium non sua natura, sed gratia DEI speciali, una cum corporibus a resurrectione mansuras esse in æternum*. Impiam hanc opinionem sub initium hujus seculi in Anglia recoxit WILLIAM COWARD, Medicus Londinensis, a JOANNE BROUGHTONO propterea in *Psychologia*, seu Tractatu de *Natura animæ rationalis* Londini 1703. edito inter Atheos & Empæctas relatus. Hic COWARDUS diversis scriptis editis, e. g. *Second Thoughts concerning humane Soul*, Londini 1703. nec non *Essay, sive Vindicatione Rationis & Religionis contra imposturas Philosophiæ* 1704. ibidem, omnes ingenii nervos intendit, ut probet, doctrinam

de anima inter Christianos hodie receptam, quod nempe sit substantia immortalis, corpori unita, a paganis olim confictam, & ex sententiam substantiæ alicujus immaterialis esse *imposturam Philosophicam*. Viri præstantissimi JO. BROUGHTONUS, WILLAM ASSHETON, LESLEY & MENARDUS refutarunt COWARDUM, qui tamen nihilo minus in sententia contumaciter persistit, eamque anno 1706. adhuc defendit, libello Londini edito subtitulo: *The Just Scrutiny: or a serious enquiry into the modern notions of the Soul*. Hæc aliaque scripta COWARDI in Anglia publice exusta dicuntur. Quod tamen non impedivit Virum doctissimum HENR. DODWELLUM, quo minus eandem ferme opinionem, adoptaret, eandemque paullo immutatam, novisque argumentis munitam, ornatamque, publice defendendam susciperet, publicato Londini 1796. *An Epistolary Discourse*, hoc est, *Discursu Epistolari*, ut probaret, ex scripturis & antiquis Patribus, quod anima sit principium naturaliter mortale, actualiter autem immortale fiat vel per merum DEI arbitrium, ut puniatur, vel ut præmium accipiat per unionem illius cum divino spiritu baptismali, pag. 99. & p. 101. 183. Diserte asserit, animam nostram natura sua mortalem esse, corpoream & corruptibilem. Nullam animæ post mortem vitam esse, & immortalitatem, nisi Spiritus, quem adventitiam naturam nominat p. 66. effundatur a Deo. Actualem enim immortalitatem animæ esse à Spiritu divino post ætatem Apostolorum a solis Episcopis conferendo, p. 289. Inde tres statuit hominis partes essentielles: corpus, animam & Spiritum, quarum discrimen tantum non ubique urget. DODWELLUS portentosa huic opinioni defendendæ tandem immortuus non tantum ad Scripturas, sed ad Patrum quoque auctoritatem, provocavit. Recens ac impium suum commentum confirmaturus ex IRENÆO nostro in libro 1708. edito, quem inscripsit *The Scripture's account of the eternal rewards, or punishments* p. 186. allegavit verba ex Libro V. Cap. IV. num. 1. Cum dicant ea, quæ omnibus sunt manifesta.

nifesta, quoniam perseverant immortalia, ut puta Spiritus, & anima, & quæ sunt talia, quoniam vivificantur a Patre, aliud autem, quod non alias vivificatur, nisi illi Deus præstet, vita derelinqui. At vero ex his verbis extundi nequit commentum Dodwellianum, a quo IRENÆUS noster longissime abfuit, perspicuis verbis docens in hoc ipso loco, quem adulterina versione, & contorta explicatione corripit DODWELLUS, omnibus esse manifestum, Spiritum & animam, & quæ sunt talia, id est, omnes substantias spirituales, perseverare immortales, iisque a natura sua adesse vivere. Inde Gnosticorum Patrem aut impotentem, & infirmum esse ostendit, aut invidum & lividum, quod ea quæ natura sua sunt immortalia, vivificare se fingat, quibus autem adjutorio opus est, ut vivant, vitam neget. Et quamvis IRENÆUS crediderit, animas humanas perinde ac Angelos, corporeas ac materiales esse, utramque tamen substantiam natura sua immortalem esse perspicue docuit. Gnosticorum metempsychosin confutaturus Lib. II. Cap. XXXIII. n. 5. asserit, omnes aliquando, quicumque sunt scripti in vitam, resurrecturos, sua corpora & suas animas habentes, & suos Spiritus, in quibus placuerunt Deo. Qui autem poena sunt digni, abituros in eam, & ipsos suas habentes animas, & sua corpora, in quibus abstiterunt a Dei bonitate. Capite sequente allata epulonis damnati, & Lazari historia concludit, perseverare animas post mortem hominis, & non de corpore in corpus transire, aut interire. Nos Cowardianos & Dodwellianos errores de anima indicavimus, strictimque confutavimus Parte II. Observat. S. p. 25. 27.

§. XLIII.

Restat IRENÆI opinio de tribus hominis partibus essentialibus examinanda. Ex S. Scriptura constat, partes hominis essentielles non nisi duas esse, corpus atque animam, neque tertiam admitti posse. Hoc probat hominis in creatione compositio, ejusdemque in morte resolutio, & resolutarum partium redunitio in resurrectione. Christus ipse omnium hominum perfectis-

simus non tres, sed duas dumtaxat partes essentielles habuit Lucæ XXIII. 46. Sed Fanatici & Tremuli tres hominis partes essentielles imaginantur, acriterque propugnant, *anima & corpori* superaddentes *Spiritum*. Sequuntur hac in re non Scripturam ducem, sed PLATONEM & VALENTINIANOS, seu HERACLEONITAS qui EPIPHANIO teste *adversus Hæreses* f. 264: putarunt *μετὰ σῶμα καὶ ψυχὴν εἶναι τε καὶ ἕτερον ἐν ἀνθρώπῳ præter corpus & animam aliud aliquid in homine esse*. Propterea triplex hominum genus comminifcebantur, *πνευματικῶν, ψυχικῶν & σαρκικῶν*. Hunc errorem de tribus hominis partibus suum fecit H. DODWELLUS, & Patrum auctoritate tueri ausus est. GUILIELMUS WHISTONUS, novus Arianorum Patronus in Anglia, narrat in *An Historical Preface*, seu *Præfatione historica, Christianismo primævo resuscitato præmissa* p. 6. se accurato instituto examine comperisse, semper antiquorum eam fuisse sententiam, hominem tribus constare partibus, præter *σῶμα & ejus ψυχὴν* sive animam sensitivam, instructum etiam ΠΝΕΥΜΑΤΙ, quæ sit anima rationalis, & τὸ ἡγεμονικόν reliquorum. Nos non negamus, veterum nonnullos, ipsum etiam IRENÆUM nostrum, præter hominis corpus & animam, SPIRITUM quoque commemorasse. Has tamen tres partes nusquam dixit homini cuivis essentielles esse. Nam non reprobis, & impiis, sed solis re-genitis præter corpus & animam SPIRITUM tribuit, credentes in Christum gratiose inhabitantem 1. Corinth. III. 16. Rom. VIII. 14. 15. IRENÆUS enim vocem *Spiritus παραστατικῶς & ἐνεργητικῶς* usurpavit de inhabitatione & operatione Spiritus S. in cordibus fidelium, ejusque donis gratiosis. Hoc manifestum est ex illustri illo loco antea ex L. II. Cap. XXXIII. f. m. 186, recitato, ubi postquam dixerat, *omnes quicumque sunt scripti in vitam, resurgent, sua corpora, & suas habentes animas, καὶ ἴδια ΠΝΕΥΜΑΤΑ, ἐν οἷς ΕΤΗΡΕΣΤΗΣΑΝ ΤΩΙ ΘΕΩΙ & suos SPIRITUS, in quibus PLACUERUNT DEO, solis sanctis & renatis Spiritum vindicans, mox de reprobis, nulla Spiritus mentione facta, subjungit: Qui autem pæna sunt digni, abibunt in eam, καὶ αὐτοὶ ἴδιαις ἔχοντες ψυχὰς, καὶ ἴδια σώματα, ἐν οἷς*

απέρχονται

ἀπέσταν ἀπὸ τῆς τῆ θεῆ χάριτος, & ipsi suas habentes animas, & sua corpora, in quibus abstiterunt a DEI bonitate. Lib. V. Cap. VII. f. 300. de Spiritu dicit, quod vita sit eorum, qui percipiunt illum, hoc est, renatorum. Cap. VIII. f. 301. affirmat, pignore Spiritus in nobis inhabitantis, ad immortalitatem, & incorruptionem nos præparari. *Pignus hoc habitans in nobis jam spirituales efficit.* Qui ergo pignus Spiritus habent, & non concupiscentiis carnis serviunt, sed subjiciunt semetipsos Spiritui, ac rationabiliter conversantur in omnibus, juste Apostolus Spirituales vocat. Adhuc clarius mentem exponit Cap. IX. statim sub initium. Simili ratione JUSTINUS MARTYR, ad quem provocat WHISTONUS l. c. σῶμα, ψυχὴν & ΠΝΕΥΜΑ non hominibus universis, sed renatis tantum, sive τοῖς ἐλπίδα εὐαγγελίου καὶ πίστεως ἀδιάκριτον ἐν ᾧ Θεῷ ἔχουσι tribuit. Videantur *Supplem Act. Erud. Lips. T. V. p. m. 208.* Inde apparet, veteris Ecclesiæ Doctores IRENÆUM, JUSTINUM, aliosque, Spiritum nequaquam pro tertia hominis parte essentiali agnovisse. Quando in Scripturis homini præter animam Spiritus adscribitur, vel ἐξηγητικῶς illa vox additur, vel ἐνεργητικῶς pro donis spiritualibus accipi debet. Sic Es. XXVI. 9. Luc. I. 46. Hebr. IV. 12. anima per Spiritum describitur. Sed. I. Thess. V. 23. I. Corinth. II. 12. dona Spiritus S. gratiosa indicantur.

§. XLIV.

IRENÆUS nullam purgatorii mentionem fecit, fatente ERASMO, in argumento Libri quinti, longeque abfuit ab opinione veterum & recentiorum ORIGENISTARUM, qui docent, hominibus damnatis ac Diabolis finem pœnarum futurum esse, quemadmodum AUGUSTANA CONFESSIO loquitur Art. XVII. Probaturus enim, quod major Novi Test. gratia majorem a nobis perfectionem exigat, Pœna, inquit, eorum, qui non credunt verbo DEI, & contemnunt ejus adventum, & convertuntur retrorsum, ad ampliatam est non solum temporalis, sed & æterna facta. Quibuscunque enim dixerit Dominus: Discedite a me, maledicti in ignem perpetuum, isti erunt semper damnati. Et quibuscunque dixerit: Venite benedicti

dicti Patris mei, percipite hereditatem regni, quod præparatum est vobis in sempiternum. *Hi semper percipiunt regnum*, Lib. IV. Cap. XXII. n. 2. f. m. 266. IRENÆUS damnatorum poenam opponit felicitati beatorum. Quemadmodum hæc sempiterna est, ita illam quoque perpetuo duraturam esse significat. Ubi observandum est, voces *eternus ignis, æterna poena, semper damnati* ad longa supplicia, aliquando desitura, trahi non posse. His enim iisdem vocibus IRENÆUS, ac CHRISTUS ipse Matth. XXV. 46. sempiternam ac nunquam finiendam beatorum felicitatem designat. Cruciatus Diabolis damnatisque hominibus subeundi eodem sensu, eademque duratione, ac gradu dicuntur *eterni*, quo felicitas & vita electis destinata. De utrisque *æternitatem* prædicavit SERVATOR *l. c.* & IRENÆUS noster *l. c.* & alibi frequenter.

§. XLV.

In eo tamen erravit, quando Lib. II. Cap. XXXIV. f. m. 168. docuit, animas corporibus solutas, *figuram hominis habere*, ac conservare, *ut etiam cognoscantur*. Conf. Lib. II. Cap. XIX num. 7. Dura videtur hæc sententia NATALI ALEXANDRO *H. E. Sec. II. Diff. VII.* quam tamen hac ratione emollire conatur, quod multi veterum animas humanas corporeas esse crediderint. Recte verò respondit B. ITTIGIUS noster *H. E. Sec. II. p. 22.* errantium multitudinem errori non parere patrocinium. MASSUETUS *Articulo XI. f. CLXI.* non dubitat, quin IRENÆUS in iis, quæ tum de Angelorum, tum de animarum humanarum natura sensit, a sanæ & Philosophiæ & Theologiæ legibus aberraverit. Sed errorem esse, ut pluribus antiquis Patribus communem, sic omnibus eò facilius condonandum, quo quæstione non adeo accurate discussa, iudicium suum nondum interposuerit Ecclesia. Quando autem dixit IRENÆUS *l. c.* animas *characterem corporis custodire eundem*, id MASSUETUS in *Notis* f. 168. explicari posse putat de certis quibusdam characteribus, & notis, quibus à ceteris spiritibus ad informandum corpus haudquaquam destinatis distingvantur, & quibus animæ humanæ potius, quam Angeli consti-

tuan-

tuantur. Necesse quippe esse in mentibus humanis etiam in cœlo degentibus, certos quosdam characteres, & certum quendam ordinem ad corpus superstites manere, quibus ab aliis Spiritibus distingvantur. Id ipsum esse, quod vocet IRENÆUS *characterem corporis, & hominis figuram*. Idem repetit MASSUETUS in Dissertatione de IRENÆI doctrina l.c. Nobis hæc explicatio & conjectura a veritate minus, a mente autem, & hypothesebus IRENÆI longius abesse videtur. Rectius FEUARDENTIUS illum *characterem corporis* exposuit de effigie humana. Quasi ejus corporis, quod circumtulit anima, servet lineas corporales coloremque aërium & lucidum. Eadem TERTULLIANI opinio fuit in Libro de *Anima*.

§. XLVI.

Alium IRENÆI errorem de statu animarum post mortem notarunt HALLOIXIUS in *vita Justinii* p. 330. SIXTUS SENENSIS, aliique. Negavit enim, sanctorum animas, corporis vinculis solutas, continuo in cœlum recipi, divinoque conspectu frui. Iplis quippe, ad resurrectionem usque, in loco quodam invisibili, quem Deus ipsis destinavit, commorandum esse. ROB. BELLARMINUS IRENÆI auctoritatem vindicaturus, eum ab hoc errore purgare ausus est *Libro I. de Sanctorum Beatitud. Cap. IV. f. m. 1994*. Quod tamen institutum difficultate non carere animadvertit PETAVIUS *L. VII. de Deo Cap. XIV*. Ubi FEUARDENTIUM simul refellit, qui cum BELLARMINO IRENÆUM ita interpretatur, quasi solam corporum felicitatem a beatis usque ad resurrectionem expectari putaverit. Utrique & BELLARMINO & FEUARDENTIO iste conatus, fatente MASSVETO, *infeliciter cecidit*. *Tam aperta siquidem IRENÆI opinio est, posterioribus sex Libri quinti Capitibus, ut eam receptam hodie in tota Ecclesia Catholica sententiam revocare velle, laterem crudum lavare sit*. Recte. Verbis enim non obscuris, sed perspicuis negat iustorum animas statim post suum ab corpore discessum divino conspectu frui. Contenditque, illas *in invisibilem locum abire definitum eis a Deo, & ibi usque ad resurrectionem commorari, sustinen-*

tes resurrectionem: post recipientes corpora, & perfecte resurgentes? hoc est corporaliter, quemadmodum & Dominus resurrexit, sic venturas in conspectum Dei, Libro V. Cap. XXXI. f. 331. Hanc ob causam HIERONYMUS IRENÆUM nostrum, scriptis ejus diligenter perlustratis, inter Chiliastras recensuit. LUCAS OSIANDER *Hist. Eccles. Sec. II. p. 85.* nulla hujus erroris indicia in codicibus impressis inveniens, suspicatus est, HIERONYMUM ea in illis IRENÆI scriptis, quæ hodie desiderantur, deprehendisse. Ipse DANHAUERUS in *Christeide* p. 330. subdubitatur, an HIERONYMO hac in re fides habenda sit. Verum hic ipse error in IRENÆI Libro quinto contra *Hereses* continetur, singulatim in posterioribus quinque Capitulis, quæ OSIANDRI ætate nondum prostabant, typis exscripta. Illa enim e veteri codice eruta primus omnium in lucem edidit FEUARDENTIUS, præmissa Præfatione, qua IRENÆO illa vindicavit. Nam neque ERASMUS, neque GALLASIUS & GRYNÆUS illa exhibuerunt, quia in illis codicibus MSS. ad quorum fidem adornatæ fuerant, desiderabantur. Nec dubitandum videtur, quin ob errorem Chiliasticum in iis propugnatum, illa a pluribus descriptoribus omissa fuerint. Conferantur MASSVETI *Note in IRENÆUM l. c. & Celeb. ITTIGII H. E. Sec. II. p. m. 217. 218.* Hi alique errores in IRENÆO nostro, ac aliis Patribus, passim obvii, & a JO. DALLÆO in *Libro de Patrum Usu & Abusu* collecti atque descripti, nos monent, ne nimium eorum auctoritati in rebus fidei tribuamus, aut eorum testimonia divinæ Scripturæ dictis æquiparemus, nedum anteponamus, fidemque nostram in Patrum consensum resolvamus. Quod VINCENTII LERINENSIS consilium fuit in *Commonitorio* p. 279. *Edit. Rittersbus.* Patres fuere homines. Quid mirum eos in multis errasse? Jac. III. 2. Præterea pauca priorum seculorum monumenta genuina supersunt & incorrupta. Plurima conficta & interpolata. Interea tamen genuina eorum opera, & veritatis suffragia non sunt contemnenda, sed tanto magis æstimanda, quanto propius abfuerunt ab Apostolorum ætate. Veritas E-
van-

vangelica, sanæ & canæ antiquitatis consensu ornata, venustior & commendabilior comparet.

§. XLVII.

Notavit MARTINUS CHEMNITIUS, Theologus incomparabilis, in *Oratione de Lectione Patrum* p. 5. durius aliquando & incommodius de libero arbitrio locutum esse IRENÆUM. Veram esse hanc observationem apparet ex L. IV. Cap. XXXVII. ubi adversus hæreticos probaturus, homines liberos esse, & eligendi facultate præditos, neque quosdam natura bonos, quosdam natura malos esse, τοῦ αὐτεξέσσιον tribuit homini, tantamque arbitrii libertatem ut bonum operari possit. Omnes homines ejusdem esse naturæ, & potentes retinere, & operari bonum, & potentes rursus amittere id, & non facere. Hæc aliaque in fervore disputationis constitutus imprudenter effudit IRENÆUS, qui alias rectius sensisse, & ἀδυναμίαν virium humanarum, ac profundam naturæ, peccato originali vitiatæ, corruptionem agnovisse videtur. Nam L. III. Cap. XVII. n. 2. f. 208. missum a Christo Spiritum S. esse docet, qui nos aptaret Deo. Sicut enim de arido tritico massa una fieri non potest sine humore, neque unus panis: ita nec nos multi unum fieri in Christo Jesu poteramus, sine aqua, quæ de cælo est. Et sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat: sic & nos, LIGNUM ARIDUM existentes primum nunquam fructificaremus vitam, sine superna voluntaria pluvia. Et paullo post Num. 3. addit: Necessarius nobis est ros Dei, ut non comburamur, neque infructuosi efficiamur. Sanctissimi Antistitis sententia est, homines, LIGNO ARIDO similes, absque Spiritus S. gratia & efficientia, nullum boni operis fructum proferre posse. Idem fassus est, omnes in Adamo periisse, ejusque posteros peccati originalis labe maculatos atque corruptos nasci, semel iterumque idem IRENÆUS, fatente MASSVETO §. II. f. CLVIII. inculcat, tantumque peccati originalis reatum ac tantam foeditatem & labem esse pronunciat, ut vitiosæ generationis sordes abluendæ sint Baptismo, quem omnibus hominibus & ipsis parvulis, ac infantibus necessariū esse duxit Libro II. Cap. XXII. n. 4. f. 147. CHRISTUS omne

venit per semetipsum salvare: omnes inquam, qui per eum RENAS-
 CUNTUR IN DEUM, INFANTES & PARVULOS & PUEROS,
 & juvenes & seniores. Graviter erravit Vir celebris, & antiquita-
 tis Ecclesiasticæ non imperitus, ANTONIUS VAN DALEN, qui
 Dissertationi super ARISTEA de LXX. interpretibus anno hujus
 seculi quinto Amstelodami editæ, subjunxit Historiam Baptismo-
 rum, tam Judaicorum, quam Christianorum qua Anabaptistarum
 causam defendendam in se suscepit persuasus, infantum baptizan-
 dorum consuetudinem tempore TERTULLIANI demum intro-
 ductam esse. Antea enim prioribus duobus seculis post Christum
 natum, neminem salutari lavacro ablutum esse, nisi qui diviniore
 doctrina imbutus, suæ fidei in Christum rationem reddere pote-
 rat. Non urgebimus impræsens verba institutionis, quæ pædo-
 baptismum clare probant, Matth. XXVIII. 19. Continent enim
 in se mandatum generale faciendi discipulos, non tantum per
 Verbi prædicationem. Quicumque igitur per Baptismum Christi
 discipuli fieri possunt, illos baptizandos esse Christus præcepit.
 Quodcunque beneficium omnibus gentibus sine discrimine ætatis,
 generis, & ordinis conferri debet ex mandato Christi, ab illo in-
 fantes non possunt excludi. DALENIO opponimus IRENÆUM no-
 strum, qui Baptismo non tantum vim regenerandi adscribit, sed
 etiam testatur, sua ætate secundum institutionem Christi & praxin
 Apostolorum, baptizari consuevisse INFANTES, PARVULOS,
 PUEROSQUE. Neque ipse TERTULLIANUS, ad cujus Librum
 de Baptismo p. m. 416. DALENIUS provocat, IRENÆO contradi-
 cit, nec negat, illo tempore usitatum fuisse in Ecclesia parvulorum
 baptismum. Sed privata ac singulari ductus ratione arbitratur,
cunctationem baptismi utiliore esse, præcipue circa parvulos, quos
cum periculo ingeri monebat. Baptismum enim rem magni mo-
 menti esse opinabatur, inquiens: *Si qui pondus intelligant baptis-*
mi, magis timebunt consecutionem, quam dilationem. Deinde
 contendebat, *ingressuros baptismum orationibus crebris, jejuniis, &*
geniculationibus, & pervigiliis orare oportere, & cum confessione

omni-

omnium retro delictorum. Tandem confidebat, adolescentiorem ætatem sustinendis vexationibus, quæ illo tempore in gregem Christi sæviebant, robustiorem, magis idoneum esse, quam infantilem. Hæc ipsa autem TERTULLIANI dissuasio indicat, pædobaptismum illo tempore in Ecclesia Africana perinde ac alibi, perquam usitatum fuisse. Nam alias dissuadere non potuisset. Apud eundem TERTULLIANUM loco antea indicato fit mentio SPONSORUM, qui pro fide infantum fide juberent, qualibus susceptoribus & fide iussoribus, qui Græcis ἀνάδοχοι, ὑπόδοχοι, χειργαγοὶ, & ἡγεμόνες dicebantur, adultis minime opus fuit. Conferantur FEUARDENTII *Note* ad citatum IRENÆI locum f. m. 98. nec non FR. SPANHEMII *Hist. Eccles. Sec. II. f. m. 621. Tomo I. Operum.*

§. XLVIII.

Supereſt memoratu dignum IRENÆI præſagium de regni AntiChriſtiani ſede ΛΑΤΕΙΝΟΣ. Hujus nominis literæ, ſi pro notis Arithmeticis accipiantur, & ſubducantur ſecundum ſuetam numerandi rationem, reddunt numerum AntiChriſti Apocalypticum 666, hoc modo

A.	30.
A.	1.
T.	300.
E.	5.
I.	10.
N.	50.
O.	70.
Σ.	200.
	666.

Verba IRENÆI exſtant Cap. XXX. Libri *Quinti* f. 329. Num. 3. ΛΑΤΕΙΝΟΣ habet nomen ſexcentorum ſexaginta ſex numerum: & valde verifiſimile eſt, quoniam noviſſimum regnum, ſcilicet Romanum, moriente MASSUETO in Notis hoc habet vocabulum. Latini enim ſunt, qui nunc regnant: Sed non in hoc nos gloriabimur, quia videlicet

Latinae Ecclesiae minus honorificum erat. Excipiunt Pontificii, numerorum rationes exacte satis non respondere, quia nomen *λατινός*, Romanum notans, per simplex I, non per Diphthongum Ei scribendum. Sed hoc dubium facile solvitur ex antiqua scribendi ratione. Solebant veteres literam I persæpe in Ei convertere, imprimis quando illam ante N producebant, ut *Ἀνταίνειος*, *Σαβεῖνος*, & apud IRENÆUM nostrum *λατεῖνος*. Neque unquam aliter scribebant I longum ante N, observante JOSEPHO SCALIGERO in *Annotationibus* ad EUSEBIUM p. 106. Quod ita consuetudo recepit, ut non solum non vitiosum esset ita scribere, sed & necessarium esse videretur. Ita sanctissimo Antistiti suboluit, aliquando in Ecclesia Latina oriturum AntiChristum, quem Dominus interficiat Spiritu oris sui, & propediem destruat illustratione ad-
ventus sui! AMEN.

EMENDANDA.

Pag.	§.	lin.	lege
7.	II.	16.	- - quos pro quem
10.	IV.	6.	scripturas in constituendo.
-	-	7.	longe pro longa
11.	-	24.	Hist. Eccles. pro At E.
13.	-	2.	supple SVICERVS in Thef. Eccles.
-	-	24.	Patrum pro Patum.
-	-	ult.	incorruptæ conservari
15.	VI.	6.	ad Novum Test. lingua Gallica
16.	-	21.	ab Apostolis est Evangelium.
17.	-	7.	supple : EDIDIT.
25.	XIII.	24.	- - - SED CREDENDA nobis proponitur.
31.	XVI.	12.	GRAVISSIMÆ intercedunt.

39.	XXI.	21.	<i>Filii DEI</i> divinitatem.
40.	-	II.	<i>Veram</i> pro Verbum.
-	--	21. 22.	<i>Niceno</i> ac <i>Constantinopolitano</i> .
-	XXII.	2.	<i>Spiritus</i> S.
49.	XXVI.	I.	erroris <i>sui</i> dolorem.
50.	XXVII.	14.	in quo gratiæ actæ sunt.
51.	XXVIII.	16.	<i>argumentatum</i> pro argumentum.
-	-	26.	<i>sanguine</i> passa
-	-	31.	deleatur: igitur res.
53.	XXX.	I.	<i>Irenæus</i> cum antiqua
56.	XXXII.	I.	quis <i>dubitet</i> .
-	--	2.	<i>provocat</i> Massuetus.
68.	XXXVIII.	5.	<i>dumtaxat</i> vinumque.
-	-	6.	<i>εὐλογία</i> quãdam.
71.	XXXIX.	4.	<i>τῶν ἡμετέρων</i> .
-	XL.	16.	Pontificiis VISUM est.
72.	-	10.	noster PER <i>θυσιαστήριον</i> .
-	--	II.	<i>τὴν αἰτίαν</i> , mensam.
-	XLI.	2.	qui IN Annotationibus
75.	XLII.	II.	<i>humane</i> Soul
76.	--	4.	William
78.	XLIII.	9.	<i>ψυχικῶν</i> .
81.	XLVI.	15.	ut eam AD receptam hodiẽ
84.	XLVII.	16.	prædicationem, SED ETIAM PER BAPTISMI COLLATIONEM
85	--	3.	robustiore, ET magis idoneum
-	XLVIII.	lin.	penult. in Notis, <i>hoc habet vocabulum</i> .

COLLATIONEM
ET ETIAM PER BAPTISMUM

repositionem ET
penult in Nite, per Baptismum

XLVIII

XLVII

XLVI

XLV

XLIV

XLIII

XLII

XL

XXXVIII

XXXVI

XXXV

Evangelium Solum

per IV Annotationibus

et etiam innotam

notae per Baptismum

per Baptismum

Evangelium Solum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

per Baptismum

Deyling, Salomon,

S. Irenaeus, evangelicae veritatis confessor ac testis, a Renati Massueti .
.. provis explicationibus vindicatus

Lipsia 1717

4 Diss. 3133,3

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10956707-1

VD18 14897091-001